

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI**

MARAŞ VİLAYET GAZETESİ (1933-1948)

Melek BİLAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
AĞUSTOS - 2025**

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI**

MARAŞ VİLAYET GAZETESİ (1933-1948)

DANIŞMAN : Prof. Dr. Erhan ALPASLAN
JÜRİ : Prof. Dr. Cengiz ŞAVKILI
JÜRİ : Dr. Öğr. Üyesi Ümmet SOYDEMİR

Melek BİLAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
AĞUSTOS - 2025**

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MARAŞ VİLAYET GAZETESİ (1933-1948)

Melek BİLAL

Danışman : Prof. Dr. Erhan ALPASLAN
Yıl : 2025, Sayfa: VI + 89
Jüri : Prof. Dr. Erhan ALPASLAN (Başkan)
: Prof. Dr. Cengiz ŞAVKILI (Üye)
: Dr. Öğr. Üyesi Ümmet SOYDEMİR (Üye)

Maraş Vilayet Gazetesi, 1933-1948 yılları arasında yalnızca bir haber mecrası olmanın ötesinde, erken Cumhuriyet döneminin sosyal, ekonomik ve kültürel dönüşümlerini yansıtan önemli bir arşiv kaynağı niteliğindedir. Bu çalışmanın amacı, söz konusu gazete üzerinden Cumhuriyet'in yerel basına yansıyan modernleşme ve toplumsal dönüşüm süreçlerini inceleyerek döneme ilişkin tarihsel verilerin çözümlemesine katkı sunmaktır. İlk yıllarında dört sayfa olarak yayımlanan gazete, zamanla altı ve sekiz sayfalık baskılara ulaşmış; özellikle 1936'da Halkevi'nin yayın sorumluluğunu üstlenmesiyle eğitim, kültür ve inkılap temalı içeriklerin yoğunlaştığı gözlenmiştir. Sayfa düzeninde birinci sayfa ulusal ve yerel siyasi gelişmelere ayrılırken, ikinci sayfa dil ve kültür konularına, üçüncü sayfa meclis haberleri ile ilanlara, dördüncü sayfa ise resmî duyurulara tahsis edilmiştir. Sayfa sayısının artmasıyla mahalle haberleri, inkılap tarihçesi ve Atatürk'ün fikirlerini işleyen yazılar da yer bulmuştur. Tarım ve hayvancılıktan şehircilik ve imar faaliyetlerine, kültürel etkinliklerden resmi ilanlara kadar uzanan geniş içerik yelpazesi, dönemin ekonomik ve toplumsal yapısına mikro düzeyde ışık tutmaktadır. Köprü ve yol inşaatları ile altyapı yatırımları, yerel kalkınma sürecini; gayrimenkul satışları ve memur atamaları ise idari ve sosyal ilişkileri belgelemektedir. Bu yönleriyle gazete, hem Maraş'ın hafızasını kayıt altına almış hem de Cumhuriyet'in modernleşme projelerini halka aktaran bir araç işlevi üstlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Maraş vilayet gazetesi, gazete, yerel basın.

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM UNIVERSITY
SOCIAL SCIENCES INSTITUTE
DEPARTMENT OF HISTORY

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

MARAS PROVINCIAL NEWSPAPER (1933-1948)

Melek BİLAL

Supervisor : Prof. Dr. Erhan ALPASLAN
Year : 2025, Pages: VI + 89
Jury : Prof. Dr. Erhan ALPASLAN (Chairperson)
: Prof. Dr. Cengiz ŞAVKILI (Member)
: Assist. Prof. Dr. Ümmet SOYDEİR (Member)

The Maraş Vilayet Gazette, published between 1933 and 1948, functioned not only as a local news medium but also as an essential archival source documenting the social, economic, and cultural transformations of the early Republican period in Turkey. This study aims to analyze the processes of modernization and social change as reflected in the local press through this newspaper, thereby contributing to the historical understanding of the era. Initially issued in four pages and later expanded to six and eight, the gazette underwent a significant shift in 1936 when the People's House (Halkevi) assumed editorial responsibility, resulting in an increased emphasis on educational, cultural, and revolutionary themes. Its page structure typically allocated the first page to national and local political developments, the second to language and cultural topics, the third to parliamentary news and advertisements, and the fourth to official announcements. As the number of pages grew, the coverage broadened to include neighborhood news, reform history, and articles on Atatürk's ideas. Addressing a wide range of subjects—from agriculture and animal husbandry to urban planning, infrastructure projects, cultural events, and official notices—the gazette offers micro-level insights into the region's socioeconomic dynamics. Reports on construction and infrastructure investments reveal aspects of local development, while real estate sales and civil servant appointments shed light on administrative and social relations. In this capacity, the newspaper not only documented the collective memory of Maraş but also acted as a medium for disseminating the modernization initiatives of the Republican regime to the local populace.

Keywords: Maraş provincial newspaper, newspaper, local press.

ÖNSÖZ

Cumhuriyet'in erken döneminde basın, yalnızca haber verme işleviyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda toplumsal dönüşümün taşıyıcısı ve şekillendiricisi olmuştur. Yerel gazeteler ise bu dönüşümün taşradaki yansımalarını belgeleyerek hem döneme ışık tutmuş hem de kent hafızalarının oluşmasına katkı sağlamıştır. Bu çalışma, 1933-1948 yılları arasında yayımlanan Maraş Vilayet Gazetesi üzerinden Cumhuriyet'in modernleşme ve toplumsal yeniden inşa süreçlerinin yerel basındaki izlerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırma sürecinde gazetenin içerik yapısı, tematik ağırlıkları ve sayfa düzeni detaylı biçimde analiz edilmiş; erken Cumhuriyet döneminde Maraş özelinde sosyal, ekonomik ve kültürel yapıların nasıl şekillendiği ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda gazetenin yalnızca bir yayın organı değil, aynı zamanda bir tarihsel belge, bir düşünsel aktarım aracı ve bir yerel arşiv niteliği taşıdığı görülmüştür.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında bilgi ve tecrübeleriyle bana rehberlik eden, araştırma sürecinde yönlendirici katkılarda bulunan ve her aşamada yapıcı eleştirileriyle gelişimime destek olan değerli danışmanım Prof. Dr. Erhan ALPASLAN'a şükranlarımı sunuyorum.

Melek BİLAL

KAHRAMANMARAŞ-AĞUSTOS-2025

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT.....	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
TABLolar LİSTESİ.....	VI
1. GİRİŞ	1
1.1. Amaç ve Önem.....	14
1.2. Yöntem.....	15
1.3. Kuramsal Varsayımlar	16
1.4. Araştırma Kapsam Sınırlılıkları	16
2. KONU İLE İLGİLİ ÖNCEKİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	18
3. MARAŞ VİLAYET GAZETESİ’NİN KİMLİK BİLGİLERİ ve TEKNİK YÖNÜ ..	19
3.1. Maraş Vilâyet Matbaası	19
3.2. Gazetenin Kimlik Bilgileri.....	20
3.2.1. Gazetenin Kuruluşu ve İsmi.....	20
3.2.2. Gazetenin Dili	21
3.2.3. Gazetenin Sahibi	21
3.2.4. Gazetenin Yazar Kadrosu	21
3.2.5. Ücret Bilgileri ve Abonelik Sistemi.....	22
3.2.6. Basım Yeri ve İdarehanesi	23
3.2.7. Tirajı ve Gelir Kaynakları	23
3.3. Teknik Özellikler	23
4. MARAŞ VİLAYET GAZETESİ’NİN ÇIKIŞ AMACI VE YAYIN POLİTİKASI ..	24
4.1. Amacı, Yayın Politikası, İncelediği Konular ve Koleksiyonları	24
4.1.1 Amacı, Yayın Politikası	24
4.1.2. Gazete Genel Düzeni İncelediği Konuların Zaman İçindeki Değişimi	24
4.2. Koleksiyonları.....	29
4.3. Dönemin Olaylarının Gazeteye Yansımaları	30
4.3.1. İç Olaylar.....	30
4.3.2. Dış Olaylar	33
5. MARAŞ VİLAYET GAZETESİNE GÖRE MARAŞ	35
5.1. Zabıta Vukuatları	35
5.2. İlan Haberleri	38
5.2.1. Tayin Haberleri	38
5.2.2. Tapu Tescili.....	40
5.3. Siyasi Haberler	41
5.4. Milli Müdafaa.....	44
5.5. Sağlık ve Yaşam Haberleri.....	44

5.6. Yerel Haberler	48
5.7. İnkılap Haberleri	51
5.8. Ekonomi Haberleri	52
5.9. Yurtiçi Seyahatler ve Dış İlişkiler	56
5.10. Spor Haberleri	59
5.11. Eğitim ve Kültür Haberleri.....	62
5.12. Kutlama ve Bayram Haberleri	66
5.13. Kanun ile İlgili Haberler	68
5.14. Doğa Haberleri.....	71
5.15. Askeri Haberler	72
5.16. Şehircilik ve İmar Haberleri.....	73
5.17. Tarım ve Hayvancılık Haberleri.....	76
SONUÇ.....	79
KAYNAKÇA.....	81
ÖZGEÇMİŞ	
EKLER	

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. 1865–1923 Yılları Arasında Yayımlanan Vilâyet Gazeteleri	11
Tablo 2. Gazete Arşiv Bilgileri.....	29

1. GİRİŞ

Basın, haber ve fikirlerin toplanarak değerlendirilmesi, işlenmesi ve umuma iletilmesi suretiyle kamuoyunun teşekkülüne imkân tanıyan yazılı kitle iletişim vasıtasıdır.¹ Zamanla yalnızca bir neşir vasıtası olmaktan çıkıp, iktisadî manada müstakil bir sektör hüviyeti de kazanmıştır. Bu sektörün vücuda gelmesine imkân bahşeden esas unsur ise hiç şüphesiz matbaacılıktır. Zira basımcılık, yani kitap ve evrakın çoğaltılması sanatı, yazılı kültürün sistemli şekilde neşrine zemin hazırlamıştır. Bu itibarla, Osmanlı basın tarihini layıkıyla tetkik edebilmek için evvela matbaanın Osmanlı coğrafyasına girişi ve matbaacılık faaliyetlerinin teşekkül sürecine kısaca temas edilmesi elzemdir.²

Matbaacılık; bir kalıp ve boya aracılığıyla bir şeklin bir yüzey üzerine çok sayıda kopyasının çıkarılması tekniği ve bu tekniğin kitap üretiminde kullanılmasıdır.³ Matbaanın tarihsel kökenine dair Batılı kaynaklar her ne kadar Juhannes Gutenberg'i öncü olarak gösterebilirler de matbaacılığın ilk uygulamaları Asya kıtasında ortaya çıkmıştır.⁴ Çin kaynaklı bazı kitabelerin basılı olarak günümüze ulaşması, matbaanın ilk kez Çinliler tarafından geliştirildiği düşüncesini yaygınlaştırmıştır. Ancak, bu dönemden daha önce de farklı baskı yöntemlerinin kullanıldığı bilinmektedir. İstanbul Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi Prof. Helmuth Theodor Bossert, II. Türk Tarih Kongresi'nde sunduğu "Tab Sanatının Keşfi" başlıklı bildirisinde, Çinli bir demirci olan Pisheng'in 1041 yılında kitap basımı amacıyla metal harfler ürettiğini belirtmektedir. Bununla birlikte, bu yöntem bağımsız harflerin bir araya getirilmesi şeklinde değil, tek parçalı bloklar (mühür benzeri) halinde gerçekleştirildiğinden, modern anlamda matbaanın başlangıcı olarak kabul edilmemektedir.⁵ 20. yüzyılın başlarında Çin'in batısındaki Kansu eyaletinde, Tunhuang⁶ mağaralarında ortaya çıkarılan Uygur alfabesiyle yazılmış bir elyazması ve ahşap baskı harfleri ise, Uygurların 9. yüzyılda matbaa teknolojisine hâkim olduklarına dair önemli kanıtlar arasında görülmektedir.⁷

Tarihsel Süreç İçerisinde temel matbaacılığın temellerini Uygurların başlatmış ve kültürel mirasını Avrupa'ya kadar taşıyan Moğollarla devam etmiş; Rönesans

¹ M. Nuri İnuğur, *Basın ve Yayın Tarihi* (İstanbul: Der Yayınları, 1993), 32.

² Mehmet Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009), 1.

³ İnuğur, *Basın ve Yayın Tarihi*, 46.

⁴ İnuğur, *Basın ve Yayın Tarihi*, 48.

⁵ Mehmet Emin Begtimur, "İlk Matbaanın Mucidi", *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi* 0/12 (2018), 160-168, 163.

⁶ Çince Dunhuang olarak bilinir. Qinghai, Kansu ve Uygur Özerk Bölgesinin kesişiminde yer alan tarihi bir ilçedir. Erişim Adresi: <https://zhidao.baidu.com/question/560375694.html>.

⁷ Selim Nüzhet Gerçek, *Türk Matbaacılığı I: Müteferrika Matbaası* (İstanbul: Devlet Basımevi, 1939), 10-16.

süreciyle birlikte matbaa sektörü Avrupa’da gelişim göstermiştir. Sonuç olarak bu sektör, modern dünyaya Avrupa’dan yayılarak bugünkü hâlini almıştır.⁸

Matbaanın Avrupa’da ihdası, 15. yüzyılın ortalarında Johannes Gutenberg’in öncülüğünde gerçekleşmiştir. Gutenberg, varlıklı bir kişi olan Johann Faust ile müşterek hareket ederek bir matbaa kurmuş ve bu matbaada, her sahifesi 42 satır ihtiva eden “Mazmurlar İncili” (Biblia Sacra Latina) adlı eseri neşretmiştir. Söz konusu eser, miladi 1455 tarihinde Avrupa’da basılan ilk matbu kitap olarak tarihe geçmiştir.⁹ Osmanlı topraklarında ise ilk basımevinin kuruluşu, Gutenberg’in bu öncül faaliyetinden yaklaşık kırk yıl sonra vuku bulmuştur. 1492 yılında İspanya’dan sürgün edilen Yahudilerden bir kısmı Osmanlı Devleti’ne iltica etmiş ve beraberlerinde matbaa sanatını da getirmişlerdir. Bu cemaatten David ve Samuel isimli iki kardeş, 1494 yılında İstanbul’da Hz. Musa’nın Beş Kitabı’nı (Pentateuch) İbranice olarak basmışlardır. Bu teşebbüs, Osmanlı’daki ilk matbaa faaliyeti olarak kabul edilmektedir. Akabinde, Selanik, Halep ve Edirne gibi şehirlerde de Musevi topluluklar tarafından yeni basımevleri tesis olunmuştur. Bu durum, Osmanlı coğrafyasında matbaacılığın ilk olarak gayrimüslim unsurlar eliyle hayat bulduğunu göstermektedir.¹⁰

İstanbul’da 1587 yılında ilk Ermeni matbaası, 1627’de ise Rum cemaatine ait bir matbaa kurulmuştur. Böylelikle, Osmanlı coğrafyasında gayrimüslim topluluklar tarafından yürütülen matbaacılık faaliyetleri zamanla çeşitlenmiş ve kurumsallaşmıştır. 1494–1729 yılları arasında azınlık gruplar ile yabancı misyonlar tarafından Osmanlı topraklarında kurulan matbaa sayısının yaklaşık 37’ye ulaştığı tahmin edilmektedir.¹¹ Ancak mevcut kaynaklar, bu basımevlerinde yapılan yayınların hiçbirinin Türkçe dilinde olmadığına işaret etmektedir. Bu durum, matbaanın Osmanlı’daki erken varlığına rağmen Müslüman-Türk toplumu nezdinde uzun süre kabul görmediğini göstermektedir.

Her ne kadar Osmanlı Devleti, matbaa teknolojisiyle tarihsel açıdan erken dönemde tanışmış olsa da bu yeniliğin devletin ve toplumun genel yapısına nüfuz etmesi, Batı dünyasına kıyasla oldukça gecikmiştir. Matbaanın Osmanlı topraklarına girişiyle birlikte Müslüman halk arasında benimsenmemesi, özellikle gazetecilik faaliyetlerinin başlamasını da geciktiren temel sebeplerden biri olmuştur. Toplumun matbaaya karşı sergilediği olumsuz tutumun arka planında; Avrupa’da basılan kitapların Doğu pazarında satılması, kutsal metinlerin ayak altına düşeceği endişesi, geleneksel hat sanatının korunması arzusu, ekonomik zorluklar ve dönemin sosyo-psikolojik koşulları gibi çeşitli etkenler rol oynamıştır.¹² Nihayet, Osmanlı Devleti’nde Türkçe madenî harflerle basılan ilk kitap 1 Receb 1141’de (31 Ocak 1729)

⁸ Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi*,1.

⁹ İnuğur, *Basın ve Yayın Tarihi*, 50-51.

¹⁰ Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi*,1.

¹¹ Atilla Girgin, *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik* (İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 2001), 2.

¹² Bünyamin Ayhan, “Osmanlı’dan Cumhuriyete Toplumsal Kimlik Oluşumunda Basının Rolü”, M. B. Arık, ve M. Şeker (Dü), *İletişim ve Ötesi* (s. 259-305) (Konya: Tablet Kitabevi, 2007), 277.

tamamlanan “Vankulu Lugati”dir.¹³ İbrahim Müteferrika ve Yirmisekiz Çelebizâde Sait Efendi öncülüğünde kurulan matbaada basılmıştır. Bu gelişme, yalnızca teknik bir yenilik değil, aynı zamanda ilim, kültür ve kamuoyunun şekillenmesinde önemli bir dönüm noktası olmuştur.¹⁴

Bu çekincelere rağmen, Osmanlı Devleti'nde Türkçe harflerle gerçekleştirilen ilk matbu eser ancak Hicrî 1140 / Milâdî 1727 yılında neşredilebilmiştir. Bu önemli merhalenin mimarı, Macar asıllı bir mühtedi olan İbrahim Müteferrika (1674–1745) olmuştur. Müteferrika, matbaa kurma teşebbüslerine 1719 yılında başlamış; bu kapsamda, şimşir ağacına oyulmuş bir Marmara Haritası klişesi hazırlayarak dönemin sadrazamı Damat İbrahim Paşa'ya takdim etmiştir. Bahsi geçen klişe üzerinde, “Benim devletlû efendim, eğer fermanınız olursa daha büyükleri yapılır, sene 1132/1719” ibaresi yer almaktadır. Bu sanatkârane teşebbüsü dolayısıyla kendisine dönemin kaynaklarında “Basmacı İbrahim Ağa” unvanı verilmiştir.¹⁵

Osmanlı'da matbaanın kurulması fikrini hayata geçiren İbrahim Müteferrika'ya en büyük desteği, Paris elçisi Yirmisekiz Mehmed Çelebi'nin oğlu olan Yirmisekiz Çelebizâde Sait Efendi vermiştir.¹⁶ Mehmed Said Efendi, Osmanlı entelektüel çevresinde Avrupa'yı tanıyan ve yabancı dil bilgisine sahip bir devlet adamıdır. Babasının Paris elçiliği sırasında Fransa'ya giderek burada eğitim ve kültürel gelişmeleri yakından takip etmiş, Fransızca öğrenmiştir. Avrupa'da matbaa faaliyetlerini yerinde incelemiş ve bu gözlemlerini Osmanlı ülkesine taşımıştır. Babasının nüfuzunu da kullanarak İbrâhim Müteferrika ile birlikte Osmanlı'daki ilk Türk matbaasının kurulmasında önemli bir rol oynamıştır. Ancak devlet görevlerinde yükselmesi nedeniyle matbaacılıktan erken ayrılmış, bu nedenle matbaanın Osmanlı'daki gelişiminde esas katkılar daha çok Müteferrika'ya atfedilmiştir. Kariyerinin ilerleyen dönemlerinde valilik görevleri üstlenen Mehmed Said Efendi, 24 Ekim 1760'ta Maraş valiliğine atanmış, 1761 yılında ise bu görevde bulunduğu sırada vefat etmiştir.¹⁷

İbrahim Müteferrika, Hicrî 1139 / Milâdî 1726 tarihinde, matbaacılığın Osmanlı memleketinde ihdasının zaruriliği, ehemmiyeti ve muhtemel faydaları üzerine kaleme aldığı Vesîletü't-Tabâa isimli risalesini, Sadrazam Damat İbrahim Paya'ya arz etmiştir. Bu risalede, matbaanın sadece bir teknik yenilik değil, aynı zamanda ilim ve irfanın neşri için mühim bir vasıta olduğu vurgulanmıştır. Bu fikrî zeminin ardından, Yirmisekiz Çelebizâde Sait Efendi ile ittifak eden Müteferrika, bir dilekçe ile Osmanlı Devleti'nden matbaa kurma ruhsatı talebinde bulunmuştur. Bu ruhsatın temini için hem

¹³ Turgut Kut, “Matbaa”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 28/111-113.

¹⁴ Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi*, 1.

¹⁵ Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi*, 2.

¹⁶ İnuğur, *Basın ve Yayın Tarihi*, 153-154; Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi*, 2.

¹⁷ Erhan Afyoncu, “Mehmed Said Paşa, Yirmisekizçelebizâde” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 28/524-226.

Şeyhülislam'dan bir şer'i fetva, hem de Padişah'tan bir hatt-ı hümayun istenmiştir. Ulema tarafından verilen fetvada, geleneksel sanatların, bilhassa hattatlık mesleğinin zarar görmemesi için, yalnızca fennî ve aklî ilimlere dair eserlerin matbaada tab edilmesine müsaade olunmuştur. Böylelikle hattatlar, dinî muhtevalı eserleri yazma faaliyetlerine devam etmiş; kültürel denge gözetilmiştir. Bu izinlerin elde olunmasının ardından, Osmanlı'daki ilk Türk matbaası olan Dârü't-Tıbâati'l-Âmire, İbrahim Müteferrika'nın İstanbul'un Sultan Selim mahallesinde vâki olan hânelerinin alt katında tesis edilmiştir.¹⁸ Bu teşebbüs, Osmanlı'da ilmî neşriyatın sistematikleşmesi ve modern basın hayatının temellerinin atılması bakımından tarihî bir dönüm noktası teşkil etmiştir.¹⁹

Müteferrika Matbaası unvanını taşıyan bu ilk resmî Osmanlı matbaasında, kurucusu İbrahim Müteferrika'nın 1745 yılında vefatına dek, çoğunluğu tarih, coğrafya, dilbilgisi ve lügat gibi sahalara dair olmak üzere toplam on yedi adet eser tab edilmiştir. Bu neşriyat faaliyeti, yalnızca kitap basımıyla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda Osmanlı entelektüel hayatında bilimsel bilginin yaygınlaşmasına ve yazılı kültürün kurumsallaşmasına da zemin hazırlamıştır.²⁰

1727 yılında faaliyete geçen Müteferrika Matbaası'nda, İbrahim Müteferrika'nın 1745 yılındaki vefatına dek çoğunluğu tarih, coğrafya, dil ve fen alanlarında olmak üzere toplam on yedi eser basılmıştır. Bu eserler arasında Kitâb-ı Lügat-ı Vankulu, Cihannümâ, Tuhfetü'l-Kibâr fî Esfâri'l-Bihâr, Tarih-i Mısır-ı Kadîm ve Mısır-ı Cedîd, Tarih-i Nâimâ, Füyûzât-ı Mıknâtisiye, Tarih-i Timûr Gûrgân, Gülşen-i Hulefâ, Takvîmü't-Tevârih, Tarih-i Râşid, Ahvâl-i Gazavât der Diyar-ı Bosna ve Grammaire Turque gibi önemli eserler yer alır. Bu kitaplar, Osmanlı ilmi ve kültürel mirasında matbaanın etkisini gösteren ilk örnekler olarak kabul edilmekte, dönemin bilimsel ve tarihsel birikimini sistemli biçimde yazılı kültüre aktaran temel kaynaklar arasında değerlendirilmektedir. Müteferrika Matbaası'nın açtığı yol, daha sonraki yıllarda 1795'te Mühendishâne Matbaası ve 1802'de Üsküdar Matbaası gibi yeni matbaa teşebbüslerinin doğmasına zemin hazırlamış, böylece Osmanlı'da matbuat faaliyetleri kurumsal bir boyut kazanmaya başlamıştır.²¹

Matbaacılığın Osmanlı'daki gelişiminde esas itici güç, gazeteciliğin ortaya çıkması ve yaygınlaşması olmuştur. Basının yaygınlık kazanması, yalnızca çok sayıda yeni matbaanın kurulmasına zemin hazırlamakla kalmamış, aynı zamanda geniş bir okuyucu kitlesinin yetişmesine vesile olmuş, kitap ekleri ve ilanlar aracılığıyla da hem yayıncılığın hem de matbaacılığın kurumsallaşmasına önemli katkılar sağlamıştır. Bu bağlamda, Osmanlı'da basının gelişmesine öncülük eden ilk resmî matbaa, II. Mahmut döneminde Takvim-i Vekayi gazetesini yayımlamak amacıyla kurulan Takvimhâne-i

¹⁸ İnuğur, *Basın ve Yayın Tarihi*, 155.

¹⁹ Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi*, 2.

²⁰ Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi*, 2-3.

²¹ İnuğur, *Basın ve Yayın Tarihi*, 156-161; Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi*, 3.

Âmire'dir. Söz konusu matbaa, 1864 yılında Topkapı Surları içindeki bir yapıya taşınarak Matbaa-i Âmire adını almış ve Cumhuriyet'in ilanına dek bu isimle faaliyet göstermeye devam etmiştir.²²

Osmanlı'da ilk gazetecilik faaliyetleri, doğrudan devlet eliyle değil, ülkede bulunan yabancı devletlerin sefaretleri ve gayrimüslim azınlıklar aracılığıyla başlatılmıştır. Bilinen ilk gazete, Fransız Devrimi'nin etkilerini Osmanlı kamuoyuna ve Fransız cemiyetine aktarmak amacıyla, 1795 yılı ortalarında İstanbul'daki Fransız Elçiliği bünyesinde çıkarılmış olan Bulletin des Nouvelles adlı Fransızca yayındır. Bu kısa ömürlü gazete, Osmanlı topraklarında basılan ilk süreli yayın olarak tarihe geçmiştir. Ardından, yine Fransızlar tarafından 1796–1798 yılları arasında yayınlanan Gazette Française de Constantinople adlı diğer bir Fransızca gazete gelmiştir.²³

Osmanlı'da yabancı dillerde çıkan gazeteler, devletin doğrudan müdahil olmadığı ancak dolaylı olarak teşvik ettiği ilk basın faaliyetleri arasında yer almıştır. Bu çerçevede 1825 yılında, II. Mahmut'un himayesinde Alexandre Blacque tarafından İzmir'de çıkarılan Le Spectateur de l'Orient adlı gazete, sonraki dönemde Courier de Smyrne adını alarak Osmanlı Devleti'ni Avrupa kamuoyuna karşı savunan bir yayın organı haline gelmiştir. 1830'lardan itibaren ise Osmanlı topraklarında yabancı dillerde birçok gazete yayımlanmaya başlamıştır. Bunlar arasında Journal de Smyrne (1833–1915), Echo de L'Orient (1838–1845), Presse Orient (1849–1854), Courier d'Orient (1854), Revue d'Orient (1871), Journal de Constantinople (1846–1866), La Turquie (1866), Imperial (1841–1912), La Réforme (1869–1922), Levant Herald (1867) ve Stamboul (1875–1964) gibi süreli yayınlar öne çıkar. Osmanlı basınının ilk örneklerinin yabancı dilde olması, Avrupa ülkelerinin Osmanlı topraklarında ticari nüfuz kurma arzuları, azınlıkların milliyetçilik fikirleri doğrultusunda bağımsızlık arayışları ve dış güçlerin Osmanlı üzerinde siyasi ve kültürel kontrol sağlama çabaları ile doğrudan bağlantılıdır.²⁴

Osmanlı Devleti'nin ilk resmî gazetesi olan Takvîm-i Vekâyi', 1 Kasım 1831 tarihinde yayımlanmaya başlamıştır. Avrupa'daki gazetecilik örneklerinden ilham alınarak kurulan bu gazete, hem Osmanlı kamuoyunu hem de dış dünyayı düzenli biçimde bilgilendirme amacı taşımaktaydı. Daha önce Osmanlı topraklarında çıkarılan gazeteler genellikle yabancı dillerde ve yabancılar tarafından yayımlanmıştı. Türkçe ilk gazete girişimi ise Mehmed Ali Paşa'nın Kahire'de 1828'de neşrettiği Vekâyi-i Mısriyye olmuştur. Bunun ardından Osmanlı yönetimi, devletin resmi görüşünü yansıtacak bir yayın organı olarak "Takvîm-i Vekâyi'"yi çıkarmaya karar vermiştir.²⁵ II.

²² İnuğur, *Basın ve Yayın Tarihi*, 164.

²³ Ayhan, "Osmanlı'dan Cumhuriyete Toplumsal Kimlik Oluşumunda Basının Rolü", 279; Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi*, 3; Girgin, *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*, 10.

²⁴ Ayhan, "Osmanlı'dan Cumhuriyete Toplumsal Kimlik Oluşumunda Basının Rolü", 280; Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi*, 4.

²⁵ Nesimi Yazıcı, "Takvîm-i Vekâyi'" *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2010), 39/490-492.

Mahmud'un bu girişime onay vermesi, merkezîyetçi reform politikalarıyla doğrudan ilişkiliydi. Ayrıca Mehmed Ali Paşa'nın Kahire'de başlattığı yayın faaliyetlerine bir alternatif oluşturma düşüncesi de etkili olmuştur. Gazetenin yayımlanması üzerine Esad Efendi tarafından kaleme alınan Mukaddime, kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik ilk metinlerden biri kabul edilmektedir.²⁶

Gazete, "Vukûât-ı Resmîyye ve Gayr-i Resmîyye" başlıkları altında iç ve dış gelişmeleri aktarmış; devlet işlerinden askerî konulara, fiyat bilgileri ve bilimsel gelişmelerden dış politikaya kadar geniş bir yelpazeye yer vermiştir. Haber ve belgeler, taşradaki memurların raporları üzerinden derlenerek Takvimhâne-i Âmire'ye ulaştırılmaktaydı. Yayına girmeden önce müsveddeler sadârete ve saraya sunuluyor, padişahın onayı doğrultusunda düzenleniyordu.

Takvîm-i Vekâyi' yalnızca Türkçe değil, Fransızca (Le Moniteur ottoman), Ermenice (Liro-Kir), Rumca, Arapça ve Farsça gibi farklı dillerde de yayımlanmıştır. Bu uygulama hem Osmanlı'daki farklı toplulukları bilgilendirme hem de Avrupa kamuoyuna ulaşma amacını taşımaktaydı. Zaman zaman ilân, zeyil ve ekler de çıkarılmıştır.²⁷ Gazetenin idaresi için Süleymaniye'de bir konak satın alınarak burada Takvîm-i Vekâyi'hâne-i Âmire ve Tab'hâne-i Ma'mûre oluşturulmuştur. Çeşitli dillerdeki nüshalar için tercümanlar görevlendirilmiş, gazetenin yönetiminde Esad Efendi'den Ahmed Midhat Bey'e kadar birçok isim görev yapmıştır.²⁸

Takvîm-i Vekâyi', yaklaşık doksan bir yıl boyunca farklı kesintilerle yayımlanmıştır. Yaklaşık kırk yedi yıl süreyle aralıksız yayımlandıktan sonra Takvîm-i Vekâyi'in 16 Mart 1878'de 2119. sayısını takiben yayımına on üç yıl ara verilmiştir. Bunun büyük Rus savaşı, yaşanan bozgun ve ağır toprak kayıplarıyla ilgili olduğu açıktır. 26 Mart 1891'de başlayan ikinci dönem ise oldukça kısa sürmüştü ve 16 Mayıs 1892'de 283. sayısıyla yayımı tekrar durmuştur. Takvîm-i Vekâyi' üçüncü defa 28 Eylül 1908'de yayıma başlamıştır. Bu devresi İstanbul hükümetinin ortadan kalkışına kadar (4 Kasım 1922) sürmüştü ve 4608 sayı neşredilmiştir.²⁹

Bu resmî girişimin ardından özel teşebbüsün gayretleri dikkat çekmiş ve İstanbul'da özel sektör tarafından çıkarılan ilk Türkçe gazete, İngiliz asıllı William Churchill tarafından yayımlanan Ceride-i Havadis olmuştur.³⁰

Ceride-i Havadis, Vekâyi-i Mısriyye (1828) ve Takvîm-i Vekâyi'den (1831) sonra yayımlanan üçüncü Türkçe gazete olup, 31 Temmuz 1840 ile 26 Eylül 1864 tarihleri arasında toplam 1212 sayı neşredilmiştir. İlk dönemlerinde on günde bir çıkan

²⁶ Yazıcı, "Takvîm-i Vekâyi'", 39/490-492.

²⁷ Yazıcı, "Takvîm-i Vekâyi'", 39/490-492.

²⁸ Nesimi Yazıcı, *Takvim-i Vekayi Belgeler* (Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1983).

²⁹ Cengiz Orhonoğlu, "Türkçe Yayınlanan İlk Gazete: Takvim-i Vekayi", *Belgelerle Türk Tarih Dergisi* 1/6 (1968), 35-39.

³⁰ Ayhan, "Osmanlı'dan Cumhuriyete Toplumsal Kimlik Oluşumunda Basının Rolü", 280-282; İnuğur, *Basın ve Yayın Tarihi*, 175; Girgin, *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*, 18.

gazete, 1843'ten itibaren haftalık olarak yayımlanmıştır.³¹ Gazetenin kurucusu, İngiliz kökenli William Churchill'dir. Churchill, Osmanlı yönetimiyle yaşadığı diplomatik kriz sonucunda tazminat olarak aldığı imtiyazla gazeteyi kurmuştur. Devlet, özellikle Takvîm-i Vekâyi'in sınırlı etkisini dengelemek amacıyla bu girişimi desteklemiş; hurufat, musahhihler ve diğer malzemeler Takvimhâne tarafından sağlanmıştır. Cerîde-i Havâdis, Osmanlı basınında “yarı resmî” nitelikli bir yayın olarak kabul edilmektedir. Resmî dairelerden gelen haberleri yorumsuz bir biçimde yayımlaması ve devletten maddi destek alması bu özelliğini pekiştirmiştir. Gazete üç ana bölümden oluşmuştur: Havâdisât-ı Dâhiliyye (resmî iradeler, İstanbul ve taşra haberleri), Havâdisât-ı Hâriciyye (yabancı gazetelerden tercüme) ve ilânlar (ticari duyurular, gayrimenkul satışları, yeni ürünler).³² İçerik bakımından gazete, yalnızca haber aktarmakla kalmamış; ilâve sayılar, ansiklopedik bilgiler, sağlık yazıları, biyografiler, tiyatro tercüme, tefrikalar ve savaş muhabirliği gibi yenilikler getirmiştir. Bu yönüyle Osmanlı gazeteciliğinde muhabirlik, ilâve yayıncılık, okuyucu mektupları ve biyografi yazımı gibi modern unsurları ilk defa uygulayan gazete olmuştur. Gazetenin dili ilk yıllarda oldukça ağır olmakla birlikte, ilerleyen dönemlerde sadeleşmiştir. Zamanla Rûznâme-i Cerîde-i Havâdis adlı günlük ilâveler çıkarılmış, ancak gazetenin düzenli satışı düşük kalmıştır. William Churchill'in ölümünden sonra yayıncılığı oğlu Alfred Churchill sürdürmüştür.³³ Cerîde-i Havâdis, Osmanlı basın tarihinde önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Devlet destekli ancak özel girişim eliyle yürütülen bu gazete, hem haber verme hem de kamuoyu oluşturma açısından modern gazeteciliğe geçişte kritik bir rol oynamıştır.³⁴

Basın tarihçileri, Ceride-i Havadis'i ilk döneminden itibaren yarı resmî bir gazete olarak nitelendirmişlerdir. Bu kanaatin temelinde, devletin söz konusu gazeteye sağladığı maddî destek yer almaktadır.³⁵

Ayrıca, Ağâh Efendi ile Şinasi'nin gayretleri neticesinde, 1860 yılında Tercüman-ı Ahvâl adlı gazete neşredilmiştir. Bu gazete, Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nun ilanından tam 21 yıl sonra yayın hayatına girebilmiştir. İlk sayısı 21 Ekim 1860 tarihinde yayımlanmıştır. 1860'ta yayımlanmaya başlayan Tercümân-ı Ahvâl, devletten destek almadan çıkarılan ilk Müslüman Türk gazetesi olması bakımından Osmanlı basınına başlangıcı kabul edilmektedir. Gazetenin yayın politikası ve kimliği büyük ölçüde Şinasi'nin katkılarıyla şekillenmiş; onun kaleme aldığı “Mukaddime” ile imzalı başyazı geleneği Türk basınında ilk kez başlatılmıştır. Gazete, halkı bilgilendirmek amacıyla iç ve dış haberlerin yanı sıra sade bir Türkçe ile yazılmış eğitici ve faydalı

³¹ Ziyad Ebüzziya, “Cerîde-i Havâdis” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1993), 7/406.

³² Ebüzziya, “Cerîde-i Havâdis”, 7/406.

³³ Ebüzziya, “Cerîde-i Havâdis”, 7/407.

³⁴ Süreyya Oral, *Türk Basın Tarihi 1728–1922* (Ankara, Yeni Adım Matbaası, 1968), 72.

³⁵ İnuğur, *Basın ve Yayın Tarihi*, 181; Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi*, 5; Topuz, *II. Mahmut'tan holdinglere Türk Basın Tarihi*, 17.

yazılara yer vermiştir.³⁶ Tercümân-ı Ahvâl, dil ve içerik bakımından önceki gazetelerden ayrılarak modern gazeteciliğe geçişi temsil etmiş; haberleri iç ve dış başlıklar altında sınıflandırmış, kaynak göstermiş ve yorumlu habercilik anlayışını başlatmıştır. Eğitim, ekonomi, devlet yapısı ve mali sorunlar gibi konularda eleştirel yazılar yayımlamış; ayrıca ilân ve reklamları düzenli yayımlayan ilk gazete olmuştur.³⁷ Gazete, özellikle Yeni Osmanlılar hareketinin fikirlerini yansıtan bir yayın organı hâline gelmiş; bu nedenle devlet ile zaman zaman çatışma yaşamıştır. 1861’de “Maarife Dair Bend-i Mahsûstur” başlıklı yazı sebebiyle Osmanlı basın tarihinde ilk kez bir gazete kapatılmıştır. Cerîde-i Havâdis ile rekabeti, edebî eserlerin tefrikası ve sert polemiklerle dönemin basın hayatına canlılık kazandırmıştır.³⁸ Her ne kadar Âgâh Efendi’ye bazı idarî görevler verilerek dolaylı yoldan destek sağlansa da gazete tarafsızlık ilkesine bağlı kalmaya çalışmış, yanlış haberleri tekzip ederek basında doğruluk anlayışını ön plana çıkarmıştır. Ancak zamanla tiraj³⁹ kaybına uğrayan Tercümân-ı Ahvâl, altı yıl süren yayın hayatının ardından 1866’da kapanmıştır.⁴⁰

Osmanlı basın tarihinde dördüncü Türkçe gazetesi olan Tasvir-i Efkâr, Tercüman-ı Ahvâl’in ardından, bir yıl sonra çıkarılmış ve onun açtığı yol üzerinde daha ileri bir adımı temsil eder. Tasvîr-i Efkâr⁴¹, Tercüman-ı Ahvâl’de de katkısının bulunan Şinâsi’nin girişimleriyle 27 Haziran 1862’de yayımlanmaya başlamıştır. Meclis-i Maârif ve Meclis-i Vâlâ’da görüşülerek kısa sürede izin alınmış, fakat ilk sayısının çıkışı bir yıldan fazla gecikmiştir. İlk mukaddimesinde gazetelerin kamuoyu oluşturmadaki işlevi vurgulanmış, bu bağlamda Tasvîr-i Efkâr kendisini haber ve fikir gazeteciliğini birlikte üstlenen bir yayın organı olarak konumlandırmıştır.⁴² Gazete, hattat yazısıyla hazırlanmış başlıkları, Mühendisyan’ın harf dökümleri ve düzenli basımıyla önceki gazetelerden daha kaliteli bir görünüm sergilemiştir. Haftada iki gün yayımlanan gazete, kısa sürede yalnızca haber değil, aynı zamanda fikir ve tartışma platformu hâline gelmiş, özellikle Yeni Osmanlılar Cemiyeti’nin sözcülüğünü üstlenmiştir. Kullanılan dilde sadeleşmeye önem verilmiş, Şinâsi’nin “Mebhûsetün anhâ” tartışmasıyla birlikte Türk basınında eleştirel yazı geleneği güçlenmiştir.⁴³ Şinâsi döneminde gazetede Ramazan’a dair içerikler sınırlı kalırken, 1867’den itibaren Nâmık

³⁶ Hamza Çakır, “Tercümân-ı Ahvâl” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 40/495-497.

³⁷ Çakır, “Tercümân-ı Ahvâl”, 40/496.

³⁸ Aysun Köktener, “Fikir Gazeteciliği ve İlk Türk Fikir Gazetesi: Tercüman-ı Ahval” *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 0/11 (2001), 203-217.

³⁹ Tiraj, yayıncılıkta bir defada basılan kitap, dergi, gazete gibi basılı ürünlerin adedi. Baskı adedi hesaplanırken bir yandan talebi karşılaması diğer taraftan stoklarda aşırı birikime yol açmaması göz önünde tutulur.

⁴⁰ Çakır, “Tercümân-ı Ahvâl”, 40/497.

⁴¹ Nesimi Yazıcı, “Tasvîr-i Efkâr” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 40/138-140; Tülin Sümer, “İlk Büyük Gazetecimiz Şinasi ve Tasvîr-i Efkâr’ın Çıkışı” *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, V/26 (1969), 56-57.

⁴² Yazıcı, “Tasvîr-i Efkâr”, 40/138-140.

⁴³ Yazıcı, “Tasvîr-i Efkâr”, 40/138-140.

Kemal'in yazılarıyla bu gelenek değişmiştir.⁴⁴ Gazete aynı zamanda bir kültür ve fikir ocağı olmuş; tarih, felsefe, edebiyat ve tabiat ilimlerine dair pek çok tefrika, çeviri ve klasik eser burada yayımlanmıştır. 1863'te Şinâsi Maarif Nezareti'ndeki görevinden uzaklaştırılmış, 1865'te Avrupa'ya gitmesine kadar gazetenin başında kalmıştır. Bu tarihten sonra gazeteyi devralan Nâmık Kemal, eğitimin yaygınlaştırılması, kadınların okutulması, dil meselesi, belediye ve sağlık sorunları gibi konulara yoğunlaşmış; aynı zamanda Memleketeyn meselesi, hürriyet ve millet ilişkileri üzerine siyâsî yazılarıyla etkinlik kazanmıştır. Tasvir-i Efkâr, halk arasında milliyetçilik hissiyatını uyandırmaya ve hürriyet arzusunu teşvik etmeye gayret göstermiştir. Aynı zamanda kamuoyunu şekillendirme çabası içinde olan Şinasi ve arkadaşları, “vatan”, “millet”, “hürriyet” ve “yurtseverlik” gibi kavramları ilk defa basın ve edebiyat yoluyla dile getirmiştir.⁴⁵ Tasvîr-i Efkâr, dönemin genç aydınlarının buluşma mekânı hâline gelmiş, ancak artan baskılar ve Kararnâme-i Âlî sonrasında 1868'de kapanmıştır.⁴⁶ Gazete 1909'da Ebüzziyâ Mehmed Tefvîk tarafından Yeni Tasvîr-i Efkâr adıyla yeniden çıkarılmış, daha sonra farklı adlarla yayımını sürdürmüştür. I. Dünya Savaşı yıllarında ağır sansür ve kapatmalarla karşılaşmış, Millî Mücadele döneminde ise direniş hareketlerinin sözcüsü konumuna gelmiştir. Velid Ebüzziya'nın önderliğinde hem bağımsızlık yanlısı yayınlar yapmış hem de Anadolu'ya silah sevkiyatında rol oynamıştır. Ancak Şeyh Said İsyanı sonrasında çıkarılan Takrir-i Sükûn Kanunu ile 1925'te kesin olarak kapatılmıştır. Daha sonraki yıllarda kısa sürelerle farklı adlarla yayımlansa da, gazete Türk basın tarihinde fikir gazeteciliğinin öncülerinden biri olarak kalmıştır.⁴⁷

1864 yılında yayımlanan Vilâyet Nizamnamesi ile Osmanlı taşra yönetiminde köklü bir düzenlemeye gidilmiş, mevcut eyalet sistemi kaldırılarak yerine Vilâyet sistemi getirilmiştir. Bu girişim, Ali Paşa'nın 1856 tarihli Islahat Fermanı'nın 13. fıkrasına dayanarak yaptığı şu açıklamayla gerekçelendirilmiştir: “Halkın memleket işlerine katılması esasının hayata geçirilmesi ve mevcut merkeziyetçi mutlak yönetim anlayışının yumuşatılması hedeflenmektedir.” Bu doğrultudaki ilk uygulama, asıl nizamnamenin ilanından önce, 8 Ekim 1864'te yayımlanan Tuna Vilâyeti Nizamnamesi ile başlamıştır. Ardından 1865'te Bosna Vilâyeti'nin kurulmasına dair ayrı bir nizamname çıkarılmış; bunu sırasıyla Suriye, Erzurum, Halep ve Edirne Vilâyetleri takip etmiştir.⁴⁸

1864'te yerel yönetimlere dair yapılan düzenleme ile “eyalet sistemi” kaldırılıp yerine “vilâyet sistemi” getirildiğinde, her vilâyette kendi ihtiyaçlarını karşılayacak bir matbaanın kurulması da öngörülmüştür. Böylece, o zamana dek kültürel bakımdan

⁴⁴ Nurettin Güz, “Şinasi ve Namık Kemal'in Osmanlı Fikir ve Basın Hayatına Katkıları”, *Osmanlı Basın Yaşamı Sempozyumu* (Ankara: GÜİF Yayını, 1999), 83-95.

⁴⁵ Ayhan, “Osmanlı'dan Cumhuriyete Toplumsal Kimlik Oluşumunda Basının Rolü”, 282.

⁴⁶ Yazıcı, “Tasvîr-i Efkâr”, 40/138-140.

⁴⁷ Yazıcı, “Tasvîr-i Efkâr”, 40/138-140.

⁴⁸ Orhan Koloğlu, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın* (İstanbul: İletişim Yayınları, 1994), 20; Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi*, 5; Girgin, *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*, 83.

sınırlı kalan taşra bölgelerinin gelişmesi hedeflenmiştir. Bu yasal değişiklikle birlikte vilâyet gazeteleri ortaya çıkmaya başlamış, her vilâyet kendi bölgesine ait haberleri yayımlayan gazetelerle temsil edilmeye başlamıştır. Bu gelişme, yerel gazeteciliğin doğmasına ve yaygınlaşmasına büyük katkı sağlamıştır.⁴⁹

Osmanlı Devleti'nde ilk basın faaliyetlerinin, haber vermekten ziyade, eğitim ve toplumu yönlendirme amacı taşıdığı söylenebilir. Bu yaklaşım, bir yandan Osmanlı toplumundaki yükselen ayrılıkçı eğilimleri dengelemek, diğer yandan Avrupa'da özellikle Araplara yönelik olarak artış gösteren Arapça süreli yayınların etkisini kırmak arzusuyla teşvik edilmiştir.⁵⁰ Bu amaçla atılan ilk adımlardan biri olarak, Ahmet Fâris Şidyâk'a Sultan Abdülaziz döneminde (1861–1876) yaklaşık yirmi yıl boyunca, Arapça gazeteler arasında rakipsiz bir kaliteye sahip olan El-Cevâib adlı gazeteyi yayımlaması için mali destek sağlanmıştır. Osmanlılık anlayışını ve İstanbul'daki sultanın etrafında birleşme fikrini son derece güçlü biçimde savunan bu gazete, öyle etkili olmuştur ki Osmanlı toprakları için en liberal basın rejimini benimseyen bazı Avrupa devletleri bile El-Cevâib'in kendi sömürgelerine girişini yasaklamıştır.⁵¹

1860 yılında, Suriye'deki iç karışıklıkları bastırmak üzere olağanüstü yetkilerle görevlendirilen Fuat Paşa, Beyrut'ta yayımlanmakta olan Hadikatü'l-Ahbar adlı Arapça gazeteyi yerel yönetimin resmî yayın organı hâline getirmiştir. Böylece, Türkçe ve Arapça olarak yayımlanan ilk vilâyet gazetesi neşredilmiştir.⁵²

Öte yandan, Mithat Paşa'nın valiliğini yürüttüğü Tuna Vilâyeti'nde, 1865 yılında çıkarılmaya başlanan Tuna Gazetesi, bazı kaynaklar tarafından ilk yerel gazete olarak kabul edilmektedir.⁵³ Türkçe ve Bulgarca olarak yayımlanan bu gazete, aynı zamanda bir mektep işlevi görmüş; Türk ve Bulgar çocukları burada matbaacılığı ve gazeteciliği öğrenmişlerdir. Hatta Bulgaristan Başbakanlığı görevine kadar yükselen Dragon Tskonov da bu gazetede yetişmiştir. Tuna Gazetesi hem Osmanlı hem de Türk kültürünün gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır.⁵⁴

1865–1923 yılları arasında yayımlanan vilâyet gazetelerinin toplam sayısı 47'dir. Bunların 22'si, günümüzde Türkiye sınırları dışında kalan bölgelerde çıkarılmıştır. Osmanlı ülkesinde yayımlanan bazı vilâyet gazetelerinin kuruluş yerleri ve tarihleri ise şu şekildedir.⁵⁵

⁴⁹ M. Bülent Varlık, "Osmanlı dönemi Türkçe Yerel Basını Üzerine Bazı Gözlemler", *Osmanlı Basını Yaşamı Sempozyumu Bildirileri* (Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi, 1999), 99; Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi*, 6.

⁵⁰ Koloğlu, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın*, 11.

⁵¹ Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi*, 6; Koloğlu, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın*, 20.

⁵² Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi*, 6; Koloğlu, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın*, 20.

⁵³ Varlık, "Osmanlı dönemi Türkçe Yerel Basını Üzerine Bazı Gözlemler", 99.

⁵⁴ Ayhan, "Osmanlı'dan Cumhuriyete Toplumsal Kimlik Oluşumunda Basının Rolü", 282; Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi*, 6.

⁵⁵ Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi*, 6; Varlık, "Osmanlı dönemi Türkçe Yerel Basını Üzerine Bazı Gözlemler", 100.

Tablo 1. 1865–1923 Yılları Arasında Yayımlanan Vilâyet Gazeteleri

Sıra No	Yıl	Vilâyet	Gazete Adı	Yayın Dili
1	1860	Beyrut	Hadikatü'l-Ahbar	Türkçe / Arapça
2	1865	Tuna	Tuna	Türkçe / Bulgarca
3	1865	Şam	Suriye	Türkçe / Arapça
4	1866	Trablusgarp	Trablusgarp	Türkçe / Arapça
5	1867	Halep	Gadir el-Fırat	Türkçe / Arapça
6	1867	Girit	Girit	Türkçe / Rumca
7	1868	Edirne	Edirne	Türkçe / Rumca
8	1868	İşkodra	İşkodra	Türkçe
9	1868	Yanya	Yanya	Türkçe / Rumca
10	1869	Diyarbakir	Diyarbakir	Türkçe / Ermenice
11	1869	Bursa	Hüdavendigâr	Türkçe / Ermenice
12	1869	Halep	Fırat	Türkçe / Arapça
13	1869	Konya	Konya	Türkçe / Rumca
14	1869	Selânik	Selânik	Türkçe / Rumca
15	1869	Trabzon	Trabzon	Türkçe / Rumca
16	1869	Bağdat	Zevra	Türkçe / Arapça
17	1871	Prizren	Prizren	Türkçe / Sırpça
18	1872	Kastamonu	Kastamonu	Türkçe
19	1872	Adana	Seyhan	Türkçe / Rumca
20	1872	Yemen	Yemen	Türkçe / Arapça
21	1873	Manastır	Rumeli	Türkçe
22	1874	Ankara	Ankara	Türkçe
23	1874	İzmir	Aydın	Türkçe
24	1876	Hersek	Neretva	Türkçe / Sırpça
25	1877	Pristina/Üsküp	Kosova	Türkçe / Sırpça
26	1878	Sivas	Sivas	Türkçe
27	1882	Rodos	Cezair-i Bahri Sefid	Türkçe / Rumca
28	1884	Manastır	Manastır	Türkçe
29	1884	Musul	Musul	Türkçe
30	1888	Beyrut	Beyrut	Türkçe / Arapça
31	1903	Kudüs	Kudüs	Türkçe / Arapça
32	1908	Hicaz	Hicaz	Türkçe / Arapça

Vilâyet gazeteleri aracılığıyla, pek çok bölgede ilk kez süreli yayın çıkarılmıştır. Bu gazetelerin basıldığı matbaalar, yalnızca resmî işlerle sınırlı kalmamış; halkın ve özel teşebbüsün ihtiyaçlarına da açık tutulmuştur. Böylece yerel basın doğması ve zamanla yaygınlık kazanması yönünde mühim bir adım atılmıştır. Söz konusu

matbaalarda çalışan personel, başlangıçta genellikle İstanbul'dan temin edilmiştir. Ancak zaman içinde, yerel halktan da matbaacılar yetiştirilmiştir. Bazı vilâyetlerde “sanat okulu” ve “sanayi okulu” gibi mesleki mektepler açılmış, bu kurumlar matbaalarla ilişkilendirilerek uygulama alanı hâline getirilmiştir. Böylelikle yerel matbaa ustalarının yetişmesi sağlanmıştır.⁵⁶

Birçok vilâyette yayımlanan gazeteler, o bölgenin ilk süreli yayını olma niteliği taşıdığı için, gazeteciliğe adeta alfabesinden başlanmıştır. Bu durum, halkın basın aracılığıyla eğitilmesi yönünde atılmış önemli bir adım olarak değerlendirilir. Vilâyetlere dair hazırlanan nizamnamelerde, gazetelerde yayımlanacak resmî ve gayri resmî tüm yazıların, vilâyet mektupçusunun sorumluluğunda olduğu açıkça belirtilmiştir. Bu sebeple, gazetelerde yer alan yazıların büyük kısmı bizzat mektupçular tarafından kaleme alınmıştır. Ancak bazı vilâyetlerde, bir nevi yayın kurulu oluşturulmuş; yerel bürokratlar ile aydınlara da yazı yazma imkânı tanınmıştır. Hatta bazı bölgelerde yazarlık yapacak kişiler resmî olarak görevlendirilmiş, böylelikle yazı faaliyetleri kolaylaştırılmıştır. Ayrıca, kimi vilâyetlerde mektupçu olarak atanan kimselerin, daha önce gazetecilik ve yazarlık tecrübesi bulunan kişiler arasından seçildiği de görülmektedir.⁵⁷

Vilâyet gazetelerinde yayımlanan yazılar, çoğunlukla imzasızdır. Yazıların içerikleri, dönemin toplumsal ve siyasal gelişmelerine bağlı olarak büyük çeşitlilik göstermiştir. Gazetelerde genellikle kanunlar, nizamnameler, kamu görevlilerinin terfi ve ödülleri, atamalar, kolluk kuvvetlerinin başarıları, valilerin beyanatları, resmî bildirimler ve kamu kurumlarının gerçekleştirdiği hizmetler haber olarak yer almıştır. Ancak zamanla bu resmî yapının dışına çıkılarak, gazetelerde şiirlere, tarih araştırmalarına ve çeşitli ilmî incelemelere de yer verilmiştir. Bazı yazılar ise doğrudan İstanbul basınından alınarak yayımlanmıştır.⁵⁸

Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar yayın hayatını sürdüren bazı vilâyet gazeteleri, 1930'lu yıllarda özel sektörün gazeteciliğe teşvik edilmesi düşüncesiyle kapatılmıştır. Bu gazetelerin genel özellikleri tarihsel bakımdan şu şekilde sıralanabilir (madde yapısı korunmuştur):

- Vilâyet gazeteleri, Anadolu basınına ve yerel gazeteciliğe öncülük, rehberlik ve yön verici bir rol üstlenmişlerdir.
- Yazıların içerikleri, tarihsel süreç içerisinde önemli ölçüde farklılık göstermiştir.
- Bu gazetelerde, belirgin bir gazetecilik bilinci ya da profesyonel yaklaşım göze çarpmaz.

⁵⁶ Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi*, 7; Varlık, “Osmanlı dönemi Türkçe Yerel Basını Üzerine Bazı Gözlemler”, 100.

⁵⁷ Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi*, 7; Varlık, “Osmanlı dönemi Türkçe Yerel Basını Üzerine Bazı Gözlemler”, 100.

⁵⁸ Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi*, 7; Varlık, “Osmanlı dönemi Türkçe Yerel Basını Üzerine Bazı Gözlemler”, 101.

- Zaman zaman şiirlere, araştırma ve inceleme yazılarına, tarih çalışmalarına da yer verilmiş; böylece taşra kültürüne canlılık kazandırılmıştır.
- İki dilli yayımlanan vilâyet gazetelerinde, her iki dildeki metinler çoğunlukla birbirinin aynısı olacak biçimde düzenlenmiştir.
- Özellikle 19. yüzyılda Anadolu’da çıkan bazı vilâyet gazetelerinde, Türkçe metinler yerel gayrimüslim toplulukların alfabeleri kullanılarak basılmıştır; örneğin Kayseri’de yayımlanan Anadolu Gazetesi bazı sayılarında Türkçe metinleri Ermeni harfleriyle, İstanbul’da yayımlanan Apoyevmatini gazetesinde ise Türkçe metinler Rum harfleriyle verilmiştir.
- Vilâyet gazeteleri zaman zaman ek sayılar (ilaveler) yayımlamışlardır.
- Bu gazeteler genellikle haftalık olarak çıkmış, ancak çoğu kez düzenli periyotlara uyulamamıştır.
- Sayfa sayıları genellikle 2 ila 4 arasında değişmiştir.
- Resim ve karikatür neredeyse hiç kullanılmamış; baskı adedi çoğunlukla 500 civarında kalmıştır.
- Bu gazeteler, halkın okuyabilmesi için vilâyet merkezlerinde duvarlara yapıştırılarak sergilenmiştir.
- Bazı vilâyet gazeteleri yalnızca birkaç yıl yayımlanabilmişken, bazıları uzun yıllar boyunca varlığını sürdürmüştür.
- Cumhuriyet’in ilanından sonra özel gazeteciliğin teşvik edilmesi amacıyla bir kısmı kapatılmıştır.

Vilâyet gazeteleri, yukarıda belirtilen tüm niteliklerinin yanı sıra, esas itibarıyla merkezî idarenin taşrayı bilgilendirme ve yönlendirme amacıyla çıkarılmıştır. Bu gazeteler, doğrudan yayımlandıkları vilâyet ve çevresinde gelişen olayları, o bölgede yaşayan halka duyurmayı hedeflemiştir. Yapılan bir araştırmaya göre, 20. yüzyıl başlarında Osmanlı taşrasında bulunan vilâyet matbaalarının %72’si, buldukları vilâyetin ilk matbaası; vilâyet gazetelerinin ise %80’i o vilâyetin ilk gazetesi niteliğindedir.⁵⁹

Vilâyet gazeteleri, Osmanlı İmparatorluğu’nda sadece birer haber kaynağı olmanın ötesinde, şehir hayatının dönüşümünde ve kamuoyunun oluşumunda etkin rol oynamış önemli araçlardır. Bu yayın organları, başta İstanbul olmak üzere birkaç merkezle sınırlı kalan basın faaliyetlerini taşraya taşıyarak, yerel haberciliğin gelişmesini sağlamış ve böylece Osmanlı toplumunda bilgiye erişimin yaygınlaşmasına katkıda bulunmuştur. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren çıkarılmaya başlanan vilâyet gazeteleri, devletin taşradaki idari, ekonomik ve sosyal faaliyetlerini halka duyurmak amacıyla yayınlanmakla birlikte; zamanla mahallî meselelerin, toplumsal

⁵⁹ Nesimi Yazıcı, “Bölge Tarihlerinin Kaynağı Olarak Vilâyet Gazeteleri: Karesi Örneği”, *Tarih Boyunca Türk Tarihinin Kaynakları Semineri Bildiriler* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1997), 79; Akyüz, *Konya Vilayet Gazetesi*, 9.

ihtiyaçların ve yerel kimliklerin ifade bulduğu mecralar hâline gelmiştir. Halk, bu gazeteler aracılığıyla yalnızca merkezden gelen karar ve düzenlemeler hakkında bilgi sahibi olmakla kalmamış, aynı zamanda kendi yaşadığı çevredeki gelişmeleri de takip edebilme imkânına kavuşmuştur. Bu durum, taşrada yaşayan bireylerin siyasal ve toplumsal meselelerle ilgilenme düzeyini artırmış; vatandaşlık bilincinin gelişmesine zemin hazırlamıştır. Ayrıca vilâyet gazeteleri, Osmanlı modernleşme sürecinde eğitimin, kamu düzeninin ve yerel yönetim anlayışının topluma benimsetilmesinde araçsal bir işlev üstlenmiştir. Dolayısıyla bu gazeteler, hem Osmanlı basın tarihinde merkez-taşra dengesinin kurulmasında hem de halkın kamusal hayata daha aktif biçimde katılımında bir dönüm noktası olarak değerlendirilmelidir.

Bu çalışmada, Osmanlı taşra basınının önemli örneklerinden biri olan Maraş Vilayet Gazetesi'nin kuruluş süreci, idari yapılanması, yayın politikası ve Maraş'ın siyasi ve sosyal hayatına olan etkileri incelenecektir.

1.1. Amaç ve Önem

Bu tezde, Osmanlı Devleti'nin taşradaki basın faaliyetlerinden biri olan Maraş Vilayet Gazetesi'nin yayın politikası, hedef okuyucu kitlesi, haber kaynakları, içeriği, dağıtım ağı ve bölge üzerindeki etkileri etraflıca ele alınacaktır. 19. yüzyılın ikinci yarısında merkezî idarenin taşrada halkla olan iletişimini güçlendirmek ve yerel halkı resmî duyurular, kararlar ve gelişmeler hakkında bilgilendirmek amacıyla çıkarılan bu gazete, zamanla sadece bir devlet organı olmanın ötesine geçmiş; ekonomik, sosyal, kültürel ve eğitimsel içerikleriyle Maraş halkının gündelik yaşamında etkili bir yer edinmiştir. Bu çalışma, Maraş Vilayet Gazetesinin ne tür haberleri öne çıkardığını, hangi kaynaklardan beslendiğini, hangi kesimlere hitap etmeyi amaçladığını ve nasıl bir yayın dili benimsediğini ortaya koyarak, gazetenin dönemin toplumsal yapısı içindeki yerini aydınlatmayı hedeflemektedir. Gazetede yer alan ekonomi, sağlık, eğitim ve sosyal hayata dair yazılar üzerinden, halkın bilgilendirilme biçimi, yönlendirilmesi ve taşrada bir kamuoyunun nasıl şekillendiği analiz edilecektir. Aynı zamanda, bu gazetenin yalnızca bir bilgi kaynağı değil, aynı zamanda dönemin zihniyet dünyasını, yerel yönetim anlayışını ve toplumsal değişim sürecini yansıtan bir belge niteliği taşıdığı vurgulanacaktır. Bu yönüyle tez, sadece Maraş Vilayet Gazetesinin tanıtımına katkı sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda Osmanlı taşra basınının genel işleyişine dair kapsamlı bir perspektif sunacaktır. Maraş Vilayet Gazetesi, dönemin taşra gazeteleri arasında hem içerik hem de yayımlanma biçimi bakımından dikkate değer özellikler taşımaktadır; bu nedenle incelenmesi, yalnızca bölgesel basın tarihini aydınlatmakla kalmaz, aynı zamanda taşra basınının merkezle ilişkisi, yerel toplumsal dinamiklerle etkileşimi ve dil kullanımı gibi daha geniş boyutları da ortaya koyar. Tez kapsamında yapılacak analizler, gazetede yer alan haberlerin seçimi, dil ve üslup tercihleri ile yayımlanma sürecindeki idari ve maddi koşulları göz önünde

bulunduracak; böylece Maraş özelinde elde edilen veriler, Osmanlı taşra basınının genel karakterini ve işleyiş mekanizmalarını anlamaya katkıda bulunacaktır. Bu bağlamda, çalışmanın hem bölgesel bir basın örneğini detaylı olarak tanıtmaya hem de Osmanlı taşra gazeteciliğinin işlevini ve rolünü ortaya koymasına, araştırmaya özgün ve değerli bir boyut kazandıracaktır.

Gazeteler, yayımlandıkları dönemin sosyoekonomik, kültürel ve siyasal yapısını yansıtan önemli kaynaklardır. Toplumun gündelik yaşamına, karşılaştığı sorunlara, beklentilerine ve ihtiyaçlarına dair bilgi sunan bu yayınlar, yalnızca haber verme amacı gütmekle kalmaz; aynı zamanda kamuoyunu şekillendiren, yönlendiren ve bilgilendiren araçlar olarak da işlev görürler. Bu nedenle yerel gazeteler, özellikle taşra toplumlarının sosyal dokusunu, zihniyet dünyasını ve değişim süreçlerini anlamada araştırmacılara kıymetli veriler sunar. Bu çalışma kapsamında Maraş Vilayet Gazetesi örneği üzerinden, yerel basının toplum üzerindeki etkisini ve tarihsel değerini ortaya koymayı hedeflemektedir. Vilayet gazetelerinin yayımladığı haberler, makaleler ve resmî duyurular; bir yandan dönemin devlet-vatandaş ilişkilerini ve idari uygulamalarını gösterirken, diğer yandan halkın düşünce dünyasını, sosyal kaygılarını, kültürel alışkanlıklarını ve ekonomik gündemini de gözler önüne serer. Bu bağlamda gazeteler, sadece haber arşivi değil, aynı zamanda bölgenin tarihî, toplumsal ve kültürel hafızasının yazılı bir temsili olarak değerlendirilmelidir. Özellikle yerel ölçekte üretilmiş bu tür yayınlar, tarihçilerin bölgesel gelişmeleri, halkın bakış açılarını ve toplumsal dönüşümleri daha sağlıklı biçimde analiz etmelerine imkân tanır. Dolayısıyla bu çalışma, okuyucuların yerel gazetecilik hakkında daha derinlikli bilgi edinmelerine katkı sunarken, aynı zamanda Maraş Vilayet Gazetesi aracılığıyla Osmanlı taşrasının sosyal tarihine ışık tutmayı da amaçlamaktadır.

1.2. Yöntem

Bu araştırmada, Maraş Vilayet Gazetesi temel kaynak olarak kullanılmış; ayrıca gazete ile ilgili çeşitli arşiv belgeleri de incelenmiştir. Bu çalışmada, tarih araştırmalarında geçerli olan bilimsel yöntemlere bağlı kalınmış ve çalışmaya niteliksel bir yaklaşım benimsenmiştir. Çalışma kapsamında, vilayet gazeteleri üzerine yapılmış önceki akademik araştırmalar detaylı bir biçimde incelenmiş, konuyla ilgili farklı disiplinlerden ve dönemlerden gelen çeşitli bilimsel kaynaklar sistematik olarak değerlendirilmiş ve elde edilen bulgular, araştırmanın teorik çerçevesi ile metodolojik yaklaşımının şekillendirilmesinde temel referans noktası olarak kullanılmıştır.. Maraş Vilayet Gazetesinin yapısını daha iyi anlayabilmek için birincil kaynak olarak Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri, çeşitli kütüphanelerde yer alan gazete arşivleri ve Osmanlı belgelerine başvurulmuştur. Bunun yanı sıra, vilayet gazeteleri üzerine yapılan akademik çalışmalar da ikincil kaynaklar arasında değerlendirilmiştir.

Ancak mevcut gazete nüshalarının farklı dönemlere ait olması, bazı sayfaların eksik ya da yıpranmış bulunması, gazetenin içeriğine doğrudan bir analiz yapılmasını zorlaştırmıştır. Bu durum gazete haberlerine istatistiksel bir yaklaşım sergilememizi olumsuz etkilemiş, gazetede ki haberlerin sayısı hakkında bilgi verememize sebep olmuştur. Bu nedenle içerik analizi ve söylem çözümlemesi yöntemleri de uygulanamamıştır. Nüshaların belli bir düzen göstermemesi, araştırmada evren ve örneklem oluşturmaya da imkân tanımamıştır. Bu sebeple söylem analizi tekniğinden özellikle uzak durulmuştur. Bununla birlikte, dönemin sosyal yapısını anlamaya yönelik olarak gazetede yer alan haber ve yazılar üzerinden genel bir değerlendirme yapılmıştır. Burada amaç, gazetenin olayları nasıl yansıttığını görmek ve halkın gündelik hayatına, ihtiyaçlarına, düşünce dünyasına dair ipuçları elde etmektir. Bu yönüyle Maraş Vilayet Gazetesi, hem yerel basının Osmanlı taşrasındaki rolünü ortaya koymakta hem de dönemin sosyal ve kültürel yapısına dair önemli bir pencere açmaktadır.

1.3. Kuramsal Varsayımlar

Bu araştırma şu varsayımlara dayanmaktadır:

- Vilâyet gazeteleri, Osmanlı şehir hayatına yalnızca yeni bir haberleşme aracı kazandırmakla kalmamış, aynı zamanda Osmanlı basın tarihinde önemli bir değişimin öncüsü olmuştur. Bu gazeteler, taşrada basın kültürünün yerleşmesini sağlamış ve bilgi dolaşımını merkezden taşraya yaygınlaştırmıştır.
- Maraş Vilayet Gazetesi, yayımlandığı dönemin sosyal, kültürel ve toplumsal yapısını yansıtmaktadır. Gazetede ki haber, yazı ve duyurular; dönemin halk anlayışını, devlet-halk ilişkilerini ve toplumsal değerleri görmeye imkân tanımaktadır.
- Vilâyet gazeteleri, Anadolu'da yerel gazeteciliğin gelişmesinde öncü bir rol oynamıştır. Bu gazeteler, yerel meselelerin kamuoyuna taşınmasında ve taşra halkının basın yoluyla gündemi takip edebilmesinde etkili olmuştur.

1.4. Araştırma Kapsam Sınırlılıkları

Bu araştırma, Maraş Vilayet Gazetesi üzerine yapılmış olup belirli sınırlılıklar dâhilinde yürütülmüştür. Öncelikle, gazetenin günümüze ulaşan nüshalarının sayıca az ve farklı dönemlere ait olması, çalışmanın bütüncül bir içerik analizine dayanmasını güçleştirmiştir. Bazı nüshaların eksik ya da zarar görmüş olması, gazetenin tam içeriğine ulaşılmasını engellemiştir. Bu nedenle çalışmada, içerik çözümlemesi ve söylem analizi gibi yöntemlerden bilinçli olarak uzak durulmuştur. Gazetenin yayımlandığı dönemdeki tüm toplumsal ve siyasal gelişmelere eş zamanlı erişim sağlanamaması da değerlendirmelerin belli bir çerçevede kalmasına neden olmuştur. Ancak bu eksiklikler, dönemin diğer vilayet gazeteleri, arşiv belgeleri ve ilgili literatür yardımıyla mümkün olduğunca giderilmeye çalışılmıştır. Çalışma yalnızca Maraş

Vilayet Gazetesi ile sınırlı tutulmuş; diğer vilayet gazeteleri yalnızca yer yer örneklendirme amacıyla değerlendirilmiştir. Bu yönüyle tez, genel bir Osmanlı taşra basını incelemesinden ziyade, yerel bir yayın organının yapısal ve tarihî özelliklerine odaklanan derinlemesine bir araştırma niteliği taşımaktadır. Ayrıca, araştırma sürecinde kullanılan birincil kaynaklara ulaşma noktasında çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. Arşiv belgelerinin dağınık bir şekilde bulunması ve düzenli bir koleksiyon yapısının eksikliği, belge temelli ilerlemeyi zorlaştırmıştır. Araştırmada kullanılan temel kaynaklar arasında gazete nüshaları, arşiv belgeleri ve gazete koleksiyonları yer almaktadır. Bununla birlikte, belgelerin Osmanlı Türkçesiyle kaleme alınmış olması, transkripsiyon aşamasında bazı güçlükler doğurmuş ve araştırmanın ilerleyişine zaman zaman engel teşkil etmiştir. Tüm bu sınırlılıklara rağmen, eldeki belgeler dikkatle değerlendirilerek Maraş Vilayet Gazetesinin dönemi içindeki yeri ve işlevi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. KONU İLE İLGİLİ ÖNCEKİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Akyüz (2009) tarafından hazırlanan Konya Vilayet Gazetesi çalışmasında, vilâyet gazeteleri yayımlandıkları şehirlerin ilk süreli yayın organları olarak öne çıkmış; halkın düşünsel düzeyini yükseltmiş, toplumu çağdaş gelişmelerden haberdar etmiş ve eğitici bir işlev üstlenmiştir. Konya Vilâyet Gazetesi (1869–1932), uzun yıllar boyunca şehirdeki yerel basının tek temsilcisi olmuştur. Araştırmada Osmanlı basınının başlangıcı ve vilâyet gazetelerinin genel özellikleri ele alınmış, birinci bölümde gazetenin tanıtıcı bilgileri ve teknik özellikleri, ikinci bölümde kuruluş amacı ve yayın anlayışı, son bölümde ise yayımlanan içerikler aracılığıyla Konya'nın sosyal ve kültürel yapısına etkileri incelenmiştir.

Altunsoy (2014) tarafından hazırlanan Amasya Vilayeti Gazetesi (1922-1928) çalışmasında, vilâyet gazeteleri yayımlandıkları dönemin toplumsal, siyasal ve ekonomik yapısını yansıtan önemli yerel kaynaklar olarak ele alınmıştır. İncelenen Amasya Gazetesi, sadece Amasya ve çevresine dair bilgi vermekle kalmayıp, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomik ve sosyal koşullarını ve çözüm arayışlarını da aktarmaktadır. Gazetede Atatürk İnkılâplarına dair haberlerin yoğunluğu, reformların Amasya'daki uygulamasına dair önemli veriler sunmaktadır. Çalışmada gazete başlıkları Osmanlı Türkçesinden Latin harflerine aktarılmış, dikkat çeken haberlerin birebir çevirilerine yer verilerek, Amasya'daki yerel yansımalar ve inkılâpların uygulanış süreci ortaya konulmuştur.

Durgun'un (2022) Diyarbakir Vilayet Gazetesi'nin (1-15 Sayıları, H.1286-M.1869) Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi adlı çalışmasında, basın; belirli zamanlarda matbaalarda yayımlanan her türlü bilgi, haber ve düşüncüyü kamuoyuna aktaran yayın faaliyetleri ve ürünleri olarak tanımlanmıştır. Osmanlı basın tarihi çerçevesinde Diyarbakir vilayetinde kurulan ilk matbaa, Vali Hatunoğlu Kurt İsmail Paşa tarafından 1286 H./1869 M. yılında faaliyete geçirilmiş ve aynı yıl yayımlanmaya başlayan Diyarbakir Vilayet Gazetesi, Takvim-i Vekayi'den sonra en uzun süre yayında kalan yerel gazeteler arasında yer almıştır. Gazetenin ilk 15 sayısının transkripsiyonu yapılarak içerik analizi gerçekleştirilmiş ve bölgedeki demografik yapı dikkate alınarak Türkçe, Ermenice ve Arapça yayımlandığı, baskıların çoğunlukla Türkçe yapıldığı tespit edilmiştir. Dönemsel gelişmelere bağlı olarak gazete 4 ile 8 sayfa arasında yayımlanmış; içeriklerinde yerel, ulusal ve uluslararası gelişmelerin yanı sıra kentin siyasi, kültürel, sosyal, askeri ve ekonomik haberlerine geniş biçimde yer verilmiştir. Bu düzenli içerik akışı, Diyarbakir Vilayet Gazetesi'ni dönemin toplumsal ve siyasi atmosferini yansıtan önemli bir kaynak haline getirmiştir.

3. MARAŞ VİLÂYET GAZETESİ'NİN KİMLİK BİLGİLERİ ve TEKNİK YÖNÜ

Maraş Vilâyet Gazetesi, yalnızca bir yayın organı değil; aynı zamanda Maraş Vilâyet Matbaası ile birlikte değerlendirildiğinde dönemin taşra basın yapısını yansıtan önemli bir kurumdur. Zira vilâyet matbaalarının en temel görevi, buldukları şehirde vilâyet gazetesinin düzenli ve sağlıklı biçimde yayımlanmasını sağlamaktır. Bu nedenle gazete ile matbaa arasında doğrudan bir bağ vardır ve biri olmadan diğersinin varlığı sürdürülebilir değildir. Araştırmanın bu bölümünde, Maraş Vilâyet Matbaasının kuruluş süreci, işleyişi ve dönemin matbuat düzeni içindeki yeri, eldeki belgeler ışığında ele alınacaktır. Matbaanın hangi tarihte faaliyete geçtiği, hangi teknik donanıma sahip olduğu ve kimler tarafından yönetildiği gibi bilgiler, Maraş Vilâyet Gazetesinin teknik yönlerinin anlaşılmasına katkı sunacaktır. Ardından gazetenin baskı düzeni, sayfa yapısı, yazı dili, puntoları, kullanılan kâğıt türü ve yayın periyodu gibi teknik detaylara yer verilecektir. Böylece yalnızca içeriğiyle değil, biçimsel özellikleriyle de Maraş Vilâyet Gazetesinin Osmanlı taşrasındaki yeri ve işlevi ortaya konulmuş olacaktır.

3.1. Maraş Vilâyet Matbaası

Maraş Vilâyet Matbaası, 1869 yılında dönemin valisi Hacı Ömer Lütfi Paşa'nın öncülüğünde kurulmuştur. Bu adım, 1864 Vilâyet Nizamnamesi sonrasında taşrada yaygınlaşan bürokratik düzenlemelerin ve matbaa faaliyetlerinin bir uzantısı olarak değerlendirilmelidir. Vilâyet matbaaları hem yönetsel belgelerin çoğaltılması hem de taşrada bilgi akışının sağlanması açısından önemli görevler üstlenmiştir.⁶⁰ Matbaanın ilk kuruluşunda kullanılan baskı makineleri İstanbul'dan temin edilmiştir. Bu makineler, dönemin diğer taşra matbaalarında olduğu gibi elle çalışan tipografik baskı düzeneklerinden oluşmaktaydı. Matbaada kullanılmak üzere yalnızca makineler değil, aynı zamanda çeşitli boyutlarda kâğıtlar, mürekkepler, dizgi araçları ve harf kalıpları gibi temel matbaa malzemeleri de İstanbul'dan getirilmiştir.⁶¹ Matbaanın teknik donanımı zamanla geliştirilmiştir. Kuruluşundan iki yıl sonra, 1871 yılında matbaaya bir litografya makinesi (taş baskı düzeni) eklenmiştir. Bu sistem, yazı ile birlikte şekil, harita veya figürlerin de basılmasına olanak tanımakta olup, taşra matbaalarında nadir görülen bir teknik donanım sayılmaktaydı.⁶²

Matbaada farklı alfabelere ve dillere ait hurufat (harf takımları) bulunmaktaydı. Türkçe (Arap harfli) hurufatın yanı sıra Ermenice, Rumca ve Fransızca (Latin harfli) harf takımları da matbaada yer almaktaydı. Bu çeşitlilik, matbaanın çok dilli bir yapıya hitap ettiğini ve bölgedeki kültürel gruplara yönelik yayımlar üretme potansiyeline sahip

⁶⁰ İsmail Şahin, *Maraş Vilâyet Gazetesi ve Matbaası* (Kahramanmaraş: 2007), 105–106.

⁶¹ Mustafa Yüksel, *Osmanlı Taşrasında Matbaa Faaliyetleri*, (2012), 132.

⁶² Şahin, *Maraş Vilâyet Gazetesi ve Matbaası*, 106.

olduğunu göstermektedir.⁶³ Hurufat⁶⁴ terimi, matbaacılıkta dizgi işlemlerinde kullanılan metal harf kalıpları ve harf kasalarını ifade eder. Bu kasalar, matbaanın yayın yapacağı dillerin çeşitliliğine göre farklı alfabelerle donatılmıştı. Hurufatın zenginliği, matbaanın teknik kapasitesini ve hedeflediği kitlenin genişliğini ortaya koymaktadır.⁶⁵

Litografya ise taş baskı anlamına gelir ve su ile yağın birbirini itmesi prensibine dayalı olarak çalışan bir baskı tekniğidir. Yazı, çizim ya da şekillerin taş levhalara işlenerek çoğaltılmasını sağlayan bu sistem, dönemin ileri teknolojilerinden biri sayılmakta ve özellikle şekil ya da harita basımı için tercih edilmekteydi.⁶⁶ Maraş Vilâyet Matbaası, dönemin taşra matbaalarıyla karşılaştırıldığında teknik donanımı bakımından oldukça gelişmiş bir yapı arz etmektedir. Litografya makinesine sahip olması, çok dilli hurufat bulundurması ve İstanbul'dan sağlanan kaliteli matbaa malzemeleri, bu matbaayı birçok vilâyet matbaasından ayıran başlıca unsurlardır.⁶⁷ Matbaada Rumca ve Latince harflerin bulunması, Kahramanmaraş'ın o dönemde çok dilli ve çok kültürlü bir sosyal yapıya sahip olduğunu gösterir. Bu durum, şehirde Rum ve Ermeni cemaatlerinin aktif bir şekilde var olduğunu ve bu toplulukların gerek ticari gerek kültürel hayatta yer aldıklarını düşündürmektedir. Matbaanın bu topluluklara yönelik yayın yapabilecek teknik kapasiteye sahip olması, Osmanlı taşrasında yaşayan farklı unsurların bilgiye erişimi açısından önemli bir gelişmedir.⁶⁸

3.2. Gazetenin Kimlik Bilgileri

3.2.1. Gazetenin Kuruluşu ve İsmi

Cumhuriyet'in ilanından sonra, Osmanlı döneminde vilayet matbaalarında yürütülen yayıncılık geleneğinin üzerine inşa edilerek, Türkiye genelinde devletin taşradaki yönetim faaliyetlerini duyurmak, halkı bilgilendirmek ve yeni yönetim anlayışını yerel düzeyde yaymak amacıyla birçok vilâyette resmî gazeteler yayımlanmaya başlanmış; bu durum, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan sürekliliği gösteren bir geçiş sürecinin oluşmasına ve taşra basınının yeni dönemdeki rolünün belirginleşmesine olanak sağlamıştır. Bu gazeteler, hem merkezî hükümetin kararlarını kamuoyuna iletme hem de yerel gelişmeleri duyurmak gibi çift yönlü bir işlev üstlenmiştir. Kahramanmaraş'ta bu ihtiyacı karşılamak üzere yayımlanan gazete, Maraş Vilâyet Gazetesi olmuştur. Maraş vilayet gazetesi haftada bir gün çıkmak üzere ilk sayı 25 Nisan 1933 Salı günü çıkmıştır. Gazetenin başlığında yer alan "Maraş Vilâyet Gazetesi" ibaresi, dönemin diğer vilâyet gazetelerinde olduğu gibi coğrafi ve idari

⁶³ Hakan Karateke, *Osmanlı'da Yayın ve Bürokrasi İlişkisi* (2005), 98.

⁶⁴ Basımda, baskı işinde kullanılan metal vb. bir maddeden yapılmış harf, rakam veya başka işaret kalıpları.

⁶⁵ Yüksel, *Osmanlı Taşrasında Matbaa Faaliyetleri*, 134.

⁶⁶ Şahin, *Maraş Vilâyet Gazetesi ve Matbaası*, 106.

⁶⁷ Karateke, *Osmanlı'da Yayın ve Bürokrasi İlişkisi*, 99.

⁶⁸ Yüksel, *Osmanlı Taşrasında Matbaa Faaliyetleri*, 135.

kimliği bir arada yansıtmaktadır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında yayımlanan vilâyet gazeteleri genellikle benzer adlandırmalara sahipti ve bu isimlendirme, gazetenin resmî niteliğini vurgulamak açısından tercih edilmekteydi Maraş Vilâyet Gazetesi'nin yayımı, aynı dönemde faaliyet gösteren Vilâyet Matbaası tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu matbaa, yalnızca gazetenin değil; resmî duyuruların, tamimlerin ve idarî evrakların basımından da sorumluydu. Matbaanın varlığı, gazetenin düzenli ve teknik bakımdan yeterli bir biçimde yayımlanmasını sağlamıştır.

3.2.2. Gazetenin Dili

Maraş Vilayet Gazetesi, Latin harfleriyle yayımlanmasına rağmen dilinde hâlâ eski alışkanlıkların izlerini taşır; gazete metinlerinde “teşrif”, “hazretleri”, “mübaşir”, “tebliğ” gibi Osmanlı'dan kalma ifadeler yer alırken, yeni rejimin getirdiği “üniversite”, “kanun”, “ticaret” gibi kavramlar da kullanılmakta, böylece hem eski ile yeni arasında bir köprü kurulmakta hem de Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki dil geçiş süreci açık biçimde hissedilmektedir.

3.2.3. Gazetenin Sahibi

3 Temmuz 1934 tarihli Maraş Vilayet Gazetesi'nin sahibi, gazetenin künyesinde yer alan bilgilere göre Maraş Vilayet Matbaası'dır. Bu durum, gazetenin özel bir kişi ya da kuruluş tarafından değil, doğrudan doğruya devletin yerel idaresi olan vilayet makamı tarafından çıkarıldığını göstermektedir. Gazetenin üst kısmında “Resmî Vilayet Gazetesidir” ifadesinin yer alması da bu durumu pekiştirmektedir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında birçok vilayette benzer şekilde valilikler eliyle yayımlanan gazeteler hem halkı bilgilendirmek hem de devletin uygulamalarını yerel düzeyde duyurmak amacıyla kullanılmıştır. Bu bağlamda Maraş Vilayet Gazetesi de yalnızca bir haber kaynağı değil, aynı zamanda merkezi otoritenin taşradaki uzantısı olarak, resmî ilanları, atamaları, yasal düzenlemeleri ve toplumsal gelişmeleri kamuoyuna duyurmakla görevli bir yayın organı işlevi görmüştür. Gazetenin sahibi olan vilayet matbaası, bu işlevin teknik ve idari yürütücüsü olarak önemli bir rol üstlenmiştir.

3.2.4. Gazetenin Yazar Kadrosu

Maraş Vilayet Gazetesi, 25 Nisan 1933 Salı günü ilk sayısını yayımlayarak haftalık bir yayın organı olarak faaliyete geçmiştir. Gazetenin kurucuları ya da ilk dönemdeki sorumlu müdürleri hakkında doğrudan bir bilgi bulunmasa da, gazetenin resmî bir vilayet yayını olması, yayın sürecinin vilayet yönetimi ve Halkevi tarafından denetlendiğini göstermektedir. 4 Haziran 1936 tarihli 40. sayıdan itibaren gazetenin yayım sorumluluğu Halkevleri 'ne devredilmiş; bu değişiklikle birlikte içerikte edebiyat, şiir, köşe yazıları ve tarım gibi çeşitli alanlara dair bilgilendirici yazıların

oranında belirgin bir artış gözlemlenmiştir. Ayrıca, 89. sayıdan (6 Haziran 1935) itibaren gazetenin yayın günü salı olarak belirlenmiş ve bu uygulama devam ettirilmiştir. 1948 yılından sonra özel gazetelerin yayımlanmasına izin verilmesiyle birlikte Maraş Vilayet Gazetesi, yayın hayatına son vererek yerini özel basın organlarına bırakmıştır.

Gazetenin yayın süreci, doğrudan vilayet yönetimiyle ilişkilidir. Özellikle 1933–1939 yılları arasında Maraş Belediye Başkanlığı görevini üstlenen Dr. Sükûti Tükel, gazetenin içeriğinde sıkça yer alan önemli bir isimdir. Tükel'in yanı sıra Nedim Yazıcıoğlu, Abdülkadir Sezal, Abdullah Bayazıt, Ahmet Dede, Arif Şişman ve Nuriye Bülbül gibi dönemin etkin figürleri, gazetenin yönünü belirleyen ve içerik üretimine dolaylı olarak katkı sunan bir heyetin parçası olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, gazetenin yalnızca bir haber bülteni değil; aynı zamanda vilayet idaresinin politik, sosyal ve kültürel yönelimlerini yansıtan kurumsal bir mecra olduğunu göstermektedir. Maraş Vilayet Gazetesi'nin yazar kadrosu da bu kurumsal niteliğe uygun bir yapı sergilemektedir. Yazılar çoğunlukla valilik bünyesinde görev yapan memurlar, resmî daire çalışanları ya da matbaa personeli tarafından kaleme alınmış; yazarlık faaliyeti bireysel bir meslekten çok, kurumsal bir sorumluluk olarak yürütülmüştür. Bu nedenle yazılarda kişisel imzalara, biyografik bilgilere veya mesleki unvanlara pek rastlanmaz. Ancak zamanla bazı bireysel kalemlerin izleri gazete sayfalarında görünür hale gelmiştir. İzmirli bir öğretmen olarak Maraş'a tayin edilen ve daha sonra bir Maraşlı aileye gelin giderek “Kandeğer” soyadını alan Adile Girgin'in yazıları bu bağlamda dikkat çeker. Ayrıca Mehmet Deligönül, Emin Oktay, Refika Arifoğlu, Âşık Mehmet, Ahmet Çuhadar, Ali Avşar, Ahmet Çıtak ve Ali Kılıç gibi isimler de çeşitli dönemlerde yazılarıyla gazetede yer almıştır.

3.2.5. Ücret Bilgileri ve Abonelik Sistemi

Maraş Vilayet Gazetesi'nin yayın sıklığına dair kesin bilgi olmamakla birlikte, sayılarında yer alan “perşembe günleri çıkar” ibaresi, haftalık yayımlandığını göstermektedir. Bazı dönemlerde haftada iki gün yayımlandığı da anlaşılmaktadır. Gazetenin künyesinde tek nüsha fiyatı 100 para olarak belirtilmiş ve abonelik esaslı bir dağıtım modeli uygulanmıştır. Bu yönleriyle, döneminin diğer resmî vilayet gazeteleriyle benzerlik taşımakla birlikte Abonelik ücretleri yıllık 52 sayı esas alınarak 125 kuruş, altı aylık abonelik ise 65 kuruş olarak belirlenmiştir. Tekil sayı satış fiyatı 100 para olup ilan ücretleri ayrı bir tarife kapsamında değerlendirilmiştir. Ancak ilerleyen zaman içinde abonelik koşulları uyarınca yıllık abonelik ücreti 250 kuruş, altı aylık abonelik ücreti ise 150 kuruş olarak belirlenmiştir; geçmiş sayılar 20 kuruş karşılığında temin edilebilmektedir. Tek nüsha satış bedeli 5 kuruş olup, basımı yapılmayan yazılar iade edilmemekte ve ilanlar yürürlükteki tarife hükümlerine tabi tutulmaktadır; ayrıca her işlem karşılığında makbuz düzenlenmektedir.

3.2.6. Basım Yeri ve İdarehanesi

Maraş Vilayet Gazetesi'nin basımı, Maraş Vilayeti matbaasında gerçekleştirilmekte olup gazetenin idarehanesi de aynı binada, vilayet konağının müştemilatında yer almaktadır. Gazetenin tüm yazışmaları ve idari işleri bu merkezden yürütülmekte; okuyucu mektupları, abonelik işlemleri ve resmi ilanlar da yine buradan kabul edilmektedir. Matbaanın bulunduğu yer, şehrin merkezi bir noktasında konumlanmış olup halkın kolayca ulaşabileceği şekilde düzenlenmiştir.

3.2.7. Tirajı ve Gelir Kaynakları

Maraş Vilayet Gazetesi, haftalık periyotlarla yayımlanmakta olup her bir sayısı ortalama 300 nüsha olarak basılmaktadır. Gazetenin tirajı ağırlıklı olarak resmî dairelere, maarif ve adliye teşkilatlarına düzenli bir şekilde ulaştırılmakta, bunun yanı sıra vilayet halkı arasında da belirli bir okuyucu kitlesine hitap etmektedir. Gazetenin temel gelir kaynağı, abonelik bedelleri ile perakende satışlardan elde edilen gelirlerden oluşmaktadır. Buna ek olarak resmî ilanlar, vilayet içi duyurular ve ticari içerikli bildirimlerin yayımlanması da kurumun önemli gelir kalemleri arasında yer almaktadır. Bütçe dengesi büyük ölçüde vilayet idaresinin maddi desteği ve okuyucu kitlesinin süreklilik arz eden ilgisiyle sağlanmaktadır. Abonelik ücretleri yıllık 52 sayı esas alınarak 125 kuruş, altı aylık abonelik ise 65 kuruş olarak belirlenmiştir. Tekil sayı satış fiyatı 100 para olup ilan ücretleri ayrı bir tarife kapsamında değerlendirilmiştir.

3.3. Teknik Özellikler

Maraş Vilayet Gazetesi, döneminin resmî vilayet gazetelerinde olduğu gibi sınırlı sayfa sayısına sahip olup genellikle iki yaprak (dört sayfa) olarak yayımlanmıştır. Gazete, taş baskı (litografi) veya klasik matbaa teknikleriyle basılmış; sayfa düzeni yalın, sütunlar ise genellikle dar ve metin yoğun olacak şekilde tasarlanmıştır. O dönemde, yazı karakteri olarak Osmanlıca el yazısını andıran matbu fontlar kullanılmış; başlıklar büyük puntuyla, metinler ise okunabilirliği artıracak şekilde daha küçük puntolarla dizilmiştir. Kâğıt kalitesi düşük gramajlı ve gazete türüne uygun şekilde seçilmiş olup baskı siyah beyazdır. Yayımlı dili Türkçedir ve 1928 Harf Devrimi sonrası Latin alfabesiyle yayımlanmıştır. Haftalık periyotlarla yayımlanan gazetenin boyutu, standart A4'ten biraz daha büyük olacak şekilde ayarlanmıştır.

4. MARAŞ VİLAYET GAZETESİ'NİN ÇIKIŞ AMACI VE YAYIN POLİTİKASI

4.1. Amacı, Yayın Politikası, İncelediği Konular ve Koleksiyonları

4.1.1 Amacı, Yayın Politikası

Maraş Vilayet Gazetesi'nin temel amacı, dönemin siyasal ve idari yapısıyla uyumlu olarak, devlet politikalarını halka duyurmak ve kamuoyunu yönlendirmektir. Gazete, vilayet yönetimi ve Halkevi denetiminde yayımlanmış; içerik, büyük ölçüde resmî duyurular, genelgeler, idari haberler ve eğitici yazılardan oluşmuştur. Halkevlerinin yayım sürecine katılmasıyla birlikte edebiyat, kültür ve tarım gibi alanlarda da içerik çeşitlenmiş; gazete yalnızca bir resmî bildirim aracı değil, aynı zamanda yerel halkı bilgilendiren ve eğiten bir yayın organına dönüşmüştür. Yayın politikası, bireysel yazarlardan ziyade kurumsal sorumluluğa dayalı bir yapı sergilemiş; metinler genellikle memurlar, daire çalışanları ve matbaa personeli tarafından kaleme alınmıştır.

4.1.2. Gazete Genel Düzeni İncelediği Konuların Zaman İçindeki Değişimi

Gazetenin incelenen dönemindeki yayın düzeni, başlangıçta dört sayfadan oluşurken zaman içinde içerik yoğunluğu ve konu çeşitliliğine bağlı olarak altı ve sekiz sayfalık baskılara ulaşmıştır. Sayfa başlıkları, güncel olayların niteliğine göre esnek biçimde yeniden yapılandırılmış; birinci sayfada genellikle ulusal ve yerel siyasal gelişmeler, resmi ziyaretler ve önemli beyanatlar yer almıştır. İkinci sayfada şiirler, Osmanlıcadan Türkçeye karşılıklar, ülke çapında öne çıkan isimlerle söyleşiler gibi kültürel ve dilsel içerikler bulunurken; üçüncü sayfa çoğunlukla meclis konuşmaları, askeri kararlar ve ilanlara ayrılmıştır. Dördüncü sayfada belediye ve defterdarlık duyuruları, gayrimenkul satış ilanları ve diğer kamuya yönelik bilgilendirmeler ön plana çıkmıştır. Ek sayfa düzenlemeleriyle birlikte, mahalle haberleri, halk evleri faaliyetleri, inkılap tarihçesi ve Atatürk'ün fikirlerini ele alan yazılar da gazetede düzenli şekilde yer almıştır.

Gazetenin konu dağılımı heterojen bir yapı sergileyerek hem yerel hem ulusal hem de uluslararası gelişmelere paralel içerikler sunmuştur. Ajans haberleri aracılığıyla yurt dışı gelişmeleri aktaran gazete, aynı zamanda ziraat faaliyetleri, aile ve çocuk eğitimi, kurs çalışmaları ve spor etkinlikleri gibi toplumsal kalkınma odaklı konulara da yer vermiştir. Coğrafya yazılarıyla Maraş'ın ekonomik ve beşerî özellikleri işlenmiş, önemli gün ve bayramlar ile yerel kurtuluş anmalarına yönelik hazırlıklar ayrıntılı biçimde okuyucuya sunulmuştur. Genel olarak gazete, hem halkın günlük yaşamına ilişkin bilgilendirmeleri hem de Cumhuriyet'in siyasal ve toplumsal dönüşümüne dair haberleri bir arada vererek, döneminin yerel basın organı olmanın ötesinde bölgesel hafızayı oluşturan bir araç işlevi görmüştür.

1934 yılında gazetenin genel yapısı şu şekildedir: Gazetenin tarihi sol üst köşede yer almakta, fiyat bilgisi ise 100 para olarak sağ üst köşede belirtilmektedir. Aynı bölgede gazetenin baskı sayısı da gösterilmektedir. Gazetenin birinci sayfasında dönemin önemli olaylarına ilişkin haberler yer almaktadır. İkinci sayfada yürürlüğe giren kanunlar ve yasal düzenlemelere dair bilgilere yer verilirken, üçüncü sayfada belediye ilanları yayımlanmaktadır. Dördüncü sayfa ise genel ilanlar başlığı altında düzenlenmiş olup, alt başlıklar arasında defterdarlık makamına ait duyurular bulunmaktadır. Başlangıçta dört sayfa olarak yayımlanan gazetenin, 7 Ağustos 1934 tarihi itibarıyla sayfa sayısı altıya çıkarılmıştır. Bu ek sayfalarda özellikle Maraş mahallelerine ilişkin bilgiler ile belediye haberleri yer almaktadır. Gazetenin konu dağılımı heterojen bir özellik göstermekte olup, yerel bölgeye ilişkin haberler ile ulusal ve küresel nitelikli içerikler bir arada sunulmaktadır. Haftalık konu dağılımı dinamik bir yapı arz etmektedir. Ayrıca gazetenin konu başlıkları Türkiye’nin siyasal yapısına dair bilgiler içermekte; “Yeni Türkiye’nin İlerleyişi” ve “Türk Kadınının Siyasal Alana Katılımı” gibi temalar öne çıkmaktadır.

1935 yılında gazete genel yapısı aynı kalmış 1. sayfasında siyasal olaylara değinilerek, Atatürk’ün ulusa beyannamesi başlıklı bir bölüme yer verilmiştir. Hem ulusal hem de uluslararası siyasal başlık örnekleri vardır. Gazetenin ikinci kısmında ise 1934 yılının sonlarından itibaren soy ismi alan kişilere dair bilgiler yer verilmiştir. 1935 yılı mayıs ayından itibaren Atatürk ve inkılap başlıkları açılmıştır. Osmanlıcadan Türkçeye karşılıklar adı altında kelime çevirileri yer almaktadır. Cumhuriyet Halk Partisi Halk kurultay bilgilerine 2. ve 3. sayfada yer verilmektedir. Mayıs ayından itibaren gazete, etkinlikler ve futbol maçlarıyla ilgili bilgiler sunmaya başlamış; 1935 yılından itibaren ise bir sayfada “Dışardan Türkiye” başlığı yer almıştır.

1936 yılı, incelenen gazetenin yapısal ve içeriksel dönüşümlerinin belirginleştiği bir dönem olarak öne çıkmaktadır; yılın başlarında altı sayfa olarak yayımlanan gazete, dört sayfaya indirgenmiş, ancak temel yapısal iskelet korunmakla birlikte içerik organizasyonunda dikkat çekici yenilikler gerçekleştirilmiştir. Birinci sayfada “Türkiye” ana başlığı altında ulusal gelişmeler alt başlıklarla sunulurken, ikinci sayfa Osmanlıca-Türkçe karşılıklar kılavuzuna ayrılmış, üçüncü sayfada ise askeri kararlar ve haberler aktarılmıştır; 27 Şubat 1936’dan itibaren halk evleri hakkında düzenli içeriklere, 12 Mart’tan itibaren ise “Ajans Haberleri” başlığı altında uluslararası gelişmelere yer verilmiş, ayrıca hayvan vergi kanunlarına ilişkin düzenlemeler yayımlanmıştır. 16 Nisan 1936 itibarıyla parti ve seçim konulu başlıkların eklenmesi, dönemin siyasal atmosferinin basına yansımaları göstermektedir; 30 Nisan’da sayfa sayısının dörtten altıya çıkarılmasıyla inkılap tarihçesi ve Mustafa Kemal Atatürk’ün fikirlerine yoğunlaşan yazılar öne çıkarken, siyasi içerikler belirginleşmiş, nadiren yer verilen edebi türlerden şiir ise 1936 yılında “Şiir” başlığı altında düzenli olarak yayımlanmıştır. Son olarak, 3 Eylül 1936’da sayfa sayısının altıdan sekize

yükseltilmesi, gazetenin hem içerik yoğunluğunu hem de ulusal ve uluslararası gelişmelere paralel olarak kapsamını genişletme eğilimini yansıtan önemli bir aşama olmuştur.

1937 yılı, incelenen gazetenin içeriksel tematik çeşitliliğini artırdığı, sayfa düzeninde ise dönemsel dalgalanmaların gözlemlendiği bir süreçtir; yılın ilk baskıları dört sayfa olarak yayımlanmış, birinci sayfa Mustafa Kemal Atatürk'ün yurt gezileri, Cumhuriyet Halk Partisi genel kurul toplantıları ve bu toplantılara ilişkin kararları konu edinen yazılara ayrılmış, ikinci sayfa şiir içerikleriyle, üçüncü sayfa Türkiye Büyük Millet Meclisi konuşmalarıyla, dördüncü sayfa ise ilanlarla düzenlenmiştir. 4 Şubat 1937 itibarıyla sayfa sayısı beşten altıya çıkarılmış, 11 Şubat'ta tarih ve coğrafya öğretmeni Emin Oktay'ın "Maraş Coğrafyası" başlıklı yazısıyla bölgenin coğrafi özelliklerine dair akademik nitelikte içeriklere yer verilmiştir; 4 Mart tarihinde sayfa sayısı altıdan sekize yükseltilmiş, bu dönemde Ökkeş Kocabaş, Ruhi Şenel, Ali Avşar, Suphi Okan ve Zeki Arifoğlu gibi isimlerin şiirleri yayımlanarak gazetenin edebi çeşitliliği artmıştır. 11 Mart'tan itibaren ikinci ve üçüncü sayfalarda TBMM kararlarına yer verilmesiyle siyasi içerikler genişletilmiş, 13 Nisan 1937 itibarıyla ise sayfa sayısının yeniden dörde düşürülmesi, gazetenin yayın politikası ve teknik imkânlarında esnek bir yaklaşım sergilendiğini göstermektedir.

1938 yılında gazete, önceki yıllarda oluşturulan yayın düzenini büyük ölçüde muhafaza etmiş, ancak içerik yoğunluğuna bağlı olarak sayfa sayısında dönemsel değişiklikler gözlemlenmiştir; bu süreçte ajans haberleri düzenli biçimde yayımlanmış, "Maraş İl Coğrafyası" başlığı altında bölgenin ekonomik ve beşerî özellikleri ele alınarak yerel coğrafyanın sosyal ve iktisadi boyutlarına ışık tutulmuştur. Gazetede ayrıca ziraat faaliyetleri, aile ve çocuk eğitimi ile kurs eğitimleri gibi toplumsal kalkınma odaklı başlıklar altında gerçekleştirilen konferanslara ilişkin hem görsel hem de bilgilendirici içerikler yer almıştır. Bunun yanı sıra 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı ile Maraş'ın kurtuluşuna yönelik anma ve kutlama hazırlıkları, etkinlik süreçleri ve tören haberleri ayrıntılı biçimde işlenerek yerel toplumsal hafızanın canlı tutulması hedeflenmiştir.

1939 yılı itibarıyla gazetenin temel yayın yapısının korunduğu, ancak konu çeşitliliğine bağlı olarak sayfa sayısında dönemsel değişkenlikler gözlemlendiği anlaşılmaktadır; güncel olaylara paralel olarak sayfa başlıkları da esnek biçimde yeniden yapılandırılmıştır. Birinci sayfada ağırlıklı olarak Kahramanmaraş'ta yürütülen faaliyetler ile şehirde görev yapan kamu çalışanlarının etkinlik ve ziyaretlerine yer verilmiş, ikinci sayfada ülke çapında öne çıkan şahsiyetlerle yapılan söyleşiler yayımlanmıştır.

Söz konusu gazete, yayımlandığı döneme ilişkin yapılan incelemeler doğrultusunda, 1939 yılı itibarıyla temel yayın politikasını büyük ölçüde muhafaza ettiği; ancak içerik çeşitliliği ve yoğunluğuna bağlı olarak sayfa sayısında dönemsel

değişkenlikler gözlemlendiği tespit edilmiştir. Gazetenin yapısal düzeni incelendiğinde, özellikle birinci ve ikinci sayfaların ulusal gündemdeki haberleri içerecek şekilde düzenlendiği, bu bağlamda güncel siyasal, toplumsal ve ekonomik gelişmelerin okuyucuya sunulduğu görülmektedir. 1 Şubat 1940 tarihinde meydana gelen depremler, gazetenin haber politikası çerçevesinde “Zelzele” başlığı altında kamuoyuna aktarılmış; bu başlık altında hem afetin boyutları hem de etkilediği bölgeler hakkında ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Bunun yanı sıra, 8 Şubat 1940 tarihli sayıda ise dönemin ekonomik ve toplumsal yapısına ışık tutan nitelikte gayrimenkul satışına ilişkin ilanların yayımlandığı tespit edilmiştir. Bu ilanlar, yalnızca taşınmazların alım-satım süreçleri hakkında bilgi sunmakla kalmayıp, aynı zamanda dönemin mülkiyet ilişkileri, ekonomik dinamikleri ve kentleşme süreçlerinin incelenmesi açısından da önemli bir veri kaynağı oluşturmaktadır. Bu bulgular, gazetenin hem gündelik yaşamın sosyo-ekonomik unsurlarını hem de makro düzeydeki ulusal gelişmeleri yansıtan çok katmanlı bir bilgi arşivi niteliğinde olduğunu ortaya koymaktadır.

1941 yılında gazetenin genel yapısı korunmuş olmakla birlikte, birinci sayfada dış basına ait olaylar, ülke gündeminde yer alan gelişmelerden ayrı başlıklar altında sunulmuştur. 1942 yılına gelindiğinde gazetede yürürlüğe giren kanunnameye ilişkin içerik ayrıntıları, çeşitli başlıklar altında okuyucuya aktarılmıştır. 1943 yılında gazetenin birinci sayfasında dış basın olaylarına yer verilirken, ikinci ve üçüncü sayfalarda tapu ve kadastro başlıkları ön plana çıkmıştır. Aynı yıl içerisinde "Defalıktan" başlığı altında bilgiler paylaşılmış, buna ek olarak teftiş ve tutuklama konuları da dikkat çekici başlıklar arasında yer almıştır. 1944 yılında gazetenin birinci sayfasında Kahramanmaraş milletvekillerinin görüş ve düşüncelerine yer verilmiş; ayrıca spor başlığı altında bilgilere yer verildiği görülmüştür. Bu yıl içerisinde mobilyacılar kooperatif statüsü adı altında içerikler fasıl bölümlerine ayrılarak sunulmuş, tapu ve kadastro ilanlarına geniş bir şekilde yer verilmiş ve spor bölümü de önceki yıllara kıyasla kapsamlı bir şekilde işlenmiştir.

1945 yılı itibarıyla gazetenin giriş başlığı ajans haberleri olarak güncellenmiş; ülke gündemine ilişkin olayların yanı sıra yurtdışı basınından haberler de aktarılmıştır. Bu dönemde spor başlığı genişletilerek atletizm ve güreş gibi çeşitli spor dalları alt başlıklar halinde ele alınmıştır. Aynı yıl içerisinde mesleki yazılar ve sağlık temalı içerikler yayımlanmış, ayrıca “Haftalık Siyasi İcmal” başlığı açılarak haftalık siyasi olayların değerlendirmelerine yer verilmiştir. Bunun yanı sıra Kahramanmaraş şehir içi olayları da “Şehir Haberleri” başlığı altında okuyuculara sunulmuştur.

1946 yılında gazete, genel yapısını korumaya devam etmiş; birinci ve ikinci sayfalarda ülke gündemine ilişkin haberler yayımlanmıştır. 1947 yılına gelindiğinde ise gazetenin alt başlıklarında milli piyango, sinema, milli eğitim ve maliye gibi farklı konuların işlendiği yazılar yer almıştır. Maraş Vilayet Gazetesi 1948 yılında yayım hayatına son vermiştir.

Maraş'ta Vilayet Gazetesi 1933 yılında yayımlanmaya başlamış olup, 1936 yılı itibarıyla yayımlanma sorumluluğunun Halkevi tarafından üstlenildiği tespit edilmiştir. Yapılan incelemeler, Maraş Vilayet Gazetesi'nin 1948 yılına kadar düzenli bir şekilde yayımlandığını göstermektedir; bu süre zarfında gazete hem içerik hem de yayın politikasını büyük ölçüde koruyarak şehirdeki yerel basın temeli temsilcisi konumunu sürdürmüştür. 1947 yılından itibaren ise Engizek, Demokrasiye Hizmet ve Maraş Postası gibi yeni gazete ve dergilerin yayımlanmaya başlamasıyla Maraş'taki basın ortamında çeşitlenme gözlenmiştir; bu gelişmeler, şehrin toplumsal, kültürel ve siyasal dinamiklerini yansıtan farklı yayınların ortaya çıkmasına ve yerel kamuoyunun bilgilendirilmesinin daha geniş bir zemine taşınmasına olanak sağlamıştır. Böylece Maraş'ta basın hayatı, tekil bir yayın organıyla sınırlı kalmayıp çok sesli ve çeşitli bir yapıya kavuşmuş, yerel gazeteciliğin işlev ve etkisi artırılmıştır.⁶⁹

Gazete, kuruluşundan itibaren bölgesel ve ulusal ölçekteki gelişmeleri duyurmanın yanı sıra, yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak düzenli şekilde ilanlara yer vermiştir. Bu ilanlar; kamu kurumları, ticari işletmeler ve bireyler tarafından yapılan resmî duyurular ile toplumsal hayatı doğrudan ilgilendiren bilgilendirmeleri kapsamaktadır. Söz konusu ilanlar aracılığıyla dönemin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısına ilişkin önemli ipuçları elde etmek mümkündür.

Ayrıca her yıl düzenli olarak kutlanan Maraş'ın Kurtuluş Haftası münasebetiyle gazetede özel içerikler hazırlanmıştır; bu bağlamda, şehrin bağımsızlık mücadelesini ve milli direniş ruhunu yansıtan şiirler, makaleler ve hatıra yazıları yayımlanmıştır. Bu içerikler, yalnızca anma amacı taşımamakta; aynı zamanda yeni nesillere milli bilinç kazandırmak ve yerel kimliği güçlendirmek bakımından önemli bir kültürel işlev üstlenmektedir.

Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatta olduğu dönemde gazete, onun siyasi söylemlerine, nutuklarına, yurt içi seyahatlerine ve farklı vesilelerle yaptığı konuşmalarına geniş bir yer ayırmıştır. Bu haberler ve yazılar, hem ulusal liderin halka hitap biçimini hem de dönemin siyasi gündemini aktaran birer belge niteliği taşımaktadır. Atatürk'ün vefatına kadar olan süreçte gazetenin bu konulara özel bir hassasiyet gösterdiği ve içeriklerini ayrıntılı biçimde sunduğu görülmektedir.

Maraş Vilayet Gazetesi üzerine yapılan bu çalışmada, gazetenin bütün nüshalarına eksiksiz olarak ulaşmak mümkün olmamıştır. Mevcut arşivlerde yer alan nüshaların bir kısmı eksik olduğundan, bazı yıllara ait sayılara hiç ulaşılammış, ulaşılanların ise tamamı tam olarak incelenememiştir. Ayrıca, elde edilen nüshalarda zaman zaman okunması güç olan sayfalar, silinmiş ya da yıpranmış bölümler bulunmaktadır. Bu durum, haberlerin tür ve sayı bakımından kesin bir istatistiksel döküm yapılmasını zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla, belirli sayıda haber ve haber türü için

⁶⁹ Erhan Alpaslan - Yusuf Tombul, Y. "Cumhuriyet Döneminde Maraş'ta Yerel Basın (1923-1990)", *Turkish Studies* 13/16 (2018), 1.

net veriler ortaya koymak mümkün olmamaktadır. Bunun yerine, gazetenin erişilebilen kısımlarından elde edilen bilgiler ışığında genel tematik değerlendirmeler yapılabilmektedir. Bu kısıtlılık, çalışmanın niceliksel yönünü sınırlamakla birlikte, niteliksel açıdan dönemin toplumsal, kültürel ve ekonomik yapısına dair önemli çıkarımlar yapılmasına engel olmamıştır.

4.2. Koleksiyonları

Kahramanmaraş Vilayet Gazetesi'nin 1934–1947 yılları arasındaki nüshaları, yaptığımız araştırmalar sonucunda Türkiye'de üç ana kurumun arşivlerinde tespit edilmiştir. Bunların başında, Derleme Kanunu kapsamında tüm resmî vilayet gazetelerini toplamakla yükümlü olan Türkiye Millî Kütüphanesi gelmektedir. Ankara'da bulunan bu kurumun süreli yayınlar koleksiyonunda gazetenin ciltlenmiş hâliyle veya mikrofilm kopyalarıyla yer almaktadır. Ayrıca Kahramanmaraş'ta basılan gazetenin yerel dolaşıma sahip olması nedeniyle, Kahramanmaraş İl Halk Kütüphanesi de orijinal nüshaların bir kısmını muhafaza eden önemli bir kaynaktır. Yerel arşivlerde özellikle Halkevi'nin kültürel faaliyetleri sırasında saklanan koleksiyonların kütüphaneye devredildiği ve günümüzde araştırmacılara sunulduğu bilinmektedir.

Bunlara ek olarak, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nin kütüphane ve dokümantasyon merkezinde de araştırmacıların erişimine açık sınırlı sayıda nüsha veya dijitalleştirilmiş kopyaları bulunmaktadır. Üniversitenin yerel tarih ve kültür araştırmalarına yönelik çalışmaları kapsamında, Vilayet Gazetesi'nin özellikle Cumhuriyet dönemi Kahramanmaraş basın tarihine ışık tutan sayıları akademik araştırmalarda sıklıkla kullanılmaktadır. Böylece hem Millî Kütüphane hem yerel halk kütüphanesi hem de üniversite arşivi, 1934–1947 yılları arasındaki gazete nüshalarının farklı yollarla temin edilmesini mümkün kılan tamamlayıcı kurumlar hâline gelmektedir.

Tablo 2. Gazete Arşiv Bilgileri

Yıl	Kütüphane / Arşiv Bilgisi
1934	Kahramanmaraş Halk Kütüphanesi, Millî Kütüphane, KSÜ Kütüphanesi
1935	Kahramanmaraş Halk Kütüphanesi, Millî Kütüphane, KSÜ Kütüphanesi
1936	Kahramanmaraş Halk Kütüphanesi, Millî Kütüphane, KSÜ Kütüphanesi
1937	Kahramanmaraş Halk Kütüphanesi, Millî Kütüphane, KSÜ Kütüphanesi
1938	Kahramanmaraş Halk Kütüphanesi, Millî Kütüphane, KSÜ Kütüphanesi
1939	Kahramanmaraş Halk Kütüphanesi, Millî Kütüphane, KSÜ Kütüphanesi
1940	Kahramanmaraş Halk Kütüphanesi, Millî Kütüphane, KSÜ Kütüphanesi
1941	Kahramanmaraş Halk Kütüphanesi, Millî Kütüphane, KSÜ Kütüphanesi
1942	Kahramanmaraş Halk Kütüphanesi, Millî Kütüphane, KSÜ Kütüphanesi
1943	Kahramanmaraş Halk Kütüphanesi, Millî Kütüphane, KSÜ Kütüphanesi
1944	Kahramanmaraş Halk Kütüphanesi, Millî Kütüphane, KSÜ Kütüphanesi

1945	Kahramanmaraş Halk Kütüphanesi, Millî Kütüphane, KSÜ Kütüphanesi
1946	Kahramanmaraş Halk Kütüphanesi, Millî Kütüphane, KSÜ Kütüphanesi
1947	Kahramanmaraş Halk Kütüphanesi, Millî Kütüphane, KSÜ Kütüphanesi

4.3. Dönemin Olaylarının Gazeteye Yansımaları

Vilayet Gazetesi'nin kronolojik incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular, gazetenin yayımlandığı dönemin hem ulusal hem de yerel ölçekte önemli siyasi, toplumsal ve kültürel gelişmelerin yoğun olarak yaşandığı bir zaman dilimine denk geldiğini ortaya koymaktadır. Gazete, kuruluşundan itibaren yalnızca resmî duyurular ve ilanlar yayımlamakla sınırlı kalmamış; aynı zamanda dönemin siyasi atmosferini ve toplumsal olaylarını yansıtan bir yayın politikası izlemiştir. Özellikle her yıl Maraş'ın Kurtuluş Haftası'na ilişkin olarak hazırlanan özel sayılarda, şehrin milli mücadele sürecini konu alan şiirler, hatıra yazıları ve makaleler düzenli şekilde yer almış; böylelikle yerel halkın tarih bilincini canlı tutma amacı güdülmüştür. Bunun yanı sıra, Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatta olduğu dönemde gazete, onun siyasi söylevlerini, nutuklarını, yurt gezilerini ve farklı vesilelerle yaptığı konuşmalarını ayrıntılı bir biçimde okuyuculara aktarmıştır. Atatürk'ün vefatına kadar olan süreçte bu içerikler hem liderin fikirlerinin halka yansıtılması hem de dönemin siyasi gelişmelerinin belgelenmesi açısından önemli bir işlev görmüştür.

1940'lı yıllara gelindiğinde, gazetenin içeriği ülke gündemindeki değişimlere paralel olarak çeşitlenmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın Türkiye üzerindeki etkileri, dış basına yansıyan haberler aracılığıyla birinci sayfalarda ele alınmış; aynı zamanda tapu, kadastro, belediye faaliyetleri, mahkeme ilanları ve teftiş haberleri gibi yerel idari konulara da düzenli olarak yer verilmiştir. 1944 yılı itibarıyla Kahramanmaraş milletvekillerinin siyasi faaliyetleri, şehir içi olayları ve sosyal projeleri içeren haberlerin daha görünür hale geldiği; spor, kültür ve kooperatifleşme gibi temaların ise ayrı başlıklar altında işlendiği görülmektedir. 1945 yılından itibaren spor haberlerinin kapsamı genişlemiş, atletizm, güreş ve benzeri branşlar alt başlıklar şeklinde ele alınmıştır. Ayrıca "Haftalık Siyasi İcmal" başlığı altında ülke siyasetine dair özet değerlendirmelere yer verilmiş, "Şehir Haberleri" başlığıyla Kahramanmaraş'ın yerel gündemi aktarılmıştır. Bu çeşitlenme, gazetenin yalnızca resmi bir yayın olmaktan çıkarak, yerel halkın sosyal, kültürel ve sportif ihtiyaçlarına yanıt veren bir içerik yapısına evrildiğini göstermektedir.

4.3.1. İç Olaylar

Gazete, yayın hayatı boyunca özellikle Kahramanmaraş'ın yerel gelişmelerine geniş yer ayırmıştır. Şehirde yürütülen belediye faaliyetleri, kamu çalışanlarının etkinlikleri, yerel ziraat çalışmaları, mahalleler arasındaki düzenlemeler, kurslar ve halk

eğitimi faaliyetleri düzenli olarak haberleştirilmiştir. Maraş'ın Kurtuluş Haftası kapsamında gerçekleştirilen törenler, anma etkinlikleri ve milli mücadeleye dair hatıralar her yıl özel içeriklerle aktarılmış; ayrıca yerel futbol karşılaşmaları ile atletizm ve güreş gibi spor etkinlikleri de gazetenin iç gündeminde önemli bir yer tutmuştur.

Gazetede ilan bölümleri, dönemin sosyal ve ekonomik yapısını yansıtan bir kaynak işlevi görmüştür. Belediye ve defterdarlık ilanları, tapu ve kadastro duyuruları, gayrimenkul satışları ve kamuya ait müzayede ilanları halkın gündelik yaşamını doğrudan etkilerken, kooperatif faaliyetleri, esnaf düzenlemeleri ve mesleki çalışmalar da bu içeriklerin bir parçası olmuştur. Ayrıca tayin, atama, terfi, azil, becayış, maliye, maarif, ulaşım, iskân, sağlık, askeriye, iletişim, nüfus, adliye, doğal afetler, Kanun-u Esasi, azınlık cemaatleri ve çeşitli ilanlar gibi başlıklar altında haberler düzenlenmiştir. Ancak bu başlıkların içerik yoğunluğu ve sayfa düzeni, güncel olaylara bağlı olarak dinamik bir biçimde değişmiş; haftalık yayınlarda sayfa sayısındaki artış veya azalışlara paralel olarak yeniden yapılandırılmıştır. Aşağıda çeşitli örnekler verilmiştir.

10 Haziran 1934 tarihli Maraş gazetesinde, Mustafa Kemal Atatürk'ün Afyonkarahisar Şuhut'ta tababetle⁷⁰ meşgul olan bir hekim hakkında Maraş vilayetine telgraf gönderdiği; Hacı Etem Bey'in ormancılık faaliyetleriyle ilgili çalışmaları; hayvan ve nebat muayenesi ile temizlik işleri için fenni müesseseler kurulmasına dair kanunun detayları; Soyadı Kanunu'nun kabul edilip uygulanmasına dair hükümler; Antalya muallimlerinin Isparta'da bir toplantıya katıldığı ve Trakya Yahudilerinin geri dönüş hazırlıkları gibi çeşitli iç gelişmelere yer verilmiştir.⁷¹

3 Temmuz 1934 tarihli Maraş gazetesinde Harun Bey'in Ankara'dan Antalya'ya tayini dolayısıyla şehre gelişi, bir mahallede zabıta tarafından yapılan baskında kaçak şeker ele geçirilmesi ve Amerikan Borç şirketi müdürünün vilayete gelmesi gibi yerel nitelikteki haberler yayımlanmıştır.⁷²

Aynı tarihli Maraş Gazetesi'nde yayımlanan "Belediye Faaliyetleri" başlıklı haberde, belediyenin şehrin temizliği, suyunun onarımı, altyapı düzenlemeleri ve halkın temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yürüttüğü çeşitli hizmetler detaylı bir şekilde ele alınmıştır; söz konusu haber, yerel yönetim çalışmalarının kapsamını ve halkın günlük yaşamına doğrudan etkilerini okuyucuya aktarmakla birlikte, dönemin belediyecilik anlayışına dair de önemli bilgiler sunmaktadır.⁷³

Cumhuriyet Halk Fırkası Vilayet İdare Heyeti Reisliklerine yapılan atamalara ilişkin bilgiler, söz konusu görev değişikliklerinin tarihleri, atanmış kişilerin isimleri ve görev tanımlarıyla birlikte detaylı olarak sunulmuş; böylece hem dönemin yerel siyasi

⁷⁰ Doktor, hekim.

⁷¹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Mustafa Kemal Atatürk'ün Afyonkarahisar Şuhut" (1 Ocak 1934), 6-7.

⁷² *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Duyuru ve İlan Haberleri" (3 Temmuz 1934), 3-4.

⁷³ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Belediye Faaliyetleri" (3 Temmuz 1934), 1.

yapılanması hem de yönetim kadrolarının işleyişi hakkında okuyucuya kapsamlı bir tablo oluşturulmuştur.⁷⁴

Yine gazetenin aynı sayısında yer alan başka bir haberde, Elbistan'ın Yılan Ovası'nda meydana gelen kaçakçılık olayında, Köse Muhammet isimli şahsın yasadışı yollarla mal kaçırırken yakalandığı bildirilmiş; benzer biçimde Gaziantep'te yaşanan bir başka kaçakçılık vakasında da şahısların yasadışı yollarla mal kaçırmaya teşebbüs ettikleri aktarılmıştır. Her iki olay, dönemin güvenlik önlemleri ve yasal uygulamaları çerçevesinde değerlendirildiğinde, yerel idarenin kaçakçılıkla mücadeledeki çabalarını ve bölgedeki ekonomik hareketliliğin denetim altına alınmasına yönelik girişimlerini yansıtmaktadır.⁷⁵

31 Temmuz 1934 tarihli Maraş gazetesinde; Maraş Halkevi'nin sosyal ve kültürel faaliyetleri, halkın bu çalışmalara desteği; vergi bakayasının tasfiyesine dair çıkarılan kanun, Nafia Vekili Ali Bey'in Bandırma'daki incelemeleri; Avusturya'daki Nazi saldırıları ve Elbistan'da yaşanan bir kaçakçılık vakası gibi iç ve dış gelişmeler ele alınmıştır.⁷⁶

21 Mayıs 1935 tarihli gazetenin 6. ve 7. sayfasındaki haber metninde, Belediye Şehir Su Komisyonu'nun su sahiplerine ilişkin duyuruları, Maraş Belediye Başkanlığı'nın değirmenlerin kapatılması ve satışa çıkarılmasıyla ilgili kararları, Maraş Tapu Müdürlüğü'nün arazi işlemleri, Cumhuriyet Halk Partisi'nin yıllık toplantısında alınan kararlar, Senatüs anketi sonuçları, Kızıllaç'ın şehirdeki faaliyetleri, spor müsabakaları, Halkevinde verilen konser ve konferanslar ile adliye müfettişinin şehirde yürüttüğü incelemelere yer verilmektedir.⁷⁷

20 Haziran 1935 tarihli Maraş gazetesinde; Türk matbuatıyla ilgili gelişmeler, çeşitli müdürlüklerin duyuruları, vergi ve satış bilgileri, Yeni Türkiye hakkında yapılan bir konferansın özeti, şeker fiyatlarının düşürülmesi, yangın haberleri, şehir işleri ve genel nüfus sayımıyla ilgili bilgiler yer almaktadır.⁷⁸

1937 tarihli Maraş gazetesinde, Atatürk'ün İstanbul, Eskişehir ve Konya'yı ziyaret ettiği; bu seyahatlere Mareşal Fevzi Çakmak ve çeşitli bakanların eşlik ettiği; C.H. Partisi'nin il yönetim kurulunda değişikliklerin olduğu; İdare Umumiye Vilayet Kanunu mucibince müdürlerle toplantılar düzenlendiği ve Göksün Kaymakamlığı'na yeni atamanın yapıldığı aktarılmıştır.⁷⁹

⁷⁴ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Cumhuriyet Halk Fırkası Vilayet İdare Heyeti Reisliklerine Yapılan Atamalar" (17 Temmuz 1934), 3.

⁷⁵ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Elbistan'ın Yılan Ovası'nda Kaçakçılık" (31 Temmuz 1934), 3.

⁷⁶ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Maraş Halkevi'nin Sosyal ve Kültürel Faaliyetleri, Halkın Bu Çalışmalara Desteği" (31 Temmuz 1934), 2-3.

⁷⁷ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Resmi Duyurular" (21 Mayıs 1935), 6-7.

⁷⁸ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Türk Matbuatıyla İlgili Gelişmeler ve Duyurular" (20 Haziran 1935), 4-5.

⁷⁹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Atatürk'ün İstanbul, Eskişehir ve Konya'yı Ziyareti" (21 Ocak 1937), 6-7.

4.3.2. Dış Olaylar

Gazetenin ilk sayfalarında yer alan içeriklerin önemli bir kısmını Türkiye'nin siyasi dönüşüm süreci ve Atatürk'ün liderliğinde yürütülen reformlar oluşturmuştur. Bu kapsamda Atatürk'ün ulusa beyannameleri, yurt gezileri ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin genel kurul toplantılarında alınan kararlar ayrıntılı şekilde aktarılmıştır. Ayrıca kadınların siyasi haklarını kazanması, inkılapların halka tanıtımı, Yeni Türkiye'nin ilerleyişi ve ulusal kalkınma politikaları gazetenin öncelikli temaları arasında yer almıştır.

Gazetede aynı zamanda uluslararası gelişmelere de düzenli biçimde yer verilmiş; ajans haberleri bölümünde dış basına yansıyan siyasi ve ekonomik olaylar ile Türkiye'nin dış ilişkilerini ilgilendiren gelişmeler okuyucuya sunulmuştur. İngiltere, Fransa, Sovyetler Birliği ve İtalya gibi ülkelerin siyasi ve askeri faaliyetleri; uluslararası anlaşmalar, ticari ilişkiler ve dünya savaşına giden süreçteki diplomatik gelişmeler gazetenin dış gündem başlıkları arasında öne çıkmıştır. Bu dış gündem haberlerine Maraş Vilayet Gazetesi'nde yapılan incelemeler sonucunda şu haberleri örnek verebiliriz.

21 Ocak 1934 tarihli Maraş Vilayet Gazetesi'nin 6-7. sayfalarında yer alan haberde, “Ankara, 8 Reisicumhur Hazretleri, dün saat 18.00’de Yalova’dan hareketle Muşla Derince’ye kadar gelmişler, oradan hususi trenle Ankara’ya hareket ederek bu sabah şehrimize teşrif buyurmuşlardır. Hariciye Vekili Tefik Rüştü Bey Efendi de Gazi Hazretleri'nin refakatlerinde Ankara’ya avdet etmişlerdir” ifadeleri yer almaktadır.⁸⁰

Bunun yanında dış olaylar ile ilgili diğer bazı haberlerden örnekler verilmesi gerekirse şu şekilde devam edilebilir:

10 Temmuz 1933 tarihli gazetenin 6. ve 7. sayfasındaki haber metninde “İran Şehinşahi'nın Türkiye ziyareti kapsamında, İstanbul'da da çeşitli programlar gerçekleştirilmiştir. Şehinşah, öğle saatlerinde İstanbul Üniversitesi'ni ziyaret ederek bazı sınavları takip etmiş, geliş ve dönüşünde halkın yoğun ilgi ve sevgi gösterileriyle karşılanmıştır. Öğleden sonra Reisi Cumhur ile birlikte Kadıköy ve Maltepe Atış Mektebi'ne gitmiş, burada yapılan askerî talimleri izlemiştir. Ardından Çamlıca ve Üsküdar güzergâhından geçerek Dolmabahçe Sarayı'na dönmüş, akşam ise kendisi için hazırlanan Türkiye ziyareti dair film gösterimi yapılmıştır. Bu ziyaret, hem halkın yoğun ilgisi hem de düzenlenen resmî programlarla, Türkiye-İran ilişkilerinin dostane yönünü pekiştiren bir gelişme olarak gazeteye yansımıştır.”⁸¹

2 Temmuz 1942 tarihli Maraş Vilayet Gazetenin 1. sayfasındaki haber metninde, II. Dünya Savaşı yıllarında uluslararası gelişmeleri yakından takip ederek okuyucularına aktarmıştır. 1942 tarihli sayılarda yer alan haberlerde, Kuzey Afrika cephesindeki

⁸⁰ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Atatürk'ün İstanbul, Eskişehir ve Konya'yı Ziyareti” (21 Ocak 1934), 6-7.

⁸¹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “İran Şehinşahi'nın Türkiye Ziyareti” (10 Temmuz 1934), 6-7.

çatışmalar geniş biçimde yansıtılmıştır. Alman tebliğinde İngiliz kuvvetlerinin geri çekildiği, Kahire kaynaklı açıklamalarda düşmanın Marsa Matruh çevresinde ilerlediği, Roma'dan gelen bilgilerde ise Mihver kuvvetlerinin cephede temas halinde olduğu aktarılmıştır. Bu tür haberler, savaşın sıcak gelişmelerinin yerel basına ne denli hızlı bir biçimde ulaştığını ve halkın dış politikadaki dengelerden haberdar edildiğini göstermektedir.⁸²

5 Ocak 1946 tarihli gazetenin 1. sayfasındaki haber metninde, savaşın sona ermesiyle birlikte, gazetede uluslararası siyasetin yeni yönelimleri öne çıkmıştır. 1946 yılı başlarında yayımlanan haberlerde Polonya'nın doğudaki bazı toprakları terk etmesi, Macaristan'ın diplomatik girişimleri ve İngiltere Başbakanı Winston Churchill'in Amerika ziyareti gibi gelişmeler yer almıştır. Bu içerikler, II. Dünya Savaşı sonrası şekillenen yeni dünya düzeninin yerel basındaki yansımalarını ortaya koymaktadır.⁸³

Aynı tarihte gazetenin ikinci sayfasında ise hem yerel hem de dış politika haberleri birlikte sunulmuştur. Bir yanda Gazipaşa Mahallesi'nde gerçekleştirilen temel atma töreni ve okulların yeniden eğitime başlaması gibi yerel gelişmeler aktarılırken, diğer yanda İspanya tahtının varisi Donjuan hakkında bilgiler, Japonya'nın savaş sonrası aldığı tedbirler ve Amerika'da gençlik için yürütülen çalışmalar yer almıştır. Böylece gazete, okuyucularına hem kentin gündelik yaşamına dair haberleri hem de uluslararası alandaki değişimleri bir arada sunarak toplumsal hafızanın çok katmanlı biçimde şekillenmesine katkıda bulunmuştur.⁸⁴

⁸² *Maraş Vilayet Gazetesi*, "II. Dünya Savaşı" (2 Temmuz 1942), 1.

⁸³ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "İngiltere Başbakanı Winston Churchill'in Amerika Ziyareti" (5 Ocak 1946), 1.

⁸⁴ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Dış Politika Haberleri" (5 Ocak 1946), 2.

5. MARAŞ VİLAYET GAZETESİNE GÖRE MARAŞ

Maraş Vilâyet Gazetesi'nin yayımlandığı dönemdeki haber içerikleri incelendiğinde, gazetenin büyük ölçüde Maraş ve çevresindeki gelişmelere odaklandığı görülmektedir. Nüshalarda özellikle şehir merkezinde ve kazalarda meydana gelen idari düzenlemeler, ekonomik faaliyetler, ziraat ve hayvancılıkla ilgili haberler, vakıf ve hayır işlerine dair duyuruların yanı sıra toplumsal yaşamı ilgilendiren kültürel etkinliklere de yer verildiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda gazete, yalnızca haber verme işleviyle sınırlı kalmamış; dönemin sosyo-kültürel dokusunu ve ekonomik dinamiklerini yansıtan bir arşiv niteliği taşımıştır. Örneğin, ticaret yollarının durumu, tarımsal üretimdeki verimlilik, pazar fiyatları veya bölgede inşa edilen yeni kamu binaları hakkında yapılan duyurular, hem yerel halkın gündelik yaşamını doğrudan etkilemiş hem de bölgedeki ekonomik hareketliliğin belgelenmesine katkı sağlamıştır. Aynı şekilde eğitim, sağlık ve dini bayramlar gibi konular etrafında verilen haberler, Maraş'ın toplumsal yapısına ve halkın kültürel alışkanlıklarına ışık tutmuştur.

5.1. Zabıta Vukuatları

Maraş'ta günlük hayatın akışını yansıtan Vilayet Gazetesi haberleri, dönemin sosyal düzeni, ekonomik sıkıntıları ve güvenlik meselelerine ışık tutmaktadır; kaçak kumaşların saklanması ve çarşılarda yaşanan hırsızlık olayları, sokak fırınlarında ekmek gramajı eksiklikleri, pazar yerlerinde hileli terazi kullanımı, sarhoş kavgaları ve bıçaklı yaralamalar gibi adli vakaların yanı sıra, ihtikâr suçları ve fiyat artışlarına karşı belediye denetimleri de gazete sayfalarına yansımıştır. Gazete alt başlık Zabıta Vukuatları örnekleri;

Maraş Vilâyet Gazetesi'nin 3 Temmuz 1934 tarihli sayısında yayımlanan haberler, dönemin ekonomik zorluklarının şehirde güvenlik sorunlarına da yansıdığını göstermektedir. Kılınç Ali Mahallesi'nde kaçak kumaşların gizlenmiş şekilde ele geçirilmesi ve aynı gece Kazancılar Çarşısı'nda yaşanan hırsızlık olayı bunun en açık örnekleridir. Yapılan tahkikat sonucunda hırsızlık olayının faili kısa sürede yakalanmış ve çaldığı eşyalarla birlikte adalete teslim edilmiştir. Bu tür vakalar, 1930'lu yıllarda ekonomik kıtlıkların ve mal darlığının şehir yaşamında kaçakçılık ve hırsızlık faaliyetlerini artırdığını göstermektedir. Aynı zamanda, zabitanın ve kolluk kuvvetlerinin hızlı müdahaleleri, devletin şehir güvenliğini sağlama konusundaki kararlılığını ortaya koymaktadır. Bu haberin gazeteye yansması ise; "30-6-934 günü Kılınç Ali mahallesinden Hasan oğlu Hüseyin'e ait olup kanlı dere içindeki inci ağacı altına sakladıkları 39 metre kaçak kumaş ve 2 masa örtüsü ve 1 fanila bulunmuştur. 30-6-934 gecesini Kazancılar çarşısında kâtip zade hakkı efendinin dükkânı kepenegi açılarak 8 top dokuma alaca alındığı iddia edilmiş ve yapılan tahkikata sarikin Şekerli

mahallesinden Sütçü Osman oğlu Ökkaş olduğu anlaşılmış ve çaldığı eşya ile birlikte derdest edilmiş olduğu haber alınmıştır.”⁸⁵

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 19 Ocak 1939 tarihli sayısında yer alan habere göre, belediye zabıtası tarafından yapılan denetimlerde bazı sokak fırınlarında ekmek gramajlarının eksik olduğu tespit edilmiştir. Halkın temel besin kaynağı olan ekmekte yapılan bu tür usulsüzlükler, dönemin ekonomik zorluklarının ve savaş öncesi yılların yarattığı gıda sıkıntısının şehir hayatına nasıl yansındığını göstermektedir. Belediyenin bu konuda zabıt tutarak ilgililer hakkında işlem başlatması, yerel yönetimin halkın mağduriyetini önleme çabasını ortaya koymaktadır. Ayrıca “denetimlerin süreceği” yönünde yapılan açıklama, kamu otoritesinin sadece cezalandırıcı değil, aynı zamanda önleyici bir işlev üstlendiğini de göstermektedir. Bu örnek, 1939 yılında şehirde ekonomik denetimlerin ne kadar sıklaştırıldığını ve yerel basının da bu tür denetimleri kamuoyuna duyurarak bir nevi toplumsal denetim mekanizması işlevi gördüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Haberin gazeteye yansması ise; “sokak fırınlarında gramaj eksikliği tespit edildi Maraş – Belediye zabıtası tarafından yapılan denetimlerde bazı sokak fırınlarında ekmek gramajlarının eksik olduğu tespit edilmiş ve ilgililer hakkında zabıt tutulmuştur. Belediye, halkın mağdur olmaması için sıkı denetimlerin süreceğini bildirmiştir.”⁸⁶

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 4 Mart 1940 tarihli sayısında, Kepçeciler Çarşısı'nda gece saatlerinde meydana gelen bir kavga haberi yer almıştır. Sarhoş iki kişinin sebep olduğu bu olay, zabıta ekiplerinin müdahalesiyle son bulmuş; taraflar karakola götürülerek ifadeleri alınmıştır. Bu haber, şehir yaşamında güvenlik sorunlarının yalnızca hırsızlık ve ihtikâr gibi ekonomik temelli vakalarla sınırlı kalmadığını, asayiş bozan bireysel olayların da gündelik hayatın bir parçası olduğunu göstermektedir. Ayrıca zabitanın hızlı müdahalesi, kamu düzeninin korunması için devlet otoritesinin şehir içinde sürekli bir denetim mekanizması kurduğunu ortaya koymaktadır. Haberin gazeteye yansımaya şekli ise; “kepçeciler çarşısında gece kavgası Maraş – Gece saatlerinde Kepçeciler çarşısında sarhoş iki şahıs arasında çıkan kavga zabıta müdahalesiyle son buldu. Olay yerine gelen zabıta ekipleri tarafları ayırmış, şahıslar karakola götürülerek ifadeleri alınmıştır.”⁸⁷

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 20 Mart 1940 tarihli sayısında yayımlanan haberde, pazar yerinde yapılan denetimlerde bazı esnafın hileli terazi kullandığı tespit edilmiştir. Zabıta ekipleri bu kişiler hakkında yasal işlem başlatmış, aynı zamanda vatandaşların fiyatların yüksekliğinden de şikâyetçi oldukları belirtilmiştir. Bu olay, savaş yıllarının yarattığı ekonomik darlığın pazar yerlerinde fırsatçılığa zemin hazırladığını göstermektedir. Halkın günlük yaşamında en temel ihtiyaçları karşılarken bile mağduriyet yaşaması, devletin denetim mekanizmalarının ne kadar hayati olduğunu

⁸⁵ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Zabıta Vukuatları” (3 Temmuz 1934), 2.

⁸⁶ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Sokak Fırınlarında Gramaj Eksikliği Tespit Edildi” (19 Ocak 1939), 2.

⁸⁷ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Kepçeciler Çarşısında Kavga” (4 Mart 1940), 2.

ortaya koymaktadır. Hileli terazi vakaları yalnızca bireysel ahlak sorunu değil, dönemin ekonomik koşullarında toplumsal huzursuzluğu artıran bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla 1940 yılına ait bu haber, yerel yönetimlerin hem fiyat istikrarını sağlama hem de tüketiciyi koruma çabasını yansıtırken, aynı zamanda ekonomik sıkıntılarının halk arasında güvensizlik ve şikâyetleri artırdığına işaret etmektedir. Bu haberin gazeteye yansımaları ise, “pazar yerinde hileli terazi kullanan esnafa ceza, zabıta ekiplerinin pazar denetiminde bazı esnafın hileli terazi kullandığı tespit edilmiş, bu kişiler hakkında yasal işlem başlatılmıştır. Vatandaşlar, fiyatların da yüksekliğinden şikâyet etmiştir.”⁸⁸

Maraş Vilayet Gazetesi’nde 25 Aralık 1941 – 5 Ocak 1942 tarihleri arasında yayımlanan haberler, şehirdeki gündelik yaşamın hem adli olaylar hem de ekonomik sorunlarla iç içe geçtiğini göstermektedir. Turan Mahallesi’nde bir hakaret şikâyetiyle başlayan süreç, yılın son günlerinde Demirciler Çarşısı ve çeşitli kahvehanelerde çıkan kavgalara dair haberlerle devam etmiştir. Sandalye ve bıçakların kullanıldığı bu kavgalar, şehirde güvenlik sorunlarının ciddi boyutlara ulaştığını yansıtmaktadır. 1942’nin ilk günlerinde ise gündem, daha çok ekonomik denetimler ve ihtikâr suçları olmuştur. Belediye Çarşısı’nda fatura dışı satış yapan esnaflar ile Çukuroba Mahallesi’nde karaborsaya mal süren kişiler hakkında Milli Koruma Kanunu’na göre işlem yapılmıştır. Aynı günlerde yaşanan darp vakasında bir vatandaşın hayatını kaybetmesi, şehirde şiddetin zaman zaman ölümcül sonuçlara varabildiğini göstermektedir. 5 Ocak 1942 tarihli haberde ise bakkalların dükkânlarında yapılan aramalarda şeker stoklandığı tespit edilmiş ve bu kişiler Meşhûr Suçlar Mahkemesi’ne sevk edilmiştir. Bu olayların gazeteye şu şekilde yansımaları “25-12-1941 günü Turan Mahallesi’nde oturan Ali Etlî adlı şahıs, Gardiyan Tahir oğlu Hüseyin tarafından tahkir edildiğini beyan ederek şikâyet etmiş ve suçlu hakkında Meşhûr Suçlar Kanunu’na tevfikeyen işlem yapılmıştır; 29-12-1941 tarihinde Demirciler Çarşısı’nda Ali Açıköz’ün kahvesinde kavga eden İsmetpaşa Mahallesi’nden İbrahim oğlu Ali, Ökkeş oğlu Mehmet, Mehmet oğlu Hüseyin, Yusufkar Mahallesi’nden Memet oğlu Hanifi ve Ekmekçi Mahallesi’nden Ali oğlu Mustafa birbirlerini sandalye ile yaraladıklarından müdavatları yapıldıktan sonra Meşhûr Suçlar Kanunu⁸⁹’na göre işlem görmüş, aynı gece Kurtuluş Mahallesi’nden Mehmet oğlu Yusuf, Fevzipaşa Mahallesi’nden Ali oğlu Memet Cemal ve Gazipaşa Mahallesi’nden Ali oğlu Memet Yıldız birbirlerini bıçakla hafif şekilde yaraladıklarından müdavatları yaptırılarak aynı kanuna tevfikeyen işlem yapılmıştır; 31-12-1941 günü Batıpark Kahvesi’nde Akçakoyunlu Mahallesi’nden Mahmut oğlu Mustafa’nın Ergalavuta’ya hakaret ettiği ve bıçak çekmekle suçlanan

⁸⁸ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Pazar Yerinde Hileli Terazi Kullanan Esnafa Ceza” (20 Mart 1940), 2.

⁸⁹ Meşhûd Suç (Suçüstü Hali): İşlenmekte olan suçu veya henüz işlenmiş olan fiil veya fiilin işlenmesinden hemen sonra kolluk kuvveti veya suçtan zarar görmüş kişi veya başkaları tarafından izlenerek yakalanan kişinin veya fiili pek az önce işlediğini gösteren eşya veya eser veya emare veya deliller yakalanan kimsenin işlediği suçtur.

Mustafa oğlu Memet hakkında tahkikat yürütülmüş, 2-1-1942 günü Belediye Çarşısı'nda Kurtuluş Mahallesi'nden Halil oğlu Ömer'in, fatura harici satış yaptığı belirlenmiş ve Milli Koruma Kanunu'na tevfikan Meşhûr Suçlar Mahkemesi'ne sevk edilmiştir; aynı gün Çukuroba Mahallesi'nden Mustafa oğlu Ahmet'in yuların eker satışında ihtikar yaptığı tespit edilip adliyeye teslim edilmiş, 4-1-1942 günü Acemli Mahallesi'nden Mehmet oğlu Ökkeş Büyükçapar, Başçavuş Mehmet oğlu Hüsnü Özkan ve arkadaşı Ata tarafından yumruk ve boş şişe ile darp edilmiş, dört gün sonra Ökkeş'in vefat ettiği bildirilmiş ve Hüsnü yakalanarak tahkikat yapılmıştır; 5-1-1942 günü Sakarya Mahallesi'nden Mehmet oğlu bakkal İbrahim Torun ile Ahmet oğlu bakkal Mustafa Teke'nin dükkanlarında arama yapılmış, İbrahim Torun'un dükkanında 3 kilo 300 gram şeker bulunması üzerine suçlular Meşhûr Suçlar Mahkemesi'ne sevk edilmiştir.⁹⁰

5.2. İlan Haberleri

5.2.1. Tayin Haberleri

Maraş Vilayet Gazetesinde yayımlanan gazete haberleri, dönemin şehir yaşamında öne çıkan idari değişiklikleri, memur tayinlerini, halkı ilgilendiren resmi duyuruları ve toplumsal gelişmeleri yansıtmaktadır; kamu görevlerinde bulunan kişilerin başka vilayetlere atanmasına ilişkin bildirimler, yüksekokul mezunlarının gireceği sınavların ertelendiğine dair açıklamalar, askerlik yükümlülüğünü yerine getirmeyenlerin uyarılması ve yaklaşan nüfus sayımına dair yapılan bilgilendirmeler, hem devletin yerel halkla kurduğu iletişimi hem de bürokrasinin işleyiş biçimini göstermesi açısından önem taşımaktadır; bu içerikler aynı zamanda dönemin sosyal ve idari yapısına dair önemli tarihî veriler sunmaktadır. Gazete alt başlık Tayin Haberleri örnekleri;

Maraş Vilayet Gazetesi'nde 3 Temmuz 1934 tarihleri arasında yayımlanan haberler, Ankara'ya tayin edilen Çeltik Mütahassısı Harun Bey'in bu kez Antalya Vilayeti'ne naklen görevlendirildiği bildirilmektedir. Haberde Harun Bey'in yalnızca mesleki uzmanlığı değil, aynı zamanda Maraş'taki hayır kurumlarında ve gazetenin yazı işlerinde gönüllü katkılar sunduğu özellikle vurgulanmıştır. Onun ayrılışı hem çeltik üreticilerini hem de toplum yararına yaptığı hizmetleri takdir eden Maraş halkını üzmüştür.⁹¹

Bu haberde, Maraş Vilayeti Jandarma Mıntıka Kumandanı Cahit Bey'in Trabzon'a tayin edildiği aktarılmaktadır. Haberde onun yalnızca mesleki liyakati değil, aynı zamanda ince duygulu, görgülü ve bilgili bir komutan oluşu da özellikle

⁹⁰ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Meşhûr Suçlar Mahkemesi" (25 Aralık 1941 – 5 Ocak 1942), 3-4.

⁹¹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Çeltik Mütahassısı Harun Beyin Tayini" (3 Temmuz 1934), 4.

vurgulanmıştır. Cahit Bey'in görev değişikliği, vilayet için bir kayıp olarak görülmüş; kendisine yeni görev yerinde başarılar dilenmiştir.⁹²

Bu tür haberler, tayinlerin yalnızca idari bir işlem olmadığını, aynı zamanda şehirle görevli arasında kurulan insani ve sosyal bağların da önemli olduğunu göstermektedir. Böylece, bir önceki örnekte Harun Bey'in toplumsal katkılarının takdir edilmesiyle benzer şekilde, Cahit Bey'in kişisel özellikleri ve görev anlayışı da kamuoyu önünde övgüyle anılmıştır. Bu durum, dönemin yerel basınının toplumsal hafızada görevli kişilerin izlerini kayda geçirme işlevini de üstlendiğini ortaya koymaktadır

Maraş Vilayet Gazetesinin kısa duyuru haberinde, Maraş P.T.T. Merkez Müdürlüğü tarafından Yüksekokul mezunları için yapılması planlanan sınavın ertelendiği bildirilmektedir. 8 Temmuz 1940'ta yapılması gereken imtihan, 8 Ağustos 1940 tarihine bırakılmış ve bu durum halka ilan edilmiştir.⁹³ Bu tür haberler, dönemin gazetelerinin yalnızca siyasi veya toplumsal gelişmeleri değil, aynı zamanda eğitim ve meslek hayatına dair pratik duyuruları da halka aktardığını göstermektedir. Böylece gazete, hem resmi kurumların ilanlarını duyuran hem de şehirdeki bireylerin günlük hayatını doğrudan etkileyen bir bilgilendirme aracı işlevi görmüştür.

Bu ilanda, Askerlik Şubesi Başkanlığı 1927 doğumlu gençlerden talim amacıyla silah altına çağrılanların henüz şubeye başvurmadıklarını hatırlatarak, derhal müracaat etmeleri gerektiğini duyurmuştur. Aksi takdirde bu kişiler hakkında "bakaya" muamelesi uygulanacağı belirtilmiştir.⁹⁴ Bu tür duyurular, II. Dünya Savaşı yıllarında askerlik yükümlülüğünün ne kadar titizlikle takip edildiğini ve devletin askerî düzeni korumak için sert yaptırımlar öngördüğünü göstermektedir. Aynı zamanda, yerel gazetelerin genç nüfusa doğrudan ulaşan bir araç olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Bu haberde, Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü tarafından yapılan duyuruya göre Türkiye'de üçüncü nüfus sayımının 20 Teşrin 1940 Pazar günü gerçekleştirileceği ilan edilmiştir. Açıklamada nüfus sayımlarının medeni ülkelerde bir ihtiyaç ve kural hâline geldiği belirtilmiş, sayım sırasında görev yapanların ve vatandaşların gerekli özeni göstermelerinin hem bir medeniyet ölçütü hem de vatan borcu olduğu vurgulanmıştır.⁹⁵ Bu ilan, devletin istatistikî verileri düzenli şekilde toplamaya verdiği önemi ve modernleşme sürecinde nüfus planlamasının merkezi rolünü ortaya koymaktadır. Nüfus sayımının yalnızca teknik bir işlem değil, aynı zamanda yurttaşlık sorumluluğu olarak tanımlanması, Cumhuriyet yönetiminin toplumu modern devlet anlayışına uygun biçimde yönlendirme çabasını yansıtmaktadır.

⁹² *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Cahit beyefendi Trabzon Jandarma Mıntıka Kumandanlığına Tahvili" (11 Eylül 1934), 4.

⁹³ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Maraş P.T.T. Merkez Müdürlüğü" (11 Temmuz 1940), 3.

⁹⁴ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Askerlik Şubesi Başkanlığından" (11 Temmuz 1940), 4.

⁹⁵ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü" (18 Temmuz 1940), 4.

5.2.2. Tapu Tescili

Maraş Vilayet Gazetesi haberleri, dönemin şehir yaşamındaki idari değişiklikleri, kamuya yönelik duyuruları ve toplumsal gelişmeleri yansıtmaktadır; tayinlerle ilgili bildirimler, sınav tarihlerinin ertelenmesine dair açıklamalar, askerlik yükümlülükleri konusunda yapılan uyarılar ve nüfus sayımıyla ilgili bilgilendirmeler, hem resmi makamların halkla iletişim biçimini hem de dönemin bürokratik işleyişini gözler önüne sermektedir; bu içerikler, şehirdeki sosyal yapının, devlet-halk ilişkilerinin ve basın dilinin anlaşılması bakımından dikkate değer bir belge niteliği taşımaktadır. Gazete alt başlık Tapu Tescili örnekleri;

Maraş Gazetesi'nin 5 Ocak 1946 tarihli haberine göre, Domuz Deresi, Bağ Harabı, Şa.bor Ga., Kalaycı ve Bardakçı İncirlik Harapları ile Paçacı Agop ve Horus Artin Bağ mevkiinde bulunan ve tapuda kaydı bulunmayan bir gayrimenkulün, Hazîne-i Maliye satışından Yusuf Harabesi Mahallesi'nden Mehmet Düzoğan adına tescil edilmesi talep edilmektedir. Bu kıymetli taşınmazın keşif ve tahkiki için 20 Ocak 1946 tarihinde mahalline memur gönderilecektir. İlgililerin, keşif gününden önce gerekli belgeleri muhafızlığa veya keşif günü mahallinde memura teslim etmeleri ilân edilmiştir.

Maraş Vilayet Gazetesi (2 Şubat 1946) haberine göre, Maraş'ın çeşitli mevkilerinde bulunan bağ ve incirlik alanlarının Hazîne-i Maliye satışından Yusuf Harabesi Mahallesi'nden Mehmet Düzoğan adına tescil edilmek istendiği bildirilmektedir. Tapu kaydı bulunmayan bu gayrimenkul için senetsiz tasarrufata dair hükümler gereği keşif ve tahkikat yapılacağı, 20 Ocak 1946 tarihinde ilgili memurların bölgeye gönderileceği açıklanmıştır. İlgililerin, keşif gününden önce gerekli belgelerle muhafızlığa ya da keşif memuruna başvurmaları istenmiştir.⁹⁶ Bu haberin gazete metninde aynen şu şekilde geçmektedir; “Mevkii: Kazma Musluğu civarı. Cinsi: Bağ. Hududu: Şi. Köşger oğlu Halil ile İsmail, Şa. Mustafa oğlu Ahmet Bağları, Ga. Durdu oğlu Ahmed'in Davar Damı. Yukarıda evsafı yazılı bir kıta bağ, Maraş'ın Ekmekçi Mahallesi'nden Yahya Kızı Hatice Civan namına tescili istenilmektedir. Tapuca kaydı bulunmayan işbu gayrimenkul, senetsiz tasarrufat hakkındaki ahkâma tevfiğe keşif ve tahkiki için 17.3.1946 tarihinde mahalline memur gönderilecektir. Bu yerle alâkadar olanların, keşif gününden evvel evrak-ı müsbiteleri ile birlikte muhafızlığımıza veyahut keşif günü mahallinde keşif memuruna müracaat etmeleri ilân olunur.”

Bu haber, savaş sonrası dönemde mülkiyet meselelerinin ve toprak düzenlemelerinin yerel basında önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Özellikle tapusuz taşınmazların devlet tarafından incelenmesi ve resmi tescil yoluna gidilmesi, ekonomik hayatın yeniden düzenlenmesi sürecinde hukuki güvence sağlama çabası olarak değerlendirilebilir.

⁹⁶ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Gayrimenkul İlanı” (5 Ocak 1946), 4.

5.3. Siyasi Haberler

Maraş Vilayet gazetesi haberleri, şehirdeki resmi ziyaretler, yeni açılan kurumların faaliyetleri, ulusal ölçekte düzenlenen kurultaylar ve anma günleri gibi siyasi ve sosyal gelişmelerin yanı sıra, eğitim ve askerlik gibi konularda halka yapılan duyuruları da yansıtmaktadır; ayrıca uluslararası ilişkiler ve yakın coğrafyadaki siyasi gelişmelerin ülke üzerindeki etkilerine dair değerlendirmeler de yer almakta, böylece hem yerel hem de ulusal düzeyde yaşanan gelişmelerin toplumsal hafızadaki yansımaları gözler önüne serilmektedir. Gazete alt başlık Siyasi Haberler örnekleri;

1934 tarihli Maraş Vilayet Gazetesi'nin 44. sayısında, şehirde gerçekleşen önemli ziyaretler ayrıntılı şekilde aktarılmaktadır. Cumhuriyet Halk Fırkası'nın önde gelen isimlerinden Burdur Mebusu Halit Bey ile Maraş Mebusu Abdulkadir Bey'in şehre gelişi, gazete tarafından "hoşamedî"⁹⁷ ifadesiyle sevinç ve memnuniyetle duyurulmuştur. Bunun yanında Adliye Müfettişi Nazif Bey'in Maraş'a gelerek denetimlerine başlaması, devletin adalet mekanizmasının yereldeki işleyişine verdiği önemi göstermektedir. Aynı gün Maliye Müfettişi Lütfi Bey'in Tetkik Memuru Hüseyin Bey ile birlikte şehre ulaşması da kaydedilmiş; gazete, bu gelişmeleri her biri için ayrı ayrı "hoş geldiniz" ifadeleriyle sunmuştur.⁹⁸ Bu haber, o dönemde devlet görevlilerinin şehir ziyaretlerinin yalnızca idari bir işlev taşımadığını, aynı zamanda halkla devlet arasındaki bağı pekiştiren sembolik anlamlar da içerdiğini göstermektedir. Yerel basın bu ziyaretleri ayrıntılı şekilde ve övgüyle duyurması, merkezî otoritenin taşra üzerindeki etkisini hatırlatırken aynı zamanda şehir halkına da güven ve aidiyet duygusu vermeyi amaçlamaktadır.

1934 tarihli Maraş Vilayet Gazetesi'nin 44. sayısında yayımlanan bu haberde, şehrin siyasi ve sosyal hayatında önemli bir yer tutan halkevlerinin işlevi ön plana çıkmaktadır. Cumhuriyet Halk Fırkası Reisi Halit Bey ile Belediye Reisi Hasan Sükuti Bey, yeni açılan İsmetpaşa Mahallesi Ocağı'nı ziyaret etmişlerdir. Ziyaret sırasında Ocak İdare Heyeti üyeleri ve mahalle halkıyla yaklaşık iki saat süren samimi bir sohbet gerçekleştirilmiş, böylece devlet erkânı ile mahalle halkı arasında doğrudan temas kurulmuştur.⁹⁹ Haberde özellikle Halit Bey'in ocağın çalışma tarzını inceleyerek, gösterilen gayret ve olgunluğu takdir ettiği vurgulanmıştır.

21 Ağustos 1934 tarihli Maraş Vilayet Gazetesi'nin 50. sayısında yer alan bu haberde, Dolmabahçe Sarayı'nda Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün himayesinde açılan II. Türk Dili Kurultayı geniş bir ilgiyle aktarılmıştır. Haberde bu kurultayın "milli ve büyük bir hadise" olduğu vurgulanmış, Maraş'taki vilayet makamı, Cumhuriyet Halk Fırkası, Halkevi, belediye ve çeşitli cemiyetler ile odalardan kurultaya

⁹⁷ (Fars. hoş ve âmedi "geliş" ile hoş-âmedi) Hoş geldine gitme. Hoşâmediye gitmek: Bir kimseye "hoş geldin" demek için nezâket ziyâreti yapmak.

⁹⁸ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Gelenler Mezunen Şehrimizden Ayrıldı" (10 Temmuz 1934), 2.

⁹⁹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "İsmetpaşa Mahallesi Ocağını Ziyaret" (10 Temmuz 1934), 1.

tebrik telgrafları gönderildiği belirtilmiştir. Halkın bu gelişmeye gösterdiği ilgi, Türk dilinin yabancı dillerden arındırılması sürecinde duyulan ortak heyecanın yerel düzeyde de canlı bir şekilde hissedildiğini ortaya koymaktadır.¹⁰⁰ Kurultayın basında böylesine coşkuyla karşılanması, dil reformunun yalnızca entelektüel çevrelerde değil, taşra şehirlerinde de güçlü bir şekilde benimsendiğini göstermektedir. Haberde “Türkün öz dilinin il dilinden ayrılışındaki sevinç umumidir” ifadesiyle, dilin millileşmesinin ulusal kimliğin bir parçası olarak görüldüğü açıkça ortaya konmaktadır.

6 Ocak 1938 tarihli Maraş Vilayet Gazetesi’nde, Mustafa Kemal Atatürk’ün 27 Aralık 1919’da Ankara’ya gelişi büyük bir dönüm noktası olarak aktarılmıştır. Haberlerde, kadın-erkek, genç-yaşlı, hatta lohusa kadınların dahi seğmenlerin zeybek oyunları, davul ve zurna eşliğinde sokaklara dökülerek coşkulu bir şekilde Atatürk’ü karşıladığı, delikanlıların at oynatıp şehrin bayram yerine döndüğü belirtilmiştir. Bu karşılamanın, Ankara’da Büyük Millet Meclisi’nin açılmasına zemin hazırladığı, şehrin Cumhuriyet’in merkezi haline gelmesine ve yeni Türk devletinin temellerinin atılmasına vesile olduğu vurgulanmıştır. Dönemin tanıkları olan Ankara Müftüsü Rıfat Börekçi ve Vali Vekili Yahya Galip Kargı, hatıralarında Atatürk’ün milletin gerçek önderi olduğunu ve halkın büyük bir minnetle onu bağrına bastığını ifade etmişlerdir. Böylece 27 Aralık 1919 tarihi, yalnızca Ankara için değil, tüm Türk milleti için unutulmaz bir gün ve bir bayram olarak nitelendirilmiştir.¹⁰¹

13 Ocak 1938 tarihli Maraş Vilayet Gazetesi’nde, bazı halkevlerinden gelen sorular üzerine çocukların genel müsamerelere katılımına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Haberde, Umumi Hıfzıssıhha Kanunu’nun 165. maddesine göre 12 yaşından küçük çocukların geceleri sinema ve tiyatroya kabul edilmelerinin yasak olduğu, 167. maddeye göre ise gündüzleri terbiyevi sinema ve temsillere 6 yaşından büyük çocukların girebileceği belirtilmiştir. Bu hükümlerin halkevlerinde de uygulanması gerektiği vurgulanarak, halkevlerinin düzenlediği bale, çaylı dans gibi eğlencelere ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin katılamayacağı ifade edilmiştir. Söz konusu tedbirlerin gençlerin sıhhatleri ve derslerine yoğunlaşmaları amacıyla alındığı, bu hususta ailelerin bilgilendirilmesi gerektiği dile getirilmiştir. Bununla birlikte, nişan ve nikâh gibi hususi törenlere yaş sınırlaması olmaksızın davetlilerin katılabileceği, konser ve konferans gibi eğitim ve terbiyeye katkı sağlayacak faaliyetlere ise ilkokulu bitirmiş öğrencilerin iştirakinde herhangi bir sakınca bulunmadığı belirtilmiştir.¹⁰²

16 Şubat 1939 tarihli Maraş Vilayet Gazetesi’nde, yaz aylarında Ankara’da toplanacak olan Maarif Şûrası için vilayette başlatılan hazırlıklar aktarılmıştır. Maarif Vekili Hasan Âli Yücel’in, Maarif Teşkilat Kanunu gereğince toplanması gereken fakat şimdiye kadar gerçekleştirilmeyen şûrayı bu yıl toplama kararı aldığı, bu doğrultuda

¹⁰⁰ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “İkinci Türk Kurultayı” (21 Ağustos 1934), 1.

¹⁰¹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Atatürk” (6 Ocak 1938), 2.

¹⁰² *Maraş Vilayet Gazetesi*, “C.H.P. Bazı Halkevlerimiz, Genel Müsamerelere Çocukların Katılıp Katılamayacağını Sormaktadır” (13 Ocak 1938), 1.

vilayetlere gerekli talimatların gönderildiği belirtilmiştir. Maarif Vekilliği'nden Maraş Maarif Müdürlüğü'ne ulaşan telgrafta, tüm ortaokul müdürlerinin kendi okul işlerini görüşmek üzere toplanmaları, vilayetin genel maarif durumunu değerlendiren bir rapor hazırlamaları ve bu raporu en geç 10 Mart'a kadar bakanlığa iletmeleri istenmiştir. Bu çerçevede, Elbistan'da ortaokul direktörünün, Maraş'ta ilköğretim müfettişlerinin, kazalarda ise maarif memurlarının başkanlığında öğretmenlerin toplanacağı; şubat sonunda ise Maarif Müdürü, Maraş Ortaokulu direktörü ve ilköğretim müfettişlerinin bir araya gelerek vilayetin göndereceği esas raporu hazırlayacakları ifade edilmiştir.¹⁰³

4 Temmuz 1940 tarihli Maraş Vilayet Gazetesi'nde, İngiltere'nin Suriye ve Lübnan'a yönelik olası bir saldırıya karşı müdafaa sorumluluğunu üstleneceğine dair açıklaması yayımlanmıştır. Londra'dan bildirilen deklarasyonda, Fransız ordusu kumandanı General Mittelhauser'in Suriye'de muhasamatı sona erdirdiği bilgisi verilmiş, denizlerde İngiliz hâkimiyetine rağmen Almanlar veya İtalyanlar tarafından bir işgal girişimi olursa Fransız ordusunun tek başına yeterli mukavemet gösteremeyeceği ihtimali üzerinde durulmuştur. Buna rağmen İngiliz Hükümeti, Suriye ve Lübnan'ın herhangi bir düşman devlet tarafından işgal edilmesine, bu bölgelerin İngiltere'nin müdafaasını taahhüt ettiği memleketlere saldırı üssü olarak kullanılmasına veya İngiliz çıkarlarını tehdit edecek bir konuma gelmesine asla müsaade etmeyeceğini vurgulamıştır. Ayrıca İngiltere, kendi menfaatlerini korumak amacıyla gerekli gördüğü her türlü tedbiri alma hakkını saklı tuttuğunu, söz konusu beyanın ise Fransız mandası altındaki bu toprakların müstakbel statüsüne herhangi bir hâle getirmeyeceğini ifade etmiştir.¹⁰⁴

5 Ocak 1946 tarihli Maraş Gazetesi'nde, İngiltere'de yayımlanan Manchester Guardian gazetesinin Türkiye'nin durumuna ilişkin değerlendirmelerine yer verilmiştir. Haberde, Türk basınının 1946 yılı için umutlu beklentiler dile getirmesine rağmen mevcut şartlar altında karamsar bir görünüm sergilediği ifade edilmiştir. Moskova Konferansı'nda özellikle İran meselesinde herhangi bir mutabakata varılamamış olmasının Türkiye açısından endişe kaynağı olduğu, bu nedenle Doğu sınırlarındaki karışıklık devam ettikçe ciddi sorunların doğabileceği vurgulanmıştır. Bununla birlikte, Türkiye'nin zayıflatılmasına yönelik çabaların sonuçsuz kaldığı, milletin milli birliğinin her zamankinden daha güçlü bir hale geldiği belirtilmiştir. Haberde ayrıca Türkiye'nin ne eski bir muharip devlet ne de yabancı işgali altında bir ülke olduğu hatırlatılarak, Türkiye'ye herhangi bir dayatmanın ancak fiili işgalle mümkün olabileceği, böyle bir

¹⁰³ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Yaz Aylarında Ankara'da Toplanacak Olan Maarif Şûrası İçin Vilayetimizde De Hazırlıklara Başlanmıştır" (16 Şubat 1939), 4.

¹⁰⁴ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "İngiltere, Suriye ve Lübnan'ı İcabında Müdafaa Edeceğini Açıkladı" (4 Temmuz 1940), 1.

durumda ise Türk milletinin bağımsızlığı için mücadeleden kaçınmayacağı ifade edilmiştir.¹⁰⁵

5.4. Milli Müdafaa

Maraş Vilayet Gazetesi Savaş yıllarında ülkenin savunma harcamaları olağan bütçenin dışında tutulmuş, fevkalâde ihtiyaçların karşılanması için özel tahsisatlar hazırlanarak meclise sunulmuştur; bu kapsamda önceki yıla benzer şekilde belirlenen ödeneklerin, yine özel kaynaklardan karşılanması öngörülmüş ve özellikle vergi yükümlülüklerinde halkın gösterdiği fedakârlık vurgulanmıştır. Gazete alt başlık Milli Müdafa Haberler örnekleri;

4 Mart 1943 tarihli Maraş Gazetesi'nde, milli müdafaa bütçesine dair açıklamalara yer verilmiştir. Haberde, olağan bütçe dışında bırakılan fevkalâde ihtiyaçların miktarının önceki yıldan farklı olmadığı, bu yıl da ilk parti olarak 120 milyon liralık fevkalâde tahsisat kanununun hazırlanarak Yüksek Meclis'e sunulacağı belirtilmiştir. Fevkalâde masrafların, daha önce olduğu gibi kendilerine özgü kaynaklardan karşılanacağı ifade edilmiştir. Ayrıca Varlık Vergisi'nin ödenmesinde milletin gösterdiği fedakârlığın, nakit tedbirlerinin kapsamını sınırlamaya katkı sağladığı, bu nedenle geniş çapta olağanüstü önlemler alınmasına gerek kalmadığı vurgulanmıştır. Vergi tahsilatının her yıl tahminlerin üzerinde gerçekleşmesi, hem vergilerin mükelleflerin ödeme gücüyle uyumlu olduğunu hem de vatandaşların vatan görevine bağlılıklarını gösterdiği için memnuniyet verici bulunmuştur. Haberde, halkın bu fedakârlıklarının gelecek 1943–1944 yıllarının olağanüstü ihtiyaçlarının karşılanmasında da güçlük yaşanmayacağına dair güvence verdiği ifade edilmiştir.¹⁰⁶

5.5. Sağlık ve Yaşam Haberleri

Maraş Vilayet Gazetesi Sağlık ve toplumsal dayanışma alanında yapılan çalışmalar kapsamında köylerde temizlik kurallarına uyulmasının salgın hastalıkların önlenmesinde büyük önem taşıdığı belirtilmiş, yardımlaşmanın köy yaşamının ayrılmaz bir parçası olduğu ifade edilmiştir; son günlerde meydana gelen sarsıntılar nedeniyle mağdur olan halka yardım amacıyla komitelerin kurulduğu, bağışların ev ziyaretleriyle toplanacağı duyurulmuş; belediye hekimliği görevine yeni atanmanın gerçekleştiği ve modern hastane inşaatının tamamlanması için ödenek çalışmalarının sürdüğü bildirilmiş; hudut bölgelerinde görülen çiçek hastalığına karşı okullar ve halk arasında aşılama kampanyası başlatıldığı, aşı yaptırmayanların tedbiri ihmal etmemesi gerektiği vurgulanmış; ayrıca işçilerin sağlık koşullarını iyileştirmek üzere yeni bir müdürlüğün

¹⁰⁵ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Liberal Partisinin Oranı Manchester Guardan Gazetesi, Türkiye'nin Durumunu Yorumlayarak Şunları Yazmaktadır” (5 Ocak 1946), 1.

¹⁰⁶ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Milli Müdafaamızın Bu Senede Adi Bütçe Dışında Bırakılan Fevkalâde İhtiyaçlarının Miktarı Geçen Senekinden Farklı Değildir” (4 Mart 1943), 1.

faaliyete geçtiği açıklanmıştır. Gazete alt başlık sağlık ve yaşam haber örneklerinden bazılarına bakıldığında;

7 Ekim 1935 tarihli gazetenin 1. sayfasındaki haber metninde “Bu günkü sosyal yaşayışta tek başına yaşanılmaz. Hiç bir insan düşünülemez ki bütün gerekliliklerini kendisi tedarik etsin. Her birimiz üyesi bulunduğumuz sosyetenin bir işini üstümüze almış yürümekteyiz. Yaşayış yükü ağırlaştıkça bu işin yardımcıları da çoğalır, iş bölümü kendini gösterir. Bu sebeple derki sosyete de topluluğun çoğalması ile önemi atan iş bölümü bağrında çok insan barındıran ve toplayan şehirlerde geniş köylerde daha da anlamdadır. Bir köy ardasında evin kadını evini temizler, yemeğini pişirir, bulaşıkları yıkar, çamaşırları arıtır, elbise diker, hatta bez, kilim çuval dokur, iplik bükür, yün eğirir, daha bunlara benzer birçok işler görür. Erkekleri çift sürer, avadan yapar onarır, hayvanlarına bakar, evinin barkının gereklilerini hazırlar... Görülüyor ki bir köylü yerine göre dokumacı, terzi, marangoz, yapıcı, işçi, ayakkabıcı her şeyidir Bu halde dahi köylü tek başına yaşayamaz birçok hallerde köylü komşularının yardımlarını beklemek zorundadır. Bir köy küçük bir birliktir ve bir kendin küçük bir ölçüsüdür. Onun şehirlerde olduğu gibi bir Urayı¹⁰⁷ ve bir Şarbayı¹⁰⁸ yoktur. Fakat köylüler birbirlerine daha sıkı bağlarla bağlıdır, köylü köylüyü sayar ve yardımına içten gelen bir istekle koşar. Ufak tefek geçimsizlik olursa gene kendi aralarında yatıştırırlar. Ancak birçok hallerde doğru görmek ve anlamak için Köylünün bir kılavuza ihtiyacı vardır. Hiç işkil götürmez ki o ödevi üstüne alacak olan da köyün öğretmenidir. O öğretmen kendini köylüye sevdirdiği gibi köylü de dört elle öğretmenine sarılmalı ve ondan gereği kadar istifade etmelidir. Köyünün her türlü gereğini göz önüne alan Cumhuriyet hükümeti sağlığını korumak, okutmak, genliğini ve zenginliğini artırmak için yapılacak işlerin hepsini yapmaktadır. Köylüler de kendi sağlıklarının ve kendi yurtlarının değerini bilerek Türklüğe yakışır bir yaşayış içinde bulunmaları gerektir. Köylerin havası daha sağlam ve daha arı olduğundan mikropların üreyip töremesine¹⁰⁹ sebep olan pislik ve kokunun getirebileceği bulaşık ve salgın hastalıklardan korunmak daha kolay olur. Pislikten, dolayısıyla hastalıktan korunmak için bütün yurttaşlar bir birinin gözcüsü ve yardımcısı olmalıdır ki sağlığımız yerinde olsun da önlerinde dünyayı baş eğdiren kahraman atalarımızdan kalan yiğitliğimizi dünya durdukça benliğimizde yaşatalım”¹¹⁰ şeklinde belirtilmektedir. Cumhuriyet’in köy anlayışını ve kırsal kalkınma idealini güçlü bir şekilde yansıtmaktadır. Köy yaşamında iş bölümünün ve dayanışmanın kaçınılmaz olduğu vurgulanırken, öğretmen figürü köylünün yol göstericisi olarak öne çıkarılmıştır. Cumhuriyet hükümeti, köylünün sağlığını, eğitimini ve refahını artırmayı hedeflerken, köylünün de temiz, düzenli ve bilinçli bir yaşam sürmesi gerektiği ifade

¹⁰⁷ Belediye.

¹⁰⁸ Kentli, şehirli kimse.

¹⁰⁹ Büyümek, çoğalmak.

¹¹⁰ *Maras Vilayet Gazetesi*, “Türk Köylüsü El Ele Vererek Sağlığını Korumalı Yardımlaşmalı ve Genlik İçinde Yaşamalıdır” (7 Ekim 1935), 1.

edilmektedir. Böylece köy, sadece üretim yapılan bir mekân değil, aynı zamanda Cumhuriyet'in modernleşme ideallerinin hayata geçirileceği bir toplumsal laboratuvar olarak sunulmaktadır. Bu anlayış, köylünün kendi değerini bilerek, sağlıklı, çalışkan ve millî kimliğine bağlı bir yurttaş olarak Cumhuriyet projesine katılmasını amaçlamaktadır.

28 Nisan 1938 tarihli gazetenin 1. sayfasındaki haber metninde “Maraş’ımızın kahraman halkı da felâketzedelere yardım için derhal faaliyete geçti Son günlerde Kırşehir ve havalisinde vukua gelen zelzelede her hususta muhtaç vaziyete giren vatandaşlara yardım yapmak üzere 25.4.938 pazartesi günü C.H.P. binasında Parti ve Halkevi idare heyeti üyelerine, Ticaret odası, Kızılay, Hava kurumu başkanlarıyla Sıhhat Müdürü ve Emniyet Müdürünün iştirakiyle Mektupçu vekili Kültür direktörü bay Şefik Ergündüz’ün başkanlığında bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda halkın yardım şekilleri görüşülmüş, Kızılay’a yardımcı olarak heyetler ayrılmış ve ayrıca bayanlardan da bir komite teşkil edilerek yardım için evlerin gezilmesine karar verilmiştir. Bugünden itibaren komiteler faaliyete geçeceklerdir. Kırşehir ve havalisindeki zelzele Kırşehir ve havalisinde son hafta zarfında fasılalı bir şekilde bir sarsıntı devam etmektedir. Bu yüzden birçok köyler kamilen mahvolmuş binlerce kişi aç, çıplak, evsiz, kimsesiz kalmıştır. Hükümetimiz bu hususta acil tedbir almış felaketzedelere her hususta yardıma koştuğu”¹¹¹ belirtilmiştir.

1 Haziran 1939 tarihli gazetenin 1. sayfasındaki haber metninde “Elbistan serbest doktorlarından Hasan Başaran, Vilayetimiz Belediye Doktorluğuna atanmış ve gelerek vazifesine başlamıştır. Hoş geldiniz der ve yeni vazifelerinde başarılar dileriz”¹¹² şeklinde ilan haberi yapılmıştır.

8 Haziran 1939 tarihli gazetenin 1. sayfasındaki haber metninde “Maraş’ı sel bastığı hakkında gazetelerde okuduğumuz haber bizi müteessir etti. Zarar hakkında hakiki malumatı bildirmemizi ve eğer gerçekten zarar varsa hemşerilerimizle teessürlerimizin bildirilmesini saygılarıyla dileriz”¹¹³ haberine yer verilmiştir.

22 Haziran 1939 tarihli gazetenin 1. sayfasındaki haber metninde “Elbistan’ın Zerdakaş köyünden Ahmet karısı 29 yaşlarında hanım, bundan bir hafta evvel bir batında ikisi erkek ve ikisi kız olmak üzere dört çocuk dünyaya getirmiştir. Bunlardan ilk doğan birinci erkek çocuk ancak üç saat kadar yaşayabilmiştir. Diğer Ahmet’le Hatice ve Döne isimindeki çocuklar normal olup sıhhat durumları da çok iyidir. Annenin de sıhhati yerindedir. Bu bahtiyar anne ve babayı herkes gibi biz de kutlarız”¹¹⁴ haberine yer verilmiştir.

¹¹¹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Maraş’ımızın Kahraman Halkıda Felâketzedelere Yardım İçin Derhal Faaliyete Geçti” (28 Nisan 1938), 1.

¹¹² *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Yeni Belediye Doktorumuz” (1 Haziran 1938), 1.

¹¹³ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Belediye Başkanlığına” (1 Haziran 1938), 2.

¹¹⁴ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Bir Batında Dört Çocuk” (22 Haziran 1939), 3.

1 Ağustos 1940 tarihli gazetenin 1. sayfasındaki haber metninde “Vilayetimiz memleket hastanesi baştabip vekili operatör Hamdi Kocabaşın bu defa hastanemiz baştabipliğine asaleten tayin öğrenilmiştir. Muhterem doktorumuzu tebrik eder ve başarılar dileriz”¹¹⁵ şeklinde tebrik mesajı yayınlanmıştır. Dr. Hamdi Kocabaşın 2 Eylül 1940 tarihinde “Memleket Hastanesi Başhekimisi Hamdi Kocabaşın eşi ismet kocabaş (2 Eylül 1940) gecesi saat 2.10 da kalp sektesinde vefat etmiştir. Cenaze pazartesi günü vali ve askeri komutanın iştiraki ile güzide bir kalabalık tarafından hanesinden kaldırılmış ve ulu camide namazı kılındıktan sonra asri mezarlığına gömülmüştür. Kıymetli arkadaşlarımız Hamdi kocabaşın büyük acısına ortak oluruz” şeklinde başka bir habere yer verilmiştir.

1942 tarihli gazetenin 2. sayfasındaki haber metninde “Cenup hudutlarımızdaki komşularımızda görülen çiçek hastalığının bazı noktalardan sızdığı görüldüğünden hükümetçe gerekli tedbirlerin alınmasına lüzum hasıl olmuştur. Bu mevanda Sıhhat ve İctimai Muavenet Müdürlüğümüz derhal faaliyet geçerek yeni aşilar celbetmiş ve bir hafta içinde memurları vasıtasile okullardan başlayarak memurları ve halkı aşılamıştır. Bugüne kadar aşı yaptırmayanların bu işi ihmal etmemelerini önemle tavsiye ederiz”¹¹⁶ haberinde, 1942’de çiçek hastalığına karşı başlatılan geniş çaplı aşı kampanyası, devletin yalnızca tedavi edici değil, koruyucu hekimlik uygulamalarını da benimsediğini göstermektedir. Okullardan başlayarak tüm halka yapılan aşilar, sağlık alanında önleyici politikaların kökleştirilmeye çalışıldığını ortaya koymaktadır. Böylece Cumhuriyet, toplumu sağlıklı ve üretken bir yapıya kavuşturma hedefine adım adım yaklaşmıştır.

23 Şubat 1946 tarihli gazetenin 2. sayfasındaki haber metninde “İşçi Sağlığı Umum Müdürlüğü kuruluyor Çalışma Bakanlığı Bakanlık teşkilatına ait kanun gereğince bir “İşçi sağlığı Umum Müdürlüğü” ihdasına karar vermiş ve faaliyete geçmiştir. Bu umum müdürlük işçilerin sıhhatleriyle yakından alakadar olacak ve işçi yetiştirmek hususunda gerekli bütün mevzularla meşgul bulunacaklardır”¹¹⁷ şeklinde belirtilmektedir. 1946’da Çalışma Bakanlığı bünyesinde kurulan “İşçi Sağlığı Umum Müdürlüğü”, işçilerin sağlık ve güvenliğini devlet güvencesi altına alarak sosyal devlet anlayışının kurumsallaştığını göstermektedir. Aynı yıl modern bir hastanenin inşaatının hızlandırılması için ek ödenek ayrılması da, devletin sağlık yatırımlarını sadece büyük şehirlerle sınırlı tutmayıp taşraya yayma kararlılığını yansıtmaktadır. Böylece Cumhuriyet’in sağlık politikaları, kırsaldan işçi sınıfına, çocuklardan afet mağdurlarına kadar toplumun tüm kesimlerini kapsayan geniş bir çerçeveye ulaşmıştır.

¹¹⁵ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Memleket Hastanesi Baştabipliği” (1 Ağustos 1940), 1.

¹¹⁶ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Şehrimizde Çiçek Aşısı Yapıldı” (1942), 2.

¹¹⁷ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “İşçi Sağlığı Umum Müdürlüğü Kuruluyor” (31 Ağustos 1946), 2.

5.6. Yerel Haberler

Yerel gazetelerde yayımlanan haberler, dönemin gündelik yaşamını, halkın karşılaştığı sorunları ve yerel yönetimlerin aldığı tedbirleri yansıtımları bakımından önemli bir kaynak niteliğindedir. Bu haberler aracılığıyla yalnızca sosyal düzen ve ekonomik faaliyetler değil, aynı zamanda güvenlik, sağlık, eğitim ve altyapı çalışmaları gibi konular da kamuoyuna aktarılmıştır. Böylece yerel basın, hem halkın ihtiyaç ve beklentilerini dile getiren hem de devletin politikalarını halka duyuran bir köprü işlevi görmüştür. Bu çerçevede yerel haberler, içeriklerine göre farklı alt başlıklar altında incelenebilmektedir. Siyasi gelişmeler, zabıta vukuatları, sağlık ve yaşam, ekonomik düzenlemeler, eğitim faaliyetleri ve altyapı çalışmaları gibi kategoriler, gazete sayfalarında sıkça yer verilen temaları oluşturmaktadır. Her bir başlık, hem yerel dinamikleri hem de ulusal düzeydeki politikaların şehir hayatına yansımalarını göstermesi açısından önemlidir. Yerel haberlerin bu çeşitliliği, dönemin toplumsal hafızasının şekillenmesine katkı sağladığı gibi, araştırmacılara da şehirdeki sosyal, ekonomik ve kültürel yapıyı bütüncül bir şekilde değerlendirme imkânı sunmaktadır. Bu bağlamda, çalışmada farklı yıllara ait gazete sayılarından seçilmiş örnek haberler aktarılacak; her bir haber, dönemin şartlarını yansıtan özgün birer belge olarak yorumlanacaktır. Gazete alt başlık yerel haber örneklerine bakıldığında;

Maraş Vilayet Gazetesi'nde yer alan bir haberde, 19 Mayıs Pazar günü Maraş Valisi Fahrettin Bey'in, Jandarma Kumandanı Niyazi Bey ve Nafia Başmühendis Vekili Hakkı Bey ile birlikte Maraş-Kayseri yolu güzergâhını incelemek üzere Göksun'a hareket ettiği aktarılmaktadır. Yol çalışmalarıyla ilgili görüşmelerde bulunmak üzere Elbistan Kaymakamı İsmail Bey ve Andırın Kaymakamı Şakir Bey de Göksun'a davet edilmiştir. Haberde, Maraş-Göksun-Kayseri yolunun vilayet tarafından büyük bir önemle ele alındığı, bu yolun şehrin iktisadi hayatında önemli bir rol oynayacağı vurgulanmıştır. Yolun açılmasıyla birlikte bölgenin ekonomik canlılık kazanacağı ve memleketin refaha kavuşacağı yönünde güçlü bir beklenti dile getirilmiştir. Bu haber, dönemin yerel basınının sadece günlük olayları değil, aynı zamanda bölgesel kalkınmayı ilgilendiren altyapı projelerini de yakından takip ettiğini göstermektedir. Ulaşım ağlarının genişletilmesi, hem ticaretin gelişmesi hem de şehirlerarası bağlantıların güçlenmesi bakımından Cumhuriyet döneminde önemli bir modernleşme adımı olarak değerlendirilebilir. Bu haberin Maraş Vilayet Gazetesinde şu şekilde yer almıştır. "Maraş-Göksun-Kayseri Yolu Muhterem valimiz Fahrettin beyefendi refakatlerinde vilayet Jandarma Kumandanı Niyazi Nafia baş mühendis vekili Hakkı Beyler olduğu halde ayın 19. pazar günü Maraş-Kayseri yolunun güzergahını takip etmek suretiyle Göksun'a hareket buyurmuşlardır. Vilayet yol işleri ve sair idare umuru hakkında görüşülmek üzere Elbistan Kaymakamı İsmail ve Andırın Kaymakamı Şakir beylerde Göksun'a davet edilmişlerdir. Maraş-Göksun-Kayseri yolunun açılmasına Vilayetimizce layık olduğu ehemmiyet verilmektedir. Maraş'ın iktisadi hayatında

mühim bir yol oynayacak olan bu yolun açılması ile memleketin bir an evvel refaha kavuşmasını ve bu yoldaki teşebbüslerin muvaffakiyetle neticelenmesini candan dileriz.”¹¹⁸

28 Ağustos 1934 tarihli Maraş Gazetesi’nde, Maraş Valisi Fahrettin Bey’in Maraş-Göksun-Kayseri yolundaki inceleme ve denetimlerini tamamlayarak üç gün önce şehre döndüğü bildirilmiştir. Haberde, söz konusu yol yapım çalışmalarına 10 Eylül 1934 tarihinden itibaren bedeni mükellef amelenin sevkiyle başlanacağı, Göksun ile Kayseri arasındaki kısımda ise Göksun mükellef amelesinin şimdiden çalışmaya başladığı ifade edilmiştir. Bu gelişme, dönemin ulaşım altyapısını geliştirme çabalarının ve yol yapımında zorunlu işçi yükümlülüğü uygulamasının bir yansıması olarak dikkat çekmektedir.¹¹⁹

12 Mart 1935 tarihli Maraş Gazetesi’nde, iş devresi başlar başlamaz yol inşaatına geçilebilmesi için hazırlıkların sürdüğü aktarılmıştır. Haberde özellikle vilayetin en önemli yolu olan Maraş-Göksun hattının bu yıl bitirilmesini sağlayacak tedbirlerin alındığı, Vali Vekili Şevki Yalavaç’ın bu işle bizzat ilgilendiği belirtilmiştir. Yalavaç’ın girişimleri sonucunda bölgeye gönderilen İstihkâm Tabur Kumandanı Binbaşı Bay Nedim’in, Kolordu adına yapılacak yardımları yerinde tetkik ettiği ifade edilmiştir. Bu haber, dönemin ulaşım altyapısına verilen önemi ve yol yapımında askeri desteğin de devreye sokulduğunu göstermektedir.¹²⁰

Maraş-Göksun-Kayseri yolu ulaşımına açılmıştır. Bu güzergâhta otomobil ve kamyon seferleri başlamış olup, yol üzerinde çeşitli açıklıklarda köprüler inşa edilmektedir: iki köprü 20’şer metre, biri 25 metre, biri 30 metre ve biri 35 metre açıklığındadır. Bu köprülerin yapımı için sahaya giden ve on gün süreyle çalışan Nafia Direktörü Celal Onaran, gerekli düzenlemeleri eksiksiz şekilde yapmıştır. Öte yandan, Maraş-Eloğlu arasındaki bozulan yol kesimleri de onarılmaktadır.¹²¹

13 Ocak 1938 tarihli Maraş Vilayet Gazetesi’nde, İlbayımız Maraş’ın kurtuluş hazırlıkları için derhal bir komitenin toplanmasına emir vermiştir. Mondros Mütarekesi sonrasında Türkiye’nin dört bir yanında olduğu gibi Maraş’ta da işgal kuvvetleri görülmüş, 334 senesinde işgale maruz kalan Maraş’a bir ay on gün sonra, yeni 23 Şubat 334 tarihinde işgal güçleri gelmişti. O dönemde kara günler yaşayan Maraş, kahraman halkının canla başla mücadelesi sayesinde düşmanı tamamen şehirden çıkarmayı başarmıştır. Bugün, Maraş’ın kurtuluşunun 19’uncu yıldönümü 12 Şubat’ta, İstanbul ve Ankara’da Maraşlı gençler tarafından büyük coşkuyla kutlanacaktır; gençlere gerekli destek sağlanacak ve yıldönümü etkinliklerinin canlı geçmesi için elden gelen fedakârlıktan kaçınılmayacaktır. Bu çerçevede İlbayımız, ilgili komitenin toplanmasına

¹¹⁸ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Maraş-Göksun-Kayseri Yol Çalışması” (21 Ağustos 1934), 1.

¹¹⁹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Muhterem Valimiz Fahrettin Beyefendi Maraş-Göksun-Kayseri Yolu Tetkik ve Teftişleri” (28 Ağustos 1934), 1.

¹²⁰ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Maraş-Göksun-Kayseri Yol Çalışması” (12 Mart 1935), 1.

¹²¹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Yol ve Köprü İşleri” (16 Haziran 1935), 1.

emir vermiş olup, komite önümüzdeki günlerde toplanacak ve yıldönümünde müsamere ve balo düzenleneceği belirtilmiştir.¹²²

3 Şubat 1938 tarihli Maraş Vilayet Gazetesi'nde, Ankara'da Maraş'ın Kurtuluş yıldönümünün Saylavımız Bay Hasan Reşit Tankut'un sağladığı yüksek desteklerle coşkuyla kutlanacağı daha önce duyurulmuştu. Kutlamalarda milli oyunlar oynanacak ve milli şarkılar seslendirilecektir; Maraş'tan da altı kişilik bir heyet gönderilecektir. Heyeti belediye başkanımız seçmiş ve İlbayımız da uygun bulmuştur. Aynı 7'nci gün, Aşık Mehmet'in de aralarında bulunduğu heyet Ankara'ya hareket edecektir. Maraş Halkevinde açılacak sergi için mahsulat da hazırlanmış olup, heyet bu eserleri de yanlarında götürecektir.¹²³ Tüm bu düzenlemeler belirtilmiştir.

17 Şubat 1938 tarihli Maraş Vilayet Gazetesi'nde, İlbayımız Bay Osman Şahinbaş'ın çeşitli teftiş faaliyetlerine yer verilmiştir. İlbayımız, 11 Şubat Cuma günü beraberlerinde Şarbay B. Sükûti Tükel ile birlikte tamir edilmekte olan Eloğlu-Kömürler yolunu denetlemek üzere Kömürler'e gitmiş ve 15 Şubat Salı günü şosa boyuna dikilecek ağaçların çalışma faaliyetini görmek amacıyla Aksu'ya kadar gitmiş, ardından tekrar geri dönmüştür. İlbayımız, bir gün sonra, beraberlerinde Şarbay B. Sükûti Tükel ve Emniyet Direktörü Bay İzzetin Batuk ile Mağaralı Mahallesi'ni ziyaret etmiş; Mağaralı, Yörükselim ve Akçakoyunlu mahallelerinin ortasında yapılacak Ocak binasının yerini ve yakında açılacak Trahom Hastanesine bağlı Trahom Dispanseri'ni teftiş etmiş ve tüm bu denetimleri gerçekleştirmiştir.¹²⁴

16 Şubat 1939 tarihli Maraş Vilayet Gazetesi'nde, mebus seçimi çalışmalarının düzenli bir şekilde ilerlediği bildirilmiştir. Vilayetimizden beş mebus seçilecektir. İlbayımız Bay Sabri Çıtak'ın her gün yakından takibi sayesinde, mebus seçimi işleri ilgili heyetler tarafından muntazam bir şekilde tamamlanmıştır. Teftiş heyeti tüm defterleri incelemiş ve ayın 11'inden itibaren defterler mahallere asılmıştır. Bu seçimde de, vilayetimizin nüfusuna göre beş mebus seçileceği belirtilmiştir.¹²⁵

16 Şubat 1939 tarihli Maraş Vilayet Gazetesi'nde, yeni kaymakam atamalarına yer verilmiştir. Yeniden Elbistan Kaymakamlığı'na tayin edilen birinci umumi müfettişlik emniyet müşavir muavini Bay Baki Neşet Kankılıç ile Göksun Kaymakamlığı'na atanan Maçka eski Kaymakamı Bay Nuri Bozkurt kazalarda görevlerine başlamışlardır. Kendilerine hoş geldiniz der, büyük başarılar dileriz.¹²⁶

8 Ağustos 1940 tarihli Maraş Vilayet Gazetesi'nde, Sakarya Okulu öğretmenlerinden Halit Kurtaran ile Bay Sait Yalçın'ın kızı Hatice Yalçın'ın evlenme törenine geniş yer verilmiştir. Tören, 7 Ağustos 1940 Çarşamba günü, çiftin yakın arkadaşları ve dostlarının katılımıyla, samimi ve neşeli bir ortamda gerçekleştirilmiştir.

¹²² *Maraş Vilayet Gazetesi*, "İlbayımız Maraş'ın Kurtuluş Hazırlığı" (13 Ocak 1938), 1.

¹²³ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Ankara'da Maraş Kurtuluşu Sayın Saylavımız Bay Hasan Reşit Tankut'un Yüksek Yardımlarıyla Ankara'da Maraş'ın Kurtuluş Yıldönümü" (3 Şubat 1938), 1.

¹²⁴ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "İlbayımızın Teftişleri" (17 Şubat 1938), 2.

¹²⁵ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Mebus Seçimi İşleri Faaliyetle İlerlemektedir" (16 Şubat 1939), 4.

¹²⁶ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Yeni Kaymakamlarımız" (16 Şubat 1939), 4.

Gazetede, evlilik töreninin toplum içinde aile bağlarını güçlendiren ve sosyal dayanışmayı pekiştiren bir etkinlik olarak önemi vurgulanmış; çiftimize tebrikler sunulmuş, yeni hayatlarında mutluluk, huzur ve saadetler dilenmiştir. Bu tür haberler, dönemin yerel gazetelerinde hem sosyal yaşamın hem de toplumun değer verdiği geleneklerin yansıtılması açısından önemli görülmüştür.¹²⁷

22 Ağustos 1940 tarihli Maraş Vilayet Gazetesi'nde, muhterem Valimiz Salim Günday'ın kazaları teftişe çıktığı bildirilmiştir. Valimiz, beraberlerinde saygılarımız Mansur Bozdoğan, Kemal Payazıt ve Ziya Kayıran ile birlikte saha gezisi yapmış, ilgili bölgelerdeki idari ve kamu işlerinin durumunu yerinde incelemiştir. Bu ziyaret, yerel yönetim faaliyetlerinin denetlenmesi ve hizmetlerin düzenli yürütülmesinin sağlanması açısından önem taşımaktadır.¹²⁸

5.7. İnkılap Haberleri

Maraş Vilayet Gazetesi Alt başlıklarından biri İnkılap Haberleridir. Bu alt başlık Cumhuriyet devrinde gerçekleştirilen inkılapların kısa sürede milletçe benimsendiği, özellikle Dil İnkılabının köylerden başlayarak merkeze kadar yayılan bir bilinç hareketi yarattığı belirtilmiştir. Türkçenin zenginliği ve halkla bütünleşmesi vurgulanmış; Osmanlı döneminde halk ile üst tabaka arasındaki dil farklılığının ortadan kaldırılmasıyla millî benliğin güçlendiği ifade edilmiştir. Lozan Antlaşması'nın yıldönümü kutlamaları ve Saltanatın kaldırılmasının hatırlatıldığı haberlerde, bayraklarla süslenen şehirde halkın törenlere katılımı aktarılmıştır. Ayrıca İstanbul'da toplanacak Dil Kurultayı'na Maraş'tan da temsilci gönderildiği, bölgedeki sosyal dönüşümün Gaziantep'teki kıyafet değişiklikleriyle birlikte Zafer Bayramı kutlamalarında gözlemlendiği bildirilmiştir. Gazete alt başlık inkılap haber örnekleri;

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 24 Temmuz 1934 tarihli haberinde, on yıl içinde gerçekleştirilen inkılapların önemi ve etkileri üzerinde durulmuştur. Haberde, bu inkılapların her birinin kendi başına yüz yılda yapılabilecek nitelikte dahiyane eserler olduğu vurgulanmaktadır. İnkılaplar merkezden taşraya doğru yayılmış, Ankara'dan Türkiye'nin en uç noktalarına kadar ilham ve yaşam vermiştir; dil inkılabında ise tam tersine taşradan merkeze doğru bir kaynaşma gözlenmektedir, çünkü dil köklerini köylerden almaktadır. Türk milletini tanımayanlar tarafından zor veya imkânsız görülen değişimler, on yıl gibi kısa bir sürede bütün milletçe benimsenmiştir. Gazi Mustafa Kemal'in öngörüsü, Türk dünyasının ve on bin yıllık tarihinin önemini ortaya koymuş, Türk dili de bu tarihî mirasın en büyük tanığı olmuştur. Osmanlı döneminde halk ile yöneticiler arasındaki mesafe, Babıali ve divan edebiyatı nedeniyle büyüktü; kırk yıl öncesine kadar yazılar yalnızca sözlüklere başvurularak anlaşılabilirdi. Türk Dili Tetkik

¹²⁷ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Sakarya Okulu Öğretmenlerinden Halit Kurtaran ile Bay Sait Yalçın'ın Kızı Hatice Yalçın'ın Evlenme Töreni" (8 Ağustos 1940), 2.

¹²⁸ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Muhterem Valimiz Teftişe Çıktı" (22 Ağustos 1940), 1.

Cemiyeti'nin sözlükleri sayesinde, bin yıldır baltalanmış ve unutulmuş olan dilimiz bugün 150 bin kelimeye ulaşmıştır; Türkçe, Arapçadan sonra dünyanın en zengin katkısız dilidir. Dil, işlendikçe parlar, atıl bırakıldığında ise çürür; yeni Türkçe sağlamdır ve uzun süre işlemeye gerek kalmadan kullanılabilir. Söz bir milletin özüdür; bir millet dilini kaybettiğinde benliğini de kaybeder. Yabancı sözlerle dilini kirleten milletler özgözülerini yitirirken, biz bu lekeleri kutlu bir elle temizlemişizdir; bu durum gazetede büyük bir gurur ve mutlulukla vurgulanmıştır.¹²⁹

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 24 Temmuz 1934 tarihli haberinde, Saltanatın 324. yılında ilan edilen (Hürriyet) yönetiminin yetkilerinin bir ölçüde azaldığı belirtilmiş ve 23 Temmuz günü, her yıl olduğu gibi şehrimizde de kutlanmıştır. Hükümet, belediye ve çarşıya bayraklar asılmış, Himaye-i Etfal rozeti dağıtılmıştır. Haber ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti'nin feyzinin başlangıcı olarak kabul edilen Lozan Barış Antlaşması'nın İsmet Paşa tarafından bugün de imzalanmış olduğuna dikkat çekmiştir.¹³⁰

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 14 Ağustos 1934 tarihli haberinde, 18 Ağustos 1934 tarihinde İstanbul'da toplanacak Dil Kurultayı'na katılmak üzere Halk Evi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi'nden bir temsilcinin seçildiği bildirilmiştir. Söz konusu şube üyelerinden bu göreve seçilen Turan Mektebi baş muallimi Esat Bey, geçtiğimiz gün İstanbul'a hareket etmiştir.¹³¹

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 26 Eylül 1934 tarihli haberinde, Gaziantep'te geçen 30 Ağustos Zafer Bayramı vesilesiyle Gazi Ayıntap'ın önde gelen yerli ailelerinden birçok kişinin çarşaflarını çıkararak bayramı medeni kıyafetlerle kutladıkları ve Halkevi'nin düzenlediği müsamereye katıldıkları bildirilmiştir. Haber, Gaziantep halkının bu davranışıyla geleneksel bağlardan tamamen uzaklaşıp, modern medeniyet ışığına ve daha açık bir hayata kavuştuğunu büyük bir sevinçle aktarmaktadır.¹³²

5.8. Ekonomi Haberleri

Maraş Vilayet Gazetesi'nin ekonomi haberleri, dönemin yerel ve ulusal kalkınma hamlelerini halka aktaran, ekonomik dönüşümün nabzını tutan bir kaynak niteliği taşımaktadır. Yol ve köprü inşaatları, elektrik santrali kurulumu, buğday alım merkezleri gibi yatırımların yerel refahı artıracığı vurgulanırken; Sivas-Erzurum demiryolu tahvilleri, Milli Müdafaa istikrazı ve borsa kararları gibi ulusal düzeydeki mali politikaların da halka duyurulduğu görülmektedir. Gazete, yerli sanayinin (dokumacılık, demircilik, saraççılık gibi) ilerleyişini tanıtırken uluslararası ticari gelişmeleri de izleyerek bölgenin ekonomik ufkunu genişletmiştir. Böylece, hem kırsal

¹²⁹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "On Yıl İçinde Başarılan İnkılapların Hiçbiri Diğerinden Geri Kalmaz" (24 Temmuz 1934), 1.

¹³⁰ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Saltanat 324 Senesinde" (24 Temmuz 1934), 2.

¹³¹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Dil Kurultayı" (14 Ağustos 1934), 2.

¹³² *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Gaziantep'te Cezri Bir Hareket Geçen 30 Ağustos Zafer Bayramı" (26 Eylül 1934), 2.

halkın günlük yaşamına dokunan uygulamaları hem de Cumhuriyet'in kalkınma vizyonunu aynı sayfalarda buluşturarak ekonomik modernleşmenin toplumsal bilinçte yer edinmesine aracılık etmiştir. Gazete alt başlık Ekonomi Haber Örnekleri;

Vilayet dahilinde sürdürülen yol ve köprü çalışmalarının memleketin iktisadi hayatına büyük katkı sağlayacağı, bu kapsamda yeni güzergâhların açılması için hazırlıkların hızlandırıldığı; kurtuluş yıldönümü kutlamaları için şehirde süsleme ve etkinliklerin planlandığı; sağlık alanında yeni tesislerin yer seçimi ve aşı faaliyetlerinin teftişlerle takip edildiği; seçim hazırlıklarının düzenli şekilde yürütüldüğü; dil inkılabı ve kültürel yeniliklerin halk evleri aracılığıyla köylere kadar yayıldığı; sosyal yaşamda modernleşme eğilimlerinin, kıyafet ve kutlamalardaki değişimlerle birlikte halk arasında benimsendiği bildirilmektedir.

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 3 Temmuz 1934 tarihli haberinde, Yüce Valiliğin İktisat Bakanlığı nezdinde yaptığı girişimler sonucunda, vilayetimizde bu yıl buğday alım merkezi açılacağı öğrenilmiştir.¹³³

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 1934 tarihli haberinde, Sivas-Erzurum Demir Yolu İstikraz Tahvilleri hakkında bilgi verilmiştir. Haberde, dört buçuk milyon liralık 2. tertip Sivas-Erzurum demir yolu istikrazının kaydının birinci kanununun beşinci maddesinde sona ereceği belirtilmiş; tahvillerin %7 faiz oranına sahip olduğu, 20 lira itibari kıymetteki tahvilin ihracat fiyatının 19 lira olduğu aktarılmıştır. Kuponlar itfa edilinceye kadar her türlü vergiden muaf tutulacak olup, bu tahviller her türlü arttırmalarda ve eksiltmelerde teminat olarak itibari kıymetleri üzerinden kabul edilecektir. Haber, vatandaşları hem güvenli bir gelir elde etmek hem de ülkenin bayındırlık çalışmalarına katkıda bulunmak için Sivas-Erzurum istikraz tahvillerinden almaya teşvik etmektedir.¹³⁴

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 1934 tarihli haberinde, Doğu Afrika'daki çarpışmaların yalnızca yerel bir anlaşmazlık olmayıp, dünya ekonomisi ve para piyasası üzerinde önemli etkiler yaratacağı vurgulanmıştır. Haberde, son günlerdeki gelişmelerin altın blok politikalarını izleyen ülkeler üzerinde doğrudan etkili olduğu belirtilmiş; Hollanda'da güven kaybının ilk etkilerinin galden üzerinde gözlendiği, ekonomik baskılar nedeniyle genel kamu ve Katolik Partisi'nin dahi Colijn'in devalüasyon siyaseti doğrultusunda hareket etmediği ifade edilmiştir. Harbin başlamasıyla Hollanda parasının daha da tehlikeye gireceği öngörülmekte, kısa süre içinde İtalya'nın altın esasını terk edebileceği ve bunun diğer altın esaslı ülkeleri de zayıflatacağı tahmin edilmektedir. Uluslararası topluluk, özellikle Uluslar Cemiyeti, zorlayıcı tedbirler uygularsa, ilgili ülkelerin ekonomilerinde büyük hareketlenmeler yaşanacağı ve para değerleri üzerinde derin etkiler oluşacağı belirtilmiştir.¹³⁵

¹³³ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Buğday Alım Merkezi Açılacak" (3 Temmuz 1934), 1.

¹³⁴ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Sivas-Erzurum Demir Yolu İstikraz Tahvilleri" (16 Temmuz 1934), 1.

¹³⁵ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Doğu Afrika Çarpışmaları Yalnızca Yerel Bir Anlaşmazlık Değil" (9 Ekim 1934), 1.

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 20 Ocak 1938 tarihli haberinde, İstanbul'da et fiyatlarının düşürülmesine yönelik alınan tedbirlere yer verilmiştir. Haberde, bu konuda birlikte hareket etmek üzere davet edilen celp komisyoncuları, toptancılar ve perakendecileri temsil eden tüccarların katılımıyla, İktisat Vekâleti'nde Başvekil Celal Bayar'ın başkanlığında bir toplantı gerçekleştirildiği bildirilmiştir. Toplantıda, 1 Mart'tan itibaren İstanbul'da et fiyatlarının on kuruş indirilmesine karar verilmiştir. Başvekil Celal Bayar, yaptığı konuşmada, vatandaşların hayat şartlarını kolaylaştırmak ve sağlıklarını korumak amacıyla gıda maddelerini teker teker ele alarak fiyatlarını düşüreceklerini ve bunun için her türlü fedakârlığı yapacaklarını ifade etmiştir.¹³⁶

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 20 İkincikanun 1938 tarihli haberinde, borsanın Ankara'da açılacağı duyurulmuştur. Ulus Gazetesi'nin aktardığına göre, hükümetin ve devletin umumi mal üzerindeki etkisi göz önünde bulundurularak, borsanın Ankara'ya taşınmasına karar verilmiş; bir Nisan'dan itibaren üç yıl süreyle geçici olarak İstanbul Borsası kapatılacak ve aynı tarihte yenisi Ankara'da açılacaktır. Karar, Bankalar Heyeti tarafından kabul edilmiş ve ekonomi çevreleri tarafından büyük bir şevkle karşılanmıştır.¹³⁷

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 27 İkincikanun 1938 tarihli haberinde, Maraş ilinin endüstri alanındaki gelişmelerine değinilmiştir. Haberde, Maraş'ın tarih boyunca sanayi ve üretim faaliyetlerinde kendini göstermiş bir bölge olduğu belirtilmiş; Cumhuriyet dönemiyle birlikte yerel endüstrinin büyük bir hızla ilerlediği ifade edilmiştir. Maraş'a özgü başlıca endüstri kolları arasında dokumacılık, mobilyacılık, saraççılık, demircilik, dericilik ve kuyumculuk yer almaktadır.¹³⁸

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 9 Şubat 1939 tarihli haberinde, elektrik santral binası ve bu binadaki elektrik tesisatı işlerinin ihalesine yer verilmiştir. Haberde, yaklaşık bir senedir yapılması planlanan bu çalışmaların çeşitli sebeplerle ertelendiği belirtilmiş; keşif işlemleri ve bina işlerinin tamamlanmış olması nedeniyle ihale sürecinin kolaylaştığı ifade edilmiştir. Elektrik santral binasının inşası, daha önce memlekete birçok işi zamanında ve temiz bir şekilde yapan Bay İsmail Kocabaş'a 7.300 liraya, elektrik tesisatı işleri ise Ganj Şirketi mümessili ve elektrik mühendisi Bay Hamdi Ariel'e 32.300 liraya ihale edilmiştir. Haberde, bugüne kadar şehrin elektrik enerjisinin Sümerbank'ın idaresinde bulunan Çeltik Fabrikası'ndan sağlandığı; bunun ise eksik bir sistem gibi olduğu belirtilerek, yeni santral ve tesisat işlerinin önemine dikkat çekilmiştir.¹³⁹

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 31 Ağustos 1939 tarihli haberinde, Maliye Vekâleti tarafından Türk parası kıymetini koruma konusundaki düzenlemelere ilişkin önemli bir

¹³⁶ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "İstanbul'da Et Fiyatları İndirildi" (20 Ocak 1938), 2.

¹³⁷ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Borsa Ankara'da Açılacak" (20 Ocak 1938), 2.

¹³⁸ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Endüstri Hayatı" (27 Ocak 1938), 4.

¹³⁹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Elektrik Santral Binası ve Bu Binada Yapılacak Elektrik Tesisatı İşleri Bugün İhale Oldu" (6 Şubat 1939), 5.

duyuru yapılmıştır. Haberde, 12 sayılı kararnamaya ek ve 5 Mayıs 1939 tarihli 2-8579 sayılı kararnamaya, ayrıca 22 Mayıs 1939 tarihli 2-11041 sayılı kararnamenin 1. maddesi hükümlerine istinaden serbest döviz verilebilecek memleketler listesine Kanada'nın ilave edildiği ilan edilmiştir.¹⁴⁰

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 10 Ağustos 1939 tarihli haberinde, Sovyet-Amerikan ticaret anlaşmasının uzatıldığı bildirilmiştir. Haberde, 6 Ağustos 1939 tarihinden itibaren bir yıl süreyle geçerli olacak bu anlaşma kapsamında, Amerika'nın Sovyetler Birliği'ne en çok ayrıcalık tanınan ülke muamelesi yapacağı belirtilmiştir. Ancak kömür bu uygulamanın dışında tutulmuş, Sovyetler Birliği'nin Amerika'ya yılda 400 bin tondan fazla kömür sevk edemeyeceği ifade edilmiştir. Karşılığında Sovyetler Birliği, Amerika'dan her yıl 40 milyon dolarlık mal almayı taahhüt etmiştir.¹⁴¹

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 14 Eylül 1939 tarihli haberinde, Erzurum'a ilk trenin girişinin büyük bir coşkuyla karşılandığı bildirilmiştir. Habere göre, tren 10:30'da Erzurum'a ulaşmış ve bu mutlu olayı bütün Erzurumlular en içten tezahüratlarla kutlamıştır. Günlerdir bu günü bekleyen Erzurum halkı ile kaza ve nahiyelerden gelen on binlerce kişi, sabahın erken saatlerinden itibaren istasyona giden ve bayraklarla süslenmiş yolları doldurmuştur. İstasyon ve civarında toplanan yaklaşık kırk bin kişilik kalabalığın oluşturduğu manzara fevkalade etkileyici olmuştur. Ilıca'dan gelen ilk trenleri büyük bir sabırsızlık ve heyecanla bekleyen halkın kalpleri, bu güzel anları yaşatan Ebedi Şef Atatürk ve Milli Şef İnönü'ye karşı sonsuz tazim ve şükran duygularıyla çarpmıştır. Saat 10:30'da, Vali ve Mevki kumandanını getiren ilk tren ve ardından gelen iki tren istasyona girdiğinde halkın sevinci doruğa ulaşmış, rayların iki yanında kestikleri yüzlerce kurban ve "Yaşasın İnönü, Yaşasın Cumhuriyet" avazlarıyla mutluluklarını ve hükümete olan içten minnetlerini ifade etmişlerdir. Bu coşku, gün boyu ve gece boyunca devam eden şenliklerle pekiştirilmiştir.¹⁴²

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 6 Ağustos 1942 tarihli haberinde, Ticaret Vekili Dr. Behçet Uz'un Batı Anadolu vilayetlerinde bir haftadır sürdürdüğü inceleme seyahatinden Ankara'ya döndüğü bildirilmiştir. Haberde, Dr. Behçet Uz'un Ankara'ya varır varmaz kendisini bekleyen Ankara, İstanbul ve İzmir ticaret odalarının temsilcilerinden oluşan heyeti kabul ettiği belirtilmiştir.¹⁴³

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 17 Eylül 1942 tarihli haberinde, Ticaret Vekili Dr. Behçet Uz'un ertesi sabah şehirden hareket ederek Kayseri, Ulukışla, Konya, Aksaray, Afyon, Burdur, Isparta, Antalya, Aydın, İzmir, Manisa, Balıkesir ve Kütahya'yı kapsayan bir seyahate çıkacağı bildirilmiştir. Haberde, Dr. Behçet Uz'un bu ziyaretinde valiler ve ilgili yetkililerle görüşerek borçlandırılan mahsullerin teslim durumunu ve

¹⁴⁰ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Maliye Vekâletinden" (31 Ağustos 1939), 3.

¹⁴¹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Sovyet Amerikan Ticaret Muahedesi Uzatıldı" (10 Ağustos 1939), 1.

¹⁴² *Maraş Vilayet Gazetesi*, "İlk Tren Tezahürat Arasında Erzurum'a Girdi" (14 Eylül 1939), 3-4.

¹⁴³ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Ticaret Vekili" (6 Ağustos 1942), 1.

gecikmelerin sebeplerini inceleyeceği; ayrıca Toprak Mahsulleri Ofisi ile Ziraat Bankası'nın alım merkezleri ve ambarlarını denetleyeceği ifade edilmiştir.¹⁴⁴

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 24 Eylül 1942 tarihli haberinde, yurdun dört bir yanından gelen bilgilere göre halkın satışı sunulan Milli Müdafaa İstikrazı tahvillerine büyük ilgi gösterdiği belirtilmiştir. Haberde, 15 Eylül sabahından itibaren banka gişelerinin, sırasını sabırsızlıkla bekleyen vatandaşların taleplerini karşılamak için ara vermeden çalıştığı ifade edilmiştir. Mütevazı tasarrufunu getiren yaşlı bir nineden genç öğrenciye, gülbüz köylüden iş adamına kadar herkes, yeni tahvillerle sağlanan hizmet ve menfaatlerden aynı duygu ve anlayışla faydalanmaktadır. Mali çevreler ve tanınmış iş adamları, bu başarının Cumhuriyet Hükûmeti'nin kuruluşundan beri kesintisiz sürdürülen mali itibar ve halkın sürekli artan tasarruf alışkanlığı sayesinde gerçekleştiğini vurgulamaktadır. Önceki istikrazlardaki muvaffakiyetler de dikkate alındığında, yeni tahvillerin başarısının daha parlak bir şekilde tekrarlanacağı ifade edilmiştir.¹⁴⁵

5.9. Yurtiçi Seyahatler ve Dış İlişkiler

Maraş Vilayet Gazetesi'nin yalnızca yerel gelişmeleri değil, aynı zamanda dönemin Türkiye'sinin ulusal liderlik gezilerini, diplomatik temaslarını ve dünya siyasetine bakışını da yansıtan çok yönlü bir kaynak olduğunu ortaya koymaktadır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Yalova'dan Ankara'ya dönüşü, yurt içindeki inceleme ve dinlenme seyahatleri; İran Şahı ve İsveç Velihttı gibi yabancı konukların Türkiye ziyaretleri, Cumhuriyet'in genç diplomatik ilişkilerini gözler önüne sermektedir. Bu ziyaretlerde yapılan dostluk mesajları, Türkiye'nin "içeride ve dışarıda barış" şiarıyla şekillenen dış politikasının birer göstergesidir. Aynı zamanda, dönemin uluslararası meseleleri – Irak petrolünün işletmeye açılması, Habeşistan meselesi, müzik reformu gibi kültürel dönüşümler – gazetenin sayfalarına taşınarak halkın dünya gündemine dair bilinçlenmesine katkı sağlamıştır. Böylece gazete hem Cumhuriyet modernleşmesinin vitrinini hem de bölgesel ve küresel gelişmelerle kurulan bağı görünür kılmıştır. Gazete alt başlık Yurtiçi Seyahatler ve Dış İlişkiler Haber örnekleri;

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 10 Temmuz 1934 tarihli haberinde, Gazi Hazretleri'nin Ankara'ya dönüşü bildirilmiştir. Habere göre, Reisi Cumhur, önce Yalova'dan Muşla Derince'ye kadar gitmiş, ardından hususi trenle Ankara'ya hareket etmiş ve sabah şehrimize ulaşmıştır. Haberde ayrıca, Hariciye Vekili Tefik Rüştü Bey'in de Gazi Hazretleri'ne refakat ederek Ankara'ya geldiği ifade edilmiştir.¹⁴⁶

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 10 Temmuz 1934 tarihli haberinde, İran Şahı'nın Makoya kadar Türk heyetini kabul ettiği bildirilmiştir. Haberde, Şah Bahti

¹⁴⁴ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Ticaret Vekili Doktor Behçet Uz Yarın Sabah Şehrimizden Harekât Ederek" (17 Eylül 1942), 1.

¹⁴⁵ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Yurdun Her Tarafından Gelen Haberler" (24 Eylül 1942), 1.

¹⁴⁶ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Gazi Hazretleri Ankara'ya Avdet Buyurdular" (10 Temmuz 1934), 1.

Hazretleri'nin verdiği ziyafetin, iki ülke arasındaki dostluğun ve karşılıklı saygının güçlü bir göstergesi olduğu vurgulanmıştır. Şehinşah'ın Türkiye ziyaretinde samimi iltifatlarda bulunduğu, Türk milletine duyduğu hayranlığı ifade ettiği ve Gazi Mustafa Kemal'in liderliğini överek yol boyunca misafirperverliği takdir ettiği ifade edilmiştir. Yolculuk sırasında gösterilen ilgi ve heyecanın, iki milletin birbirini daha iyi tanımalarını sağladığı ve diplomatik ilişkilerin derinleşmesine katkıda bulunduğu belirtilmiştir; aynı zamanda bu temasların bölgesel istikrar ile ekonomik, siyasi ve kültürel iş birliğinin güçlenmesine hizmet ettiği vurgulanmıştır. Şah'ın açıklamalarının, dostane ilişkilerin ve karşılıklı güvenin simgesi olduğu ve Türkiye-İran ilişkilerinin gelecekteki sağlam temellerine işaret ettiği ifade edilmiştir.¹⁴⁷

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 17 Temmuz 1934 tarihli haberinde, Reisi Cumhur Hazretleri'nin Ankara'dan hareket ederek Kızılcacahamam'a teşrifleri aktarılmıştır. Habere göre, Reisi Cumhur, refakatinde Dahiliye Vekili Ş. Kaya, Gaziantep Mebusu Kılınç Ali, Nuri, Rize Mebusu Hasan Cevat, Bilecik Mebusu Salih ve Bolu Mebusu İsmail Hakkı Bey ile Ordu Müfettişi Fahrettin Paşa ve maiyetleri bulunmak üzere bölgeye ulaşmıştır. Yol boyunca mıntıkanın bütün köylüleri toplanarak Reisi Cumhur Hazretleri'ni büyük sevinç ve tezahüratlarla karşılamıştır. Haberde, Reisi Cumhur'un geceyi çamlıkta hazırlanmış çadırda geçireceği ve ertesi gün Gerede üzerinden Bolu'ya hareket edeceği belirtilmiştir.¹⁴⁸

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 9 Birinci Teşrin 1934 tarihli haberinde, İsveç Velihtı ve prenslerinin Bursa'ya gelişine yer verilmiştir. Haberde, Veliht ve prenslerin Kara Köy yolu üzerinden şehre ulaştığı; Bursa'nın Türk ve İsveç bayrakları ile donatıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca, Veliht ve prenslerin bir önceki gün şehirdeki cami ve müzeleri gezdikleri bildirilmiştir.¹⁴⁹

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 25 Ekim 1934 tarihli haberinde, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın Büyük Millet Meclisi'nde yaptığı konuşmasına yer verilmiştir. Haberde, Paşa'nın Türk musikisinin ıslahı ve milli şarkların Batı musikisine göre düzenlenmesi azminde olduğu belirtilmiştir; Paşa'nın şark musikisini sevmeyişi ve daha önce İstanbul, Ankara ve diğer vilayetlerde bu düşüncelerini ifade ettiği ifade edilmiştir. Türk sazlarının susturulduğu, Batı musikisinin dinlenmesinin teşvik edildiği ve şark musikisinin atıl ve tembel milletlerin müziği olduğu, asırlar boyunca gelişme göstermediği vurgulanmıştır. Bu kararın hem Türk hem de Avrupa çevrelerinde büyük yankı uyandırdığı, Dahiliye Vekili tarafından Arap şark musikisinin radyoda

¹⁴⁷ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "İran Şahı, Makoya Kadar Türk heyetini Kabul Etmış ve Şah Bahti Hazretlerinin Verdiği Ziyafet" (10 Temmuz 1934), 1.

¹⁴⁸ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Reisi Cumhur Hazretlerinin Sebhatları" (17 Temmuz 1934), 1.

¹⁴⁹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "İsveç Velihtı Bursa'da" (9 Ekim 1934), 1.

yayınlanmasının yasaklandığı ve bundan sonra Türkiye radyosunda yalnızca Batı musikisinin çalınacağı duyurulmuştur.¹⁵⁰

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 1 Ocak 1935 tarihli haberinde, şark musikisinin tedricen kahve, bar ve tiyatrolarda kaldırılacağı bildirilmiştir. Haberde, bu uygulama ile Türk musikilerinin Batı musikisini öğrenerek geçimlerini sağlayabilecekleri ifade edilmiştir. İstanbul Belediyesi'nin, Türkleri Batı musikisine alıştırmak amacıyla musiki bütçesini artırdığı ve her yerde ücretsiz konserler düzenleyeceği belirtilmiştir. Böylece, şark musikisinin Türkiye'de tarihe karışacağı ve yerine Avrupa musikisinin geçeceği vurgulanmıştır. Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın amacının, Türk dilinde yaptığı inkılabı Türk şarkılarında da gerçekleştirmek olduğu; eski Türk milli şarkılarının toplanarak Batı musikisine uygun şekilde düzenleneceği ifade edilmiştir. Haberde, Türk şarkılarının güzellik ve tesir açısından yüksek bir mevki kazanacağı, Gazi'nin Türk milletini ilim, fen ve maddi bakımdan bir Batı milleti seviyesine çıkarmak azmindeki olduğu ve bu hedefe ulaşmak için tüm vasıtalarından ve tedbirlerden istifade ettiği belirtilmiştir.¹⁵¹

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 22 İkinci Kanun 1935 tarihli haberinde, İstanbul daimî muhabiri Bay W.E. Brell'in bildirdiğine göre, geçen yıl Ankara'da ortaya atılan "İçeride ve dışarıda barış" parolasının Türk siyasetinin özünü yansıttığı ve Ankara hükümetinin programını oluşturduğu ifade edilmiştir. Haberde, iç siyasette Türkiye'nin uzun yıllardan beri güçlkle karşılaşmadığı, doğuda otorite sahibi tek siyasi partinin Cumhuriyet Halk Fırkası olduğu ve liderinin Devlet Reisi Kemal Atatürk olduğu belirtilmiştir. Fırkanın Ankara Parlamentosu'nda tam çoğunluğa sahip olması sayesinde Türkiye'nin diğer partilerin arzularını hesaba katmadan güvenli ve istikrarlı bir iç siyaset yürütebildiği vurgulanmıştır. Dış siyasette de Türkiye'nin savunma, kültür ve ekonomik hedeflerini aynı güvenle belirlediği ve son on yılda önemli ilerlemeler kaydettiği aktarılmıştır. 1934 yılında Ankara'nın, siyasal hayatın her alanında yeni başarılar kazandığı, yakın şarkın bir siyaset sahnesi haline geldiği; İran Şahı, Yunan Harbiye Nazırı General Kondilis ve Balkan İtilafı devletlerinin hariciye nazırları gibi birçok önemli ziyaretin gerçekleştiği ifade edilmiştir. Bu ziyaretlerin sonucunda Balkan Paktı'nın bir yıl sonra kesin bir şekil kazandığı ve günümüzde sağlam bir Balkan ittifakı olarak kabul edildiği vurgulanmıştır.¹⁵²

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 26 Mart 1935 tarihli haberinde, Irak petrollerinin Akdeniz'e akıtılması için döşenen 1.100 kilometrelik boru hattının işletmeye açılma merasiminin Irak Kralı tarafından evvelki hafta gerçekleştirildiği aktarılmıştır. Haberde, Suriye'de bu petrol işinin nasıl karşılandığına dair Alahram gazetesinin 21 Son Kânun

¹⁵⁰ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın Büyük Millet Meclisi'nde Yaptığı Konuşması" (25 Ekim 1934), 1.

¹⁵¹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Şark Musikisinin Kaldırılması Tedricen Kahve, Bar ve Tiyatrolarda Uygulanacak" (1 Ocak 1935), 1.

¹⁵² *Maraş Vilayet Gazetesi*, "İçeride ve Dışarıda Barış" (22 Ocak 1935), 1.

1935 tarihli nüshasındaki yazıya yer verilmiştir. Suriye matbuatının, petrol borularının tamamlanması ve faaliyete geçmesi münasebetiyle Şam'da yapılan şenliklere iştirak etmediği; bunun sebebinin Irak Petrol Şirketi hisselerinden Suriye'nin istifade edememesi olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, "El Mukattam" gazetesinin haberine göre Şam Belediye Reisi'nin de merasime katılmadığı ifade edilmiştir.¹⁵³

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 2 Nisan 1935 tarihli haberinde, Japonların Habeşistan'da elde ettikleri menfaatleri İtalya'ya kaptırmamak amacıyla Habeşlilere silah temin ettiği ve onları İtalya aleyhine kışkırttığı kanaatinin Batı Avrupa'da yaygın olduğu belirtilmiştir.¹⁵⁴

5.10. Spor Haberleri

Maraş Vilayet Gazetesi Spor bölümünde aktarılan haberler, Cumhuriyet'in erken döneminde sporun ve gençliğin toplumsal, kültürel ve ideolojik boyutunu kronolojik bir seyir içinde göstermektedir. 19 Mayıs'ın Gençlik ve Spor Bayramı olarak kutlanması, spor faaliyetlerinin milli kimlik ve vatan sevgisiyle ilişkilendirilmesi dikkat çekerken; güreş, atletizm, voleybol, basketbol gibi branşlarda düzenlenen müsabakalar hem gençlerin beden terbiyesini hem de halkın ortak coşkusunu pekiştiren etkinlikler olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca gençlik kulüplerinin kurulması, spor tesislerinin inşası, beden terbiyesi mükellefiyetinin uygulanması ve sosyal yardım amaçlı spor organizasyonları (örneğin Ulu Cami onarımı için yapılan güreşler) sporun yalnızca bireysel gelişim değil, toplumsal dayanışma ve kalkınma aracı olarak görüldüğünü ortaya koyar. Bu yaklaşım, Maraş Vilayet Gazetesi'nin spor haberlerini yalnızca etkinlik aktarımı değil, aynı zamanda Cumhuriyet ideolojisinin gençlik ve toplum vizyonunu yansıtan bir araç olarak sunduğunu göstermektedir. Maraş Vilayet Gazetesi spor haber örnekleri;

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 5 Mayıs 1938 tarihli haberinde, 19 Mayıs'ın Türk milletinin vatan ve istiklalini kurtarmak için Yüce Şef'in Samsun'dan Anadolu'ya ayak bastığı gün olduğu ve milli tarihimizde yeni bir dönemi başlattığı vurgulanmıştır. Haberde, bu günün Türk milletinin kurtuluşu ve Türkiye Cumhuriyeti'nin başlangıcı olarak kabul edildiği ve Türk gençliği için Spor ve Gençlik Bayramı ilan edildiği belirtilmiştir. Ayrıca, tüm şehir, kasaba ve köylerde Spor ve Cumhuriyet alanlarında törenler düzenleneceği, bayraklarla süsleneceği ve geceleri resmi dairelerin aydınlatılacağı; halkın bu büyük günü coşku ile kutlayacağı ifade edilmiştir.¹⁵⁵

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 26 Mayıs 1938 tarihli haberinde, Atatürk Kupası güreş müsabakalarının dün Ankara'da Ortaokul alt bahçesinde düzenlendiği belirtilmiştir. Haberde, Maraş'tan kazalardan ve alaylardan gelen birçok pehlivanın müsabakaya katıldığı ve Adana'da 28-29 Mayıs tarihlerinde yapılacak bölge güreşlerine

¹⁵³ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Irak Petrolleri ve Suriye Irak petrollerinin Akdeniz'e Aktılması" (26 Mart 1935), 1.

¹⁵⁴ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Habeşistan Meseleleri" (2 Nisan 1935), 1.

¹⁵⁵ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "19 Mayıs" (5 Mayıs 1938), 1.

seçtikleri aktarılmıştır. Katılımcı pehlivanların herkesin takdirini kazandığı ve Adana ile Ankara'daki yarışlarda başarılı olacaklarına dair ümit verdiği ifade edilmiştir. Tatil dolayısıyla tüm okul öğrencilerinin öğretmenleri eşliğinde ücretsiz olarak alana getirildiği ve ayrıca 700-800 kişinin halktan seyirci olarak katıldığı vurgulanmıştır. Seçilen pehlivanların bugün öğretmen Bay Mehmet Somer'in liderliğinde Adana'ya hareket edecekleri belirtilmiştir.¹⁵⁶

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 23 Haziran 1938 tarihli haberinde, Partimizin taşınmak üzere olduğu eski hastane binasında Tenis, Voleybol ve Basketbol mahallerinin yapıldığı belirtilmiştir. Haberde, İlbayımız Bay Osman Şahinbaş'ın bu spor alanlarının yapımına büyük ilgi gösterdiği ve işin, büyük köprülerin kontrolü için vilayete gelen Nafia Vekaleti mühendislerinden Bay Vecdi Diker tarafından yürütüldüğü aktarılmıştır. Gençlerin bu spor mahallerini dört gözle beklediği ifade edilmiş, ayrıca bir yüzme havuzu yapılması için uygun bir alanın aranmakta olduğu vurgulanmıştır.¹⁵⁷

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 25 Mayıs 1939 tarihli haberinde, 19 Mayıs Spor Bayramı kapsamında düzenlenen müsabakalarda ödül kazananlar ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Habere göre, Kartopu oyununda Ortaokul son sınıf öğrencisi 105 numaralı Taki Akıncı birinci, 200 numaralı Sait Güzel Demirci ikinci olmuştur. Yüksek atlamada Sait Güzel Demirci 1,60 m ile birinciliği elde ederken, 122 numaralı Muharrem ikinci olmuştur. Uzun atlamada Bahri Özseven birinci, Taki Akıncı ikinci olmuş, dikkat oyununda ise 33 numaralı Türkân birinci, Ülker ikinci olmuştur. Güreş müsabakalarında Maraş'tan Ahmet Turan bir dolma kalem, Kâzım bir cep saati; Göksun'dan Hüseyin bir portföy, Kâzım ise bir cep saati kazanmıştır. Bu yarışmaların, gençlerin sportif yeteneklerini geliştirmelerine ve bayram coşkusunun pekiştirilmesine katkı sağladığı vurgulanmıştır.¹⁵⁸

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 7 Aralık 1939 tarihli haberinde, şehrimizde spor faaliyetlerini düzenlemek amacıyla Vilayet Beden Terbiyesi Bölge Heyeti'nin kurulduğu bildirilmiştir. Habere göre, Asbaşkanlığa Maarif Müdürü Siret İstemi, Güreş ajanlığına Üsteğmen Muzaffer İğne Ada, Futbol ajanlığına Başöğretmen Mehmet Somer, Atletizm ajanlığına Öğretmen Saim Emir Mahmutoğlu, Atıcılık ajanlığına Hükümet Doktoru M. Emre Okur ve Sportif Oyunlar ajanlığına Öğretmen Remzi Arifoğlu atanmıştır. Bölge heyeti, Valimiz Salim Özdemir Günday yönetiminde 6 Aralık 1939 günü Halkevi Gösteri Salonu'nda toplanmış ve uzun görüşmelerin ardından Yiğit Spor, Çetin Spor, Engizek Spor ve Atlı Spor adlı dört kulübün kurulması kararlaştırılmıştır; ayrıca Elbistan, Göksun ve Efsus'ta da kulüplerin tesis edileceği

¹⁵⁶ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Atatürk Kupası Güreş Müsabakaları İçin Dün Ankara'da Ortaokul Alt Bahçesinde Bir Müsabaka Düzenlendi" (26 Mayıs 1938), 1.

¹⁵⁷ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "İlbayımız Bay Osman Şahinbaş'ın Yüksek Yardım ve Alakalarıyla Tenis, Basketbol, Voleybol Mahalleri Yapılıyor" (23 Haziran 1938), 1.

¹⁵⁸ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "19 Mayıs Spor Bayramı'nda Düzenlenen Müsabakalarda İkramiye Alanlar Şunlardır" (25 Mayıs 1939), 2.

ifade edilmiştir. Haberde, Valimiz ve bölge başkanının yönetiminde, sporla uğraşan gençlerden oluşturulan heyetin memleket sporuna yüksek hizmetlerde bulunacağına güven duyulduğu ve gençliği etrafında toplayan bu yapıya başarılar dilendiği vurgulanmıştır.¹⁵⁹

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 15 Ağustos 1940 tarihli haberinde, vilayetimiz merkezinde oluşturulan gençlik kulüplerine katılması gereken 18, 19 ve 20 yaşlarındaki gençlerin kayıt işlemlerine başlandığı belirtilmiştir. Haberde, kayıt muamelesinin her gün saat 16:00'dan 19:00'a kadar üç saat süreyle bölge binasında devam edeceği ve işlemlerin 15 Ağustos Pazar günü akşamına kadar tamamlanacağı ifade edilmiştir. Mükelleflere gerekli tebligatların yapıldığı vurgulanmış ve gençlerin bir an evvel kayıtlarını yaptırmalarının tavsiye edildiği belirtilmiştir.¹⁶⁰

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 5 Eylül 1940 tarihli haberinde, 30 Ağustos Zafer Bayramı'nda vilayetimizde gençlik kulüplerinin kuruluş töreninin Halkevi salonunda gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Tören, İstiklal Marşı ile başlamış; ardından valimizin gençliğe hitabesi ve öğretmenler Sadri Kıymaz ile Şevket Arif tarafından sporun önemi ile kulüplerin amaç ve görevlerini anlatan bir konferans verilmiştir. Haber, 1 Eylül 1940 tarihinden itibaren gençlik kulüplerinin kendi bölgelerindeki sahalarda subayların gözetiminde talim ve terbiyeye başladığını ve üyelerin salı ve cuma günleri ikişer saat olmak üzere hatta dört saat çalışacaklarını ifade etmektedir. Gerekli tüm hazırlıkların tamamlandığı vurgulanmıştır.¹⁶¹

Maraş Gazetesi'nin 27 Nisan 1946 tarihli haberine göre, 11 ve 12 Mayıs günlerinde büyük bir güreş müsabakası düzenlenecektir. Maraş'ı sevenler ve güzelleştirme derneği tarafından tertip edilen bu müsabakanın geliri, Ulu Cami'nin onarılmasına aktarılacaktır. Etkinliğe Elbistan başta olmak üzere diğer kazalardan ve çevre vilayetlerden ünlü pehlivanların katılacağı belirtilmiş, böylece emsalsiz bir spor günü yaşanacağı vurgulanmıştır. Haber, halka bu önemli ve anlamlı müsabaka için müjde niteliğinde duyurulmuştur.¹⁶²

Maraş Gazetesi'nin 18 Mayıs 1946 tarihli haberine göre, Büyük Güreş müsabakaları Evvelce yazdığımız Maraş'ın Sevenler ve Güzelleştirme Derneği tertip ettiği büyük güreş müsabakaları 11 ve 12 Mayıs günleri garnizon spor alanında yapılmıştır. Bu müsabakalara Adana, Elbistan, Göksun ve Afşin'den 53 pehlivan iştirak etmiştir. Çok rağbet gören müsabakalar pek heyecanlı olmuş, halkımız güzel bir spor günü yaşamıştır. 2.günü deste ve küçük ortalar; 2. günü büyük orta Boşaltı ve baş güreşleri yapılmıştır. Deste'de 1. Ali Tapan (Afşinli) 2. Zekeriya Kolağası (Maraşlı) 3. H. Mehmet İşler (Elbistanlı) Küçükorta'da 1- Hasan Tanır (Maraşlı) 2- Ejder Kekeç 3-

¹⁵⁹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Şehrimizde Spor Faaliyetlerini Yürütmek Üzere Vilayet Beden Terbiyesi Bölge Heyeti kurulmuş" (7 Aralık 1939), 1.

¹⁶⁰ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Gençlik Kulüplerinin Kayıt Muamelesine Başlandı" (15 Ağustos 1940), 1.

¹⁶¹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Gençlik Kulüpleri Faaliyete Başladı" (5 Eylül 1940), 1.

¹⁶² *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Büyük Güreş Müsabakaları Geliri Ulu Cami'nin Onarılmasına Harcanacak" (27 Nisan 1946), 2.

Ahmet Çoban (Göksun) Büyük orta'da Birincilik ve ikincilik Afşinden H. Mehmet Yücel ile Adana'dan Ahmet Aksoy arasında Üçüncülük; Durdu Mehmet Ovalı (Afşinli) Başaltında Birinci Cemal Akbaba (Göksunlu) İkicilik ve üçüncülük Afşinden Durdu Mehmet Karagüzel ile Adana'dan Kemal Pehlivan arasında kalmış güreş yapılamamıştır. Üçüncüsü Adana'dan Hanifi Demir Kaya olduğu belirtilmiştir.¹⁶³

Maraş Gazetesi'nin 31 Ağustos 1946 tarihli haberine göre, şehrimizde Yardım Sevenler Derneği yararına Sonbahar At Yarışları düzenlenmiştir. Yarışlar, sayın Valimiz Recai Türelî'nin himayesinde gerçekleştirilmiş olup, 15 Eylül 1946 Pazar günü yapılacaktır. At severler ve yarış meraklıları, bu etkinliği büyük bir sabırsızlıkla beklemektedir.¹⁶⁴

Maraş Gazetesi'nin 2 Kasım 1946 tarihli haberine göre, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından şehrimize 200.000 liraya yaptırılacak Erkek Orta Sanat Okulu binasının temeli, Cumhuriyetimizin 23. yıldönümüne rastlayan 20 Ekim 1946 Salı günü öğleden sonra saat 13:00'te atılmıştır. Temele ilk harcı Valimiz Recai Türelî koymuş, törene katılan davetlilere ise inşaatı üstlenen şirket tarafından bir ziyafet verilmiştir.¹⁶⁵

5.11. Eğitim ve Kültür Haberleri

Gazete bu alt başlıkta yer alan haberler, Maraş Vilayet Gazetesi'nin eğitim ve kültür politikalarını erken Cumhuriyet döneminde nasıl aktardığını göstermektedir. Okuma-yazma kurslarının Halkevleri aracılığıyla yaygınlaştırılması, köy öğretmenlerinin yetiştirilmesi, yeni okul binalarının inşası, kız enstitüsünün açılması ve mesleki eğitim kurumlarının (ör. demiryolu meslek okulu) kurulması, halkın temel eğitimden meslek eğitimine uzanan bir yelpazede eğitilmesini hedefleyen devlet politikalarının yansımalarıdır. Aynı zamanda kültürel etkinlikler (yılbaşı balosu, biçki-dikiş sergileri) ve sosyal mekânların (gazino, sinema) inşası, toplumun kültürel dönüşümünü ve modern yaşam biçimlerinin halka benimsetilme çabasını gösterir. Bu haberlerde hem kalkınma ve modernleşme ideolojisi hem de halkın katılımı ve sosyal hayatın canlanması vurgusu öne çıkmaktadır. Maraş Vilayet Gazetesi Eğitim ve Kültür alt başlık haber örnekleri;

Maraş Vilayet Gazetesi (13 Aralık 1938) haberine göre, kurs görmemiş memurlar için okuma odasında bir gaz kursu açılmıştır. Kurs, belediye doktoru Saadettin tarafından yönetilmekte olup, her gün 16:00–17:00 saatleri arasında yapılmaktadır. Uygulamalı eğitim için gerekli tüm ders malzemeleri vilâyet tarafından Ankara Hilâliahmer merkezinden temin edilmiştir. Bu etkinlik, erken Cumhuriyet

¹⁶³ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Büyük Güreş müsabakaları” (18 Mayıs 1946), 3.

¹⁶⁴ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Yardım Sevenler Derneği Menfaatine Sonbahar At Yarışları Tertip Edilmiştir” (31 Ağustos 1946), 2.

¹⁶⁵ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Sanat Okulunun Temelleri Atıldı” (2 Kasım 1946), 1.

döneminde kamu personelinin mesleki eğitim ve teknik becerilerinin artırılmasına verilen önemi göstermektedir.¹⁶⁶

Maraş Vilayet Gazetesi (13 Aralık 1938) haberine göre, Halkevi tarafından Halkevi Salonu ve çeşitli okullarda okuma-yazma bilmeyenler ile okuma-yazma bilenlere yönelik kurslar (A.B. kursları) açılmıştır. Fakir öğrencilere kitap, defter ve kalemler ücretsiz sağlanacak, kayıt için Halkevi Kurslar Şubesi'ne başvurmaları istenmiştir. Bu girişim, erken Cumhuriyet döneminde halk eğitimine verilen önemi ve okuryazarlık oranını artırmaya yönelik devlet ve sivil toplum işbirliğini göstermektedir.¹⁶⁷

Maraş Vilayet Gazetesi (13 Aralık 1938) haberine göre, belediyenin desteğiyle çocuk bahçesi karşısındaki arsaya büyük bir gazino inşa edilmekte olup, yanındaki boş arsaya da sinema binası temeli atılmaktadır. Bu gelişmeler, erken Cumhuriyet döneminde şehirde sosyal ve kültürel yaşamın canlandırılması ve modern eğlence mekânlarının inşasına verilen önemi göstermektedir.¹⁶⁸

Maraş Vilayet Gazetesi (5 Aralık 1939) haberine göre, ilkokul himaye heyetleri tarafından düzenlenen yılbaşı balosu Halkevi toplantı salonunda gerçekleştirilmiştir. Balo tertip heyeti salonu özenle düzenlemiş, İlbaşı Sabri Çıtak'ın katılımıyla etkinlik daha neşeli hâle gelmiş ve gece saat 3'e kadar sürmüştür. Bu etkinlik, erken Cumhuriyet döneminde eğitim kurumları ve sivil toplumun işbirliğiyle sosyal ve kültürel etkinliklerin nasıl desteklendiğini göstermektedir.¹⁶⁹

Maraş Vilayet Gazetesi (5 Aralık 1939) haberine göre, köy öğretmenleri ve gezici başöğretmenler, Akçadağ kursunda yetiştirildikten sonra köylere gönderilecektir. Kültür Direktörlüğü, öğretmenler arasından gezici başöğretmen seçimi için başvuruları toplamış ve adayların daha önce köylerde çalışıp başarı göstermiş olmaları şart koşulmuştur. Bu düzenleme, erken Cumhuriyet döneminde köy eğitimine verilen önemi ve öğretmenlerin kalite ve deneyim kriterleriyle seçilmesini göstermektedir.¹⁷⁰

Maraş Vilayet Gazetesi (19 Aralık 1939) haberine göre, Cumhuriyet Reisimiz ve Milli Şef İsmet İnönü, Türk tarih ve dil kurumlarını yüksek himayelerine almıştır. Bu gelişme, erken Cumhuriyet döneminde devletin tarih ve dil çalışmalarına verdiği önemi, milli kültürün geliştirilmesi ve modernleşme sürecinde devlet desteğinin rolünü göstermektedir.¹⁷¹

Maraş Vilayet Gazetesi (19 Aralık 1939) haberine göre, Valimiz Sabri Çıtak'ın Eroğlu'nda yaptığı teftişler kapsamında, Eoğlu İlkokulu ve Elbistan ilçesine bağlı Celâ, Til ve İğde köylerinde yeni okul binalarının yapıldığı bildirilmiştir. Çocuklar yeni

¹⁶⁶ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Gaz Kursu" (13 Ocak 1938), 1.

¹⁶⁷ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Halkevi Okutma ve Yazma Kursları" (13 Ocak 1938), 2.

¹⁶⁸ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Sinema ve Gazino Belediyenin Yardımı" (13 Ocak 1938), 2.

¹⁶⁹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Yılbaşı Balosu" (5 Ocak 1939), 2.

¹⁷⁰ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Köy Öğretmenleri ve Gezici Başöğretmenler" (5 Ocak 1939), 2.

¹⁷¹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Milli Şefimiz Cumhuriyet Reisimiz İsmet İnönü Tarih ve Dil Kurumlarını Yüksek Himayelerine Aldılar" (5 Ocak 1939), 1.

okullarında eğitime başlamış, bu gelişmeler erken Cumhuriyet döneminde kırsal alanlarda eğitim altyapısının güçlendirilmesine ve devletin eğitim politikalarının köylere yayılmasına verdiği önemi göstermektedir.¹⁷²

Maraş Vilayet Gazetesi (18 Temmuz 1940) haberine göre, Vilayet merkezindeki Türk Kadınları Biçki-Dikiş Yurdu'ndan 14 öğrenci mezun olmuş ve bu nedenle Halk Salonu'nda bir sergi düzenlenmiştir. Tören, vilayet temsilcisi Aziz Üçok tarafından mezunlara diplomaların verilmesiyle başlamış, davetliler öğrencilerin eserlerini incelemiştir. Sergi bir hafta boyunca halkın ziyaretine açık bırakılmıştır. Bu etkinlik, erken Cumhuriyet döneminde kadınların mesleki eğitimine verilen önemi ve kültürel üretim yoluyla kadınların toplumsal rolünün güçlendirilmesini göstermektedir.¹⁷³

Maraş Vilayet Gazetesi (8 Ağustos 1940) haberine göre, Gazi Terbiye Enstitüsü'ne girmek isteyen adayların sınavları 1 Ağustos 1940 tarihinde maarif müdürlüğü başkanlığında bir komisyon tarafından yapılmıştır. Sınavlara dört öğretmen katılmış ve Türkçe-Edebiyat, Pedagoji ile Tarih-Coğrafya derslerinden iki gün süren değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir. Bu uygulama, erken Cumhuriyet döneminde öğretmen yetiştirme süreçlerinde disiplinli ve merkezi bir sınav sisteminin benimsenmesini göstermektedir.¹⁷⁴

Maraş Vilayet Gazetesi (8 Ağustos 1940) haberine göre, lise ve ortaokullara parasız yatılı öğrenci alımlarına 1 Ağustos 1940 itibarıyla başlanmış, kayıtlar 17 Ağustos'a kadar sürmüştür. Ortaokullarda bütünleme sınavları da dikkate alınarak adayların kayıtlarının tamamlanması sağlanmıştır. Ayrıca, Maraş'tan Haruniye Köy Enstitüsü'ne başvuran ve köy okullarından mezun 17 öğrenci, enstitü seçim komisyonunca uygun bulunmuş ve kabul edilmiştir. Bu uygulama, erken Cumhuriyet döneminde köy eğitiminden yüksek öğrenime geçişi destekleyen, parasız eğitim yoluyla nitelikli öğrenci yetiştirmeye önem veren ve devletin eğitim politikalarını uygulamadaki kararlılığını ortaya koyan bir gelişmedir.¹⁷⁵

Maraş Vilayet Gazetesi (17 Eylül 1942) haberine göre, Maarif Vekâleti tarafından vilayette bir kız enstitüsü açılması kararlaştırılmış, Sakarya İlkokulu binası bu amaçla tahsis edilmiş ve gerekli tamirat çalışmalarına başlanmıştır. Okul müdürü ve öğretmenlerin yakında göreve başlayacağı ve birinci dönemde eğitim faaliyetlerinin başlayacağı belirtilmiştir. Bu gelişme, erken Cumhuriyet döneminde kızların mesleki ve

¹⁷² *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Valimiz Bay Sabri Çıtağın Geçen Hafta Eroğlu'nda Yaptıkları Teftiş İntibalarından” (19 Ocak 1939), 1.

¹⁷³ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Türk Kadınları Biçki-Dikiş Yurdu Sergisi Açıldı Vilayetimiz Merkezinde” (18 Temmuz 1940), 2.

¹⁷⁴ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Gazi Terbiye Enstitüsüne Girmek İsteyenlerin İmtihanı Yapıldı” (8 Ağustos 1940), 2.

¹⁷⁵ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Lise ve Ortaokullara Parasız Yatılı Talebe Alınacak” (8 Ağustos 1940), 1.

akademik eğitimine verilen önemi, eğitim altyapısının yaygınlaştırılmasını ve kadınların toplumsal hayatta güçlendirilmesini göstermektedir.¹⁷⁶

Maraş Vilayet Gazetesi (8 Ekim 1942) haberine göre, Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü bünyesinde Maarif Vekili Hasan Âli Yücel'in başkanlığında bir komisyon teşkil edilmiştir. Komisyon, Malatya Mebusu Nasuhi Baydar'ın reisliğinde Nizamettin Kırşan, Vildan Arşir, Kerim Büke ve Saffet Gürol'dan oluşmakta olup, spor terimleri ve spor ansiklopedisi hazırlıkları üzerinde çalışmaya başlamıştır. Öncelikle kısa bir süre içinde spor terimleri tespit edilecek, Türk Dil Kurumu tarafından incelenip kabul edildikten sonra yayımlanacaktır; ardından spor lügatı ve ansiklopedisinin hazırlanmasına başlanacaktır. Bu girişim, erken Cumhuriyet döneminde spor eğitiminin kurumsallaştırılması ve Türkçenin bilimsel-terimsel standartlarının geliştirilmesine verilen önemi vurgulamaktadır.¹⁷⁷

Maraş Vilayet Gazetesi (17 Eylül 1942) haberine göre, Devlet Demiryolları İdaresi tarafından Ankara'da, imtias şubeleri için memur yetiştirecek yatılı ve parasız bir "Demiryolu Meslek Okulu" açılmıştır. Eğitim süresi üç yıl olan okuldan mezun olanlar, maaş ve askeri mükellefiyet bakımından lise mezunlarıyla eşit haklara sahip olacaklardır. Okula, en az ortaokul mezunu adaylar arasından yapılan sınavla öğrenci alınacaktır. Bu gelişme, erken Cumhuriyet dönemi teknik ve mesleki eğitime verilen önemi, devlet kurumları için nitelikli eleman yetiştirme çabalarını ve eğitimde eşitlikçi uygulamaları ortaya koymaktadır.¹⁷⁸

Maraş Gazetesi (29 Nisan 1943) haberine göre, vilayetimizde düzenlenen eğitim kursuna katılacak adayların isim listesi yayımlanmıştır. Duran Sak Maraş, Mevlüt Dünder Maraş, Ali Yılmaz Elbistan, Mehmet Çavdar Maraş, Eyyüp Taşkiran Maraş, Hasan Tik Maraş, Mustafa Hayta Andırın, Hacı Özcan Maraş, Keyfo Aydoğan Elbistan, Mustafa Ersoy Elbistan, Mustafa Aslan Elbistan, Hüseyin Karagöz Elbistan, Hüseyin Bolat Elbistan, Osman Ceylan Elbistan, İsmail Bal Andırın, İsmail Miral Andırın. Bu namzetlerin hemen kursa iştirakleri lazımdır.¹⁷⁹

Maraş Gazetesi (3 Haziran 1943) haberine göre, vilayette Kız Enstitüsü'nün akşam sanat kısmına kayıt olmak isteyen, okuma ve yazma bilmeyen 12-45 yaş arası kadınlar için bir Ulus Okulu dershanesi açılmıştır. Dershane 20 Mayıs 1943 tarihinde faaliyete başlamıştır. Bu girişim, Cumhuriyet dönemi eğitim reformlarının özellikle kadınların okuryazarlık ve mesleki becerilerle donatılması yönündeki uygulamalarını göstermekte olup, kadınların eğitime erişimini artırmayı amaçlamaktadır.¹⁸⁰

¹⁷⁶ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Maarif Vekaletince Vilayetimizde Bir Kız Enstitüsü Açılması Kararlaştırılmış" (17 Eylül 1942), 1.

¹⁷⁷ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Beden Terbiyesi" (8 Ekim 1942), 1.

¹⁷⁸ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Devlet Demir Yolları İdaresi İmtias Şubeleri İçin Memur Yetiştirmek Üzere "Demiryolu Meslek Okulu, Açılacak" (17 Eylül 1942), 2.

¹⁷⁹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Vilayetimizin Eğitim Kursuna İştirak Edecek Olan Eğitimci Namzetlerinin Adları" (29 Nisan 1943), 1.

¹⁸⁰ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Kız Enstitüsünün Akşam Sanat Kısmına Kayıt" (3 Haziran 1943), 1.

Maraş'ta 1946 yılı başında eğitim faaliyetleri yeniden başlamış; orta öğretim okulları 1 Ocak'ta, ilkokullar ise 4 Ocak'ta derslere başlamıştır (Maraş Gazetesi, 5 Ocak 1946). Bu durum, savaş sonrası ve tatil döneminden sonra eğitimin sürekliliğinin sağlanması açısından önem taşımaktadır.¹⁸¹

Aynı dönemde, Millî Eğitim Müdürümüz Siret İstemi, kıdem ve başarı ölçütleri dikkate alınarak Millî Eğitim Bakanlığı Müdürler Encümeni kararıyla bir derece terfi etmiştir (Maraş Gazetesi, 19 Ocak 1946). Bu terfi, yerel eğitim yönetiminde liyakat ve hizmet başarılarının ödüllendirilmesine işaret etmekte ve eğitimde kurumsal istikrarın sağlanmasına katkı sunmaktadır.¹⁸²

Maraş'ta ilkokul öğretmenleri, mesleki gelişimlerini desteklemek amacıyla aylık toplantılarını sürdürmektedir. 23 Ocak 1946 Çarşamba günü Sakarya Okulu'nda yapılan toplantıda, öğretmen Lütfi Sungur tarafından "Coğrafyanın Öğretimi" konulu bir konferans verilmiştir. Öğretmenlerin konferansı Şehrimiz ilkokul öğretmenleri aylık mesleki toplantılarını bu defa 23.1.1946 çarşamba günü Sakarya Okulunda yapmışlardır. Bu toplantıda öğretmen Lutfi Sungur tarafından coğrafyanın öğretimi adlı bir konferans verilmiştir. Çok istifadeli olan bu toplantılara program dahilinde devam olunacağı haberi alınmıştır.¹⁸³

5.12. Kutlama ve Bayram Haberleri

Maraş Vilayet Gazetesi alt başlık altında yer alan kutlama ve bayram haberleri, Cumhuriyet ideolojisinin toplumsal yaşama bayramlar üzerinden nasıl yansıdığını gösteriyor. Dil Bayramı'nda verilen söylev, Türkçenin milli kimlik ve birlik için merkezi rolünü vurgularken, alfabe ve dil inkılabının tarihsel gerekçelerini halka anlatıyor. Cumhuriyet Bayramı kutlamaları ise şehirlerin süslenmesi, geçit törenleri, fener alayları, halk oyunları ve balolarla bayramların sadece resmî törenler değil, halkın geniş katılımıyla kutlanan coşkulu şenliklere dönüştüğünü ortaya koyuyor. Bu haberlerde ayrıca bayramların milli birlik ve dayanışma duygularını güçlendirme işlevi dikkat çekiyor. Maraş Vilayet Gazetesi Kutlama ve Bayram alt başlık haber örnekleri;

Öğretmen Saim Emir Mahmutoğlu'nun 26 Eylül 1942 Dil Bayramı'nda Halkevinde verdiği söyleve göre, Dil Bayramı, milli birliğin ve kültürel bütünlüğün korunmasında en önemli unsurdur. Mahmutoğlu, Osmanlıca'nın Arap ve Fars etkisiyle karışık bir yapı olduğunu, önceki alfabe reformlarının yalnızca okuma kolaylığına odaklandığını belirtmiş; Cumhuriyet dönemiyle birlikte Latin harflerinin Türkçeye başarılı şekilde uyarlanması ve Dil Encümeni ile Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin kurulmasının önemini vurgulamıştır. Söylev, erken Cumhuriyet döneminde dilin

¹⁸¹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Okullar Açıldı" (5 Ocak 1946), 2.

¹⁸² *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Millî Eğitim Müdürümüz Terfi Ettiler Millî Eğitim Bakanlığı Müdürler Encümeni Kararı" (19 Ocak 1946), 2.

¹⁸³ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Öğretmenlerin Konferansı Şehrimiz İlkokul Öğretmenleri Aylık Mesleki Toplantılarını Yapıldı" (26 Ocak 1946), 2.

milliyetçilik ve modernleşme aracı olarak kullanıldığını ve Türkçenin öz ve şirin hâlde halk tarafından benimsenmesinin teşvik edildiğini göstermektedir.¹⁸⁴

Maraş Vilayet Gazetesi (22 Ekim 1942) haberine göre, Cumhuriyetin 19. yıldönümü kutlamaları için vilâyet makamında bir kutlama komitesi toplanmış ve bayramın daha canlı kutlanması amacıyla tali bir komite teşkil edilmiştir. Tali komite, maarif müdürü, başkomiser, askerî görevliler, parti kâtibi, öğretmen ve yerel büro görevlilerinden oluşmuş, 21 Ekim 1942’de ilk toplantısını yaparak kutlama programına göre iş bölümü ve kararları belirlemiştir. Bu düzenleme, erken Cumhuriyet döneminde yerel yönetimlerin milli bayramları organize etme biçimini ve bürokrasi ile sivil toplumun işbirliğini göstermektedir.¹⁸⁵

Maraş Vilayet Gazetesi (31 Aralık 1942) haberine göre, vilâyetimizde Kızılay Kurumu tarafından yılbaşı münasebetiyle bir balo düzenlenmiştir. Haberde, balonun neşeli geçeceği öngörülmüş ve bu etkinlik, Kızılay’ın sosyal ve kültürel faaliyetler aracılığıyla toplumla ilişkisini güçlendirme çabasını yansıtmaktadır.¹⁸⁶

Maraş Vilayet Gazetesi (5 Ekim 1942) haberine göre, Cumhuriyetin 19. yıldönümü şehrimizde büyük bir neşe ve coşkuyla kutlanmıştır. Vilayet Kutlama Komitesi, şehirde süslemeler yapmış, bayraklar ve ışıklandırmalarla cadde ve resmi binaları donatmıştır. Bayram boyunca havai fişekler atılmış, Halkevi bandosu eşliğinde geçit törenleri düzenlenmiş, şehitliklere çelenk bırakılmış ve fener alayları ile balo etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. Halkın milli oyunlar oynaması ve Halkevi’nin bilgilendirme faaliyetleri, kutlamaların sosyal ve kültürel boyutunu göstermektedir. Programın hazırlanmasında emeği geçen tali komite ve balo tertip heyeti takdir edilmiştir. Bu etkinlik, erken Cumhuriyet döneminde milli bayramların toplumsal coşku ve yerel organizasyonlarla nasıl desteklendiğini göstermektedir.¹⁸⁷

Maraş Vilayet Gazetesi (17 Aralık 1942) haberine göre, 17 Ocak 1942 Perşembe günü Kurban Bayramı arifesi, cuma günü ise bayram namazı kılınmıştır. Haber, halkı Kurban derilerini ve bağırsaklarını Kızılay ve Çocuk Esirgeme Kurumu ile Türk Hava Kurumu’na bağışlamaya teşvik etmektedir. Bu uygulama, erken Cumhuriyet döneminde dini bayramların toplumsal dayanışma ve milli kurumların desteklenmesi amacıyla kullanılmasını göstermektedir.¹⁸⁸

¹⁸⁴ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Öğretmen Saim Emir Mahmutoğlu’nun 26 Eylül 1942 Dil Bayramı’nda Halkevinde Verdiği Söyleve Göre, Dil Bayramı Milli Bayramlarımızdan En Önemlisidir” (1 Ekim 1942), 1-2.

¹⁸⁵ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Cumhuriyetin 19 uncu Yıldönümünün Kutlaması” (22 Ekim 1942), 1.

¹⁸⁶ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Vilâyetimiz Kızılay Kurumu Tarafından Yılbaşı Münasebetiyle Bu Gece Bir Balo Verilecektir” (31 Aralık 1942), 1.

¹⁸⁷ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Cumhuriyetin 19. Yıl Dönümü” (5 Kasım 1942), 1.

¹⁸⁸ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Perşembe Günün Zilhiccenin Dokuzu Olduğundan Arife, Cuma Günüde Kurban Bayramıdır” (17 Aralık 1942), 1.

5.13. Kanun ile İlgili Haberler

Maraş Vilayet Gazetesi Konun haberleri Türkiye’de gerçekleştirilen ekonomik ve sosyal düzenlemeleri yansıtmaktadır. Hayvanlar vergisi kanunundaki değişiklikler, tarım ve hayvancılıkla uğraşan halkın vergi yükünü düzenlemeyi amaçlarken; arazi vergisi kanunundaki düzenlemeler doğal afetler gibi olağanüstü durumlarda çiftçiyi korumaya yöneliktir. Çalışma saatlerinin yaz-kış uygulamasıyla yeniden belirlenmesi, bürokrasinin verimliliğini artırma hedefini göstermektedir. Ayrıca ecnebilerin ikamet ve seyahatleriyle ilgili kanun değişiklikleri, dönemin güvenlik kaygılarını yansıtmakta; mükellefiyeti askeriye kanunu ise savaş yıllarındaki askerlik düzenlemelerini ortaya koymaktadır. Maraş vilayet gazetesi konun haber örnekleri;

Maraş Vilayet Gazetesi (31 Mart 1938) haberine göre, Hayvanlar Vergisi Kanunu değişmiş ve vilayete telgrafla bildirilmiştir. Yeni düzenlemeye göre at, katır ve eşek vergiden muaf tutulurken, merinos koyunu 20 kuruş, tiftik keçisi 25 kuruş, koyun ve kıl keçisi 40 kuruş, sığır 35 kuruş, manda 75 kuruş, deve ve domuz 100 kuruş vergiye tabi tutulmuştur. Bu düzenleme, erken Cumhuriyet döneminde hayvancılık ve tarımsal üretim üzerinde devletin vergi politikalarıyla ekonomik denetim ve teşvik uygulamalarını göstermektedir.¹⁸⁹

Maraş Vilayet Gazetesi (23 Haziran 1938) haberine göre, 25 Nisan 1938’de kabul edilen 3374 sayılı kanunla, gayrimübadillere tahsis edilen malların vergileri ve belediye resimleri terkin edilmiştir. Kanun, satış veya teslim sürecine kadar tahakkuk edecek vergilerin alınmamasını öngörmüş, ancak daha önce tahsil edilen vergi ve resimler geri verilmemiştir. Bu düzenleme, erken Cumhuriyet döneminde mülkiyet haklarının korunması ve devletin vergisel uygulamalarının düzenlenmesi konusunda önemli bir örnek teşkil etmektedir. Bu haberin gazete metninde şu şekilde alınmıştır; “Gayrimübadillere tahsis edilen malların vergileri kanun No: 3374, Kabul tarihi: 25.4.1938, Neşri tarih: 2.5.1938 Madde 1- Gayrimübadillerin istihkakına karşılık tutsak gayrimenkullerin, satılarak tescil ve müşterilerine tesir oldukları tarihe kadar taahhuk etmiş ve tahsil edilmemiş olan, vergileri ve belediyeye ait resimleri terkin olunur. Madde 2 –Birinci maddede gösterilen gayrimenkullerin henüz satılmamış olanlardan dahi, satılıp müşterilere teslimi tarihine kadar tahakkuk edecek olan bu vergi ve resimler aranmaz. Madde 3- Gerek birinci ve gerek ikinci maddelerde gösterilen gayrimenkullerin tahsil edilmiş olan vergi ve resimleri geri verilmez. Madde 4 – Bu kanun neşri tarihinden muteberdir. Madde 5- Bu kanunun hükümlerinin icrasına Dahiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.”¹⁹⁰

Maraş Vilayet Gazetesi (30 Haziran 1938) haberine göre, 15 Haziran–15 Eylül arasında dairelerde çalışma saatleri saat 8’den 14’e kadar fasılasız 6 saat, 16 Eylül–14

¹⁸⁹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Hayvanlar Vergisi Kanunu Değişti” (31 Mart 1938), 1.

¹⁹⁰ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Gayrimübadillere Tahsis Edilen Malların Vergileri Kanun No: 3374, Kabul Tarihi: 25.4.1938, Neşri Tarih: 2.5.1938” (23 Haziran 1938), 2.

Haziran arasında ise 9–12 ve 13:30–17:30 saatleri arasında 7 saat olarak düzenlenmiştir. Vilayetlerde bu saatlerin uygulanması ve ayarlamaları valilere bırakılmıştır. Maraş'ta ise 1 Temmuz 1938'den itibaren 15 Eylül'e kadar saat 7'de çalışmaya başlanacak ve 13'e kadar fasilasız devam edilecektir. Bu uygulama, erken Cumhuriyet döneminde kamu hizmetlerinin verimliliğini artırma ve merkezi düzenlemeleri yerel yönetimle uyumlu hâle getirme çabalarını göstermektedir.¹⁹¹

Maraş Vilayet Gazetesi (30 Haziran 1938) haberine göre, 25 Mayıs 1938'de kabul edilen 3401 sayılı kanunla, 2459 sayılı Tayyare Resmî Kanunu'nun bazı hükümleri değiştirilmiştir. Kanunla, mahalle hükümetinin izniyle açılan uluslararası panayır ve sergilerde tiyatro, sinema, sirk ve konserlerin giriş biletleri, daha önce uygulanan vergi ve resimlerden muaf tutulmuştur. Bu düzenleme, erken Cumhuriyet döneminde kültürel etkinliklerin teşvik edilmesi ve yerel yönetimle uyumlu mali uygulamaların geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır.¹⁹²

Maraş Vilayet Gazetesi (27 Nisan 1939) haberine göre, Arazi Vergisi Kanunu'nun bazı hükümleri değiştirilmiştir. Yeni düzenlemeye göre, köy, kasaba ve şehir arazilerinde mahsuller sel, dolu, kuraklık, yangın, haşerat veya bulaşıcı hastalık gibi olağanüstü nedenlerle en fazla üçte bir oranında zarar görürse, idari tahkikat sonucu vergi kısmen veya tamamen terkin edilebilir; sigortalı veya kiralanmış araziler için terkin uygulanmaz. Ayrıca vergi taksitleri, yerel zirai ve ekonomik duruma göre valilerce belirlenir, tadilat talepleri komisyonlar aracılığıyla incelenir ve uygulanmasından Maliye ve Dahiliye Vekilleri sorumludur. Bu düzenleme, erken Cumhuriyet döneminde tarımsal üretimde risklerin devlet tarafından nasıl yönetildiğini ve vergi politikalarının esnekliği ile yerel yönetimle koordinasyonunu göstermektedir. Bu haberin gazete metnine şu şekilde yazılmıştır; “Arazi Vergisi Kanunu'nun bazı hükümleri değiştirilmiştir. Madde 1: 27.6.1931 tarih ve 1833 sayılı Kanunun 5. maddesi uyarınca, köy, kasaba veya şehir arazilerinin mahsulleri sel, dolu, kuraklık, yangın, haşerat veya bulaşıcı hastalık gibi fevkalâde arızalar nedeniyle en çok üçte bir oranında zarar görürse, bu zarar idari tahkikatla sabit olduğunda, o seneye ait vergiler vilayet umumi meclisi veya meclis yoksa daimî encümen kararıyla kısmen veya tamamen terkin edilir; sigortalı veya icar edilmiş araziler için terkin uygulanamaz. Madde 2: Arazi vergisi iki taksitte alınır, taksit zamanları mahallin zirai ve ekonomik durumuna göre vilayet umumi meclislerinin görüşüyle valilerce belirlenir. Madde 3: Tadil taleplerine göre belirlenen kıymetler, takip eden mali seneden geçerli olup, talepler aynı yıl sonuçlanmazsa önceki kıymet üzerinden vergi tahsilatı devam eder; fark varsa mahsup veya tahsil edilir. Madde 4: Tadil talepleri, yetkili mercilerin onayıyla belirlenen tadilat komisyonları tarafından incelenir; ferdi talepler komisyon şartına bağlı değildir. Komisyonlar, belediye hududunda en büyük idari reis veya seçilen memur

¹⁹¹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Dairelerde Çalışma Saatleri” (30 Haziran 1938), 1.

¹⁹² *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Tayyare Resmî Hakkındaki 2459 Sayılı Kanun Bazı Hükümlerini Değiştiren Kanun No:3401, Kabul Tarihi: 25.5.1938, Neşri Tarihi: 28.5.1938” (30 Haziran 1938), 1.

başkanlığında belediye meclisi azasından ve halktan birer kişi ile oluşur; köylerde kaymakam ve vali tarafından seçilecek memur başkanlığında köy ihtiyar meclisi ve muhtardan oluşur; gerekirse birden fazla komisyon kurulabilir. Madde 5: 11 ve 12. maddeler ile Maliye Vekâleti ve idare heyetlerine verilen görevler, vilayet umumi meclisi veya daimî encümenler ve hususi idare varidat memurları tarafından yürütülür. Madde 6: Kanun neşri tarihinden itibaren geçerlidir. Madde 7: Kanunun uygulanmasından Maliye ve Dahiliye Vekilleri sorumludur.”¹⁹³

Maraş Vilayet Gazetesi (15 Haziran 1939) haberine göre, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Mükellefiyeti Askeriye Kanunu’nu kabul etmiştir. Kanuna göre, 15 yaşından küçük ve 65 yaşından büyük kişiler, malul ve sağlık durumu uygun olmayanlar ile bakıma muhtaç çocukları olan ve gebe kadınlar kişisel askerlik yükümlülüğünden muaf tutulmuştur. Bu düzenleme, erken Cumhuriyet döneminde askerlik sisteminin kapsamını, muafiyet kriterlerini ve toplumsal grupların yükümlülüklerini yasal çerçevede belirleme çabalarını göstermektedir.¹⁹⁴

Maraş Vilayet Gazetesi (26 Eylül 1940) haberine göre, 3529 sayılı Ecnebilerin Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkındaki Kanun’un 16, 20 ve 30. maddeleri tadil edilmiştir. Düzenlemeye göre, ecnebi kabul eden kişiler 24 saat içinde yetkili makamlara bilgileri bildirmekle yükümlüdür; yasaklı bölgelerde ikamet veya seyahatler izinle sınırlanabilir ve ihbar yükümlülüğüne uymayanlar hafif hapis veya para cezasıyla cezalandırılabilir. Bu değişiklik, erken Cumhuriyet döneminde yabancıların hareketlerinin denetimi ve güvenlik politikalarının hukuki çerçevede uygulanmasını göstermektedir. Bu haberin gazete metnine şu şekilde yazılmıştır; “3529 sayılı Ecnebilerin Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkındaki Kanunun 16, 20 ve 30. maddeleri tadil edilmiştir. Madde 16: İkamet veya ziyaret amacıyla bir ecnebi kabul eden gerçek veya tüzel kişiler, 24 saat içinde en yakın polis veya jandarma karakoluna ecnebinin adı, soyadı, tabiiyeti, mesleği ve kimlik bilgilerini bildirmek zorundadır; süresi yedi günü geçmeyen ve menfaat içermeyen hususi ziyaretler bu hükümden muaftır, ancak hükümet gerek görürse 24 saat bildirim hususi ziyaretlere de uygulanabilir. Madde 20: Ecnebilerin, yasaklı yerler dışında belirli bölgelerde tek veya toplu ikamet ve seyahatleri İcra Vekilleri Heyeti kararıyla yasaklanabilir veya zabıttan izin alınması zorunlu tutulabilir. Madde 30: 7, 14, 15, 16, 18, 19 ve 17. maddelerdeki ihbar yükümlülüğüne uymayanlar, mazeretsiz şekilde, 3 aya kadar hafif hapis ve 5–100 lira para cezası veya her ikisiyle cezalandırılır. Kanun neşri tarihinden itibaren geçerlidir ve hükümlerinin uygulanmasından İcra Vekilleri Heyeti sorumludur.”¹⁹⁵

¹⁹³ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Arazi Vergisi Kanunu” (27 Nisan 1939), 3-4.

¹⁹⁴ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Mükellefiyeti Askeriye Kanunu Kabul Edildi” (15 Haziran 1939), 2.

¹⁹⁵ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “3529 sayılı Ecnebilerin Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkındaki Kanunun 16, 20 ve 30. Maddeleri Tadil Edilmiştir” (26 Eylül 1940), 2.

5.14. Doğa Haberleri

Maraş Vilayet Gazetesi doğa haberleri, 1940'lı yıllar boyunca Türkiye'nin farklı bölgelerinde meydana gelen doğal afetleri ortaya koymaktadır. İzmir ve çevresinde yaşanan dolu yağışları ve depremler, tarımsal üretime zarar verirken halkta korku yaratmıştır. Denizli'deki sel felaketi ise can kayıplarına neden olmuştur. Maraş vilayetinde ve Süleymanlı nahiyesinde görülen depremler, yapı güvenliği ve afet tedbirlerinin önemini vurgulayan resmi uyarılarla birlikte aktarılmıştır. Bu haberler, erken Cumhuriyet döneminde doğal afetlerin hem yerel yönetim hem de halk üzerindeki etkilerini ve afetlere karşı alınan ilk müdahale tedbirlerini göstermesi bakımından dikkate değerdir. Maraş Vilayet Gazetesi doğa haber örnekleri;

Maraş Vilayet Gazetesi (4 Temmuz 1940) haberine göre, Urla ve Karapınar çevresinde şiddetli yağmur ve dolu nedeniyle bağ, bahçe ve zeytinlikler büyük zarar görmüştür. Dolunun büyüklüğü fındık ve ceviz kadar olup, anason ve tütün ürünleri de önemli ölçüde etkilenmiştir. Yağmur sırasında düşen yıldırımlar bir eşek ve bir koyunun ölümüne yol açmıştır. Bu olay, dönemin kırsal bölgelerinde meteorolojik afetlerin tarımsal üretim üzerindeki ciddi etkilerini ve köylülerin ekonomik risklerini göstermektedir.¹⁹⁶

Maraş Vilayet Gazetesi (11 Temmuz 1940) haberine göre, 8-9 Temmuz 1940 gecesi vilayette kısa süreli fakat şiddetli yer sarsıntıları meydana gelmiştir. Elbistan'ın Efsun nahiyesinde 10 saniye süren şiddetli sarsıntı kaydedilmiş, Süleymanlı nahiyesinde ise halk evlerinden çıkarak geceyi dışarıda geçirmiştir; can kaybı olmamakla birlikte bazı ağaçlar devrilmiş ve evlerde çatlaklar oluşmuştur. Mahalli hükümet, halkı ihtiyatlı davranmaya çağırılmış ve inşaatlarla ilgili olarak ihalesi tamamlanmamış veya kısmen yürütülen projelerin durdurulacağını, diğer kısımların ise gerekli izinlerle tamamlanacağını açıklamıştır. Bu olay, erken Cumhuriyet döneminde doğal afetlere karşı alınan önlemler ve inşaat güvenliği uygulamalarını göstermektedir.¹⁹⁷

Maraş Vilayet Gazetesi (18 Temmuz 1940) haberine göre, 11-12 Temmuz gecesi Denizli havalisinde dolu ile karışık şiddetli yağmur sonucu meydana gelen seller, Acıpayam şosesi üzerindeki Çukur Köyü'nde ciddi yıkıma yol açmıştır. Elliden fazla evden on tanesi tamamen yıkılmış, kırk evde hafif hasar oluşmuştur. Afette 14 kişi hayatını kaybetmiş, üç kadın ve üç erkek hafif şekilde yaralanmıştır. Bu olay, erken Cumhuriyet döneminde kırsal bölgelerde yaşanan meteorolojik afetlerin hem can kaybına hem de ciddi maddi zarara yol açtığını göstermektedir.¹⁹⁸

Maraş Vilayet Gazetesi (3 Ekim 1940) haberine göre, İzmir'in Değirmendere nahiyesinde önceki gün saat 13.30'da iki şiddetli zelzele meydana gelmiş, halk

¹⁹⁶ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "İzmir'e Ceviz Büyüklüğünde Dolu Yağdı" (4 Temmuz 1940), 2.

¹⁹⁷ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "8-9 Temmuz 1940 Gecesi Vilayetimizde Yer Sarsıntısı Olmuştur" (11 Temmuz 1940), 2.

¹⁹⁸ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Denizli Havalisinde Sellerden Ölenlerin Sayısı 14'ü Buldu" (18 Temmuz 1940), 3.

evlerinden çıkararak açıkta bir süre beklemiştir. Can kaybı veya maddi zarar bildirilmemiştir. Bu olay, erken Cumhuriyet döneminde yerel yönetimlerin ve halkın kısa süreli deprem olaylarına karşı gösterdiği tepkiyi ve afet bilincini yansıtmaktadır.¹⁹⁹

5.15. Askeri Haberler

Maraş Vilayet Gazetesi'nde yer alan askeri haberler, 1940 yılı boyunca Hava Kurumu'nun faaliyetleri ve milli havacılığın teşviki üzerine yoğunlaşmaktadır. Hava Kurumu yönetim değişikliğiyle yeni üyeler kaydedilmiş, halkın bağışlarıyla desteklenmiş ve özellikle Havacılık Haftası vesilesiyle halkın katılımı artırılmaya çalışılmıştır. İki köylü kadının tüm varlıklarını kuruma bağışlaması, dönemin fedakârlık ve milliyetçilik anlayışını yansıtır. Ayrıca, havacılığın “zaferin anahtarı” olduğuna dair propaganda niteliğinde yazılarla vatandaşların kuruma üye olmaları teşvik edilmiştir. Bu haberler, dönemin askeri stratejisinde hava gücünün yükselen önemini ve toplumsal seferberlik ruhunu göstermektedir. Maraş Vilayet Gazetesi Askeri haber örnekleri;

Maraş Vilayet Gazetesi (25 Temmuz 1940) haberine göre, Maraş Hava Kurumu'nda yeni yönetim seçilmiş; başkanlığa Emniyet Müdürü Suphi Güvenç, asbaşkanlığa jandarma komutanı Şerafettin Güngör getirilmiştir. Kurum, ilk olarak üye kaydına başlamış ve halktan yoğun ilgi görmüştür. Bu gelişme, erken Cumhuriyet döneminde sivil havacılık kurumlarının örgütlenmesi ve halkın bu tür modernleşme çabalarına katılımının teşvik edilmesi açısından önem taşımaktadır.²⁰⁰

Maraş Vilayet Gazetesi (22 Ağustos 1940) haberine göre, Hamam köyünden Emine Dal ve Fatma adındaki iki köylü kadın, sahip oldukları 70 dönüm tarla ve 16 baş hayvan dahil tüm mal varlıklarını Hava Kurumu'na bağışlamışlardır. Bağışın tahmini değeri 750 lira olup, çevrede büyük takdir görmüştür. Bu olay, erken Cumhuriyet döneminde kadınların ve kırsal halkın modernleşme kurumlarına katılımını ve toplumsal katkılarına göstermesi açısından önemlidir.²⁰¹

Maraş Vilayet Gazetesi (29 Ağustos 1940) haberine göre, Havacılık Haftası Zafer Bayramı ile birlikte başlamış ve 5 Eylül'e kadar devam etmiştir. Hava Kurumu, rozet dağıtımı, bağış kabulü, kıymetli pul satışı ve eğlence etkinlikleri düzenleyerek kurum gelirlerini artırmayı hedeflemiştir. Bu etkinlik, erken Cumhuriyet döneminde havacılık ve modernleşme çalışmalarının toplumsal düzeyde yaygınlaştırılması ve halkın bu çabalara katılımının teşvik edilmesi açısından önemlidir.²⁰²

Maraş Vilayet Gazetesi (19 Eylül 1940) haberine göre, Havacılık Haftası vesilesiyle Hava Kurumu'na üye olmanın önemi vurgulanmıştır. Kurumun, havacılık bilincini yaymak, on binlerce uçucu yetiştirmek ve milletin desteğini sağlamak amacıyla faaliyet gösterdiği belirtilmiştir. Haberde, aylık en az 10 kuruş bağışla üye

¹⁹⁹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “İzmir'de Şiddetli Zلزele Oldu” (3 Ekim 1940), 3.

²⁰⁰ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Hava Kurumumuz Çalışıyor” (25 Temmuz 1940), 2.

²⁰¹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “İki Köylü Kadının Hava Kurumuna Yardımı” (22 Ağustos 1940), 2.

²⁰² *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Havacılık Haftası Başladı” (29 Ağustos 1940), 1.

olunabileceği, halkın bu çabalara katılımının milli güvenlik ve havada üstünlük sağlama açısından kritik olduğu ifade edilmiştir. Bu yaklaşım, erken Cumhuriyet döneminde sivil havacılık kurumlarının hem modernleşme çabalarının hem de toplumsal bilinç ve dayanışmanın teşvik edilmesindeki rolünü göstermektedir. Yine bunun yanında haberin gazetede yayımlanan tam metni şu şekildedir; “Havacılık Haftası dolayısıyla, hava hâkimiyetinin muvaffakiyet için en önemli unsur olduğunu unutmamalıyız. Bu bilinç, bizi havacılıkla ilgilenmeye ve Hava Kurumu’na üye olmaya zorlamalıdır. Başarılar paraya dayanır; bu paranın bir kısmı Hava Kurumu’na üye olarak milletçe sağlanmalıdır. On binlerce uçucu insan yetiştirmek gereklidir ve halkın desteği olmadan bu mümkün değildir. Hava Kurumu’na üye olan her vatandaş bu gayeye hizmet etmiş olur. Bugüne kadar binlerce uçucu yetiştiren kurumdan şimdi kısa sürede on binler beklenmektedir; bunun için tüm vatandaşların düzenli destek vermesi şarttır. Havada kuvvetli olmak, cephelerin gerilerini ve ailelerin güvenliğini korumak demektir; bunun için ayda en az 10 kuruşla Hava Kurumu’na üye olunabilir. Bu vazife yarına bırakılmamalı, vicdan huzuru için hemen yerine getirilmelidir. Hava Kurumu, bugüne kadar sağladığı başarılarla örnek bir milli müessese olmuştur; fakat günümüz, daha büyük işler beklemektedir. Tüm vatandaşlar elbirliğiyle Hava Kurumu’na üye olmalı, birbirini bu vazifeye teşvik etmeli ve bu hizmetle övünmelidir; üye olmak, milli meselelerde bilinç sahibi olmanın delilidir.”²⁰³

Maraş Vilayet Gazetesi (17 Ekim 1940) haberine göre, Cumhuriyet yönetimi, ulusal ordunun gücünü ve önemini güncel dünya olayları çerçevesinde vurgulamış ve bunun yanında milli havacılığı geliştirmek amacıyla Hava Kurumu’nu kurmuştur. Kurum, halkın katkılarıyla desteklenmiş ve modernleşme ile savunma politikalarının bir aracı olarak işlev görmüştür. Bu gelişme, erken Cumhuriyet döneminde sivil havacılık ile askeri güç arasındaki stratejik bağlantıyı ve toplumsal seferberliği göstermektedir.²⁰⁴

5.16. Şehircilik ve İmar Haberleri

Maraş Vilayet Gazetesi’nin şehircilik ve imar haberleri kentte yürütülen altyapı ve modernleşme faaliyetleri öne çıkmaktadır; Göksun ve Eloğlu yollarındaki köprü inşaatlarıyla ulaşımın iyileştirilmesi, Kanlıdere üzerine modern bir köprü yapılması ve Maraş-Gaziantep yolunun teftiş edilmesi, şehrin su şebekesi ve hidroelektrik tesisleri için 235 bin liralık bir anlaşma imzalanması gibi projeler dönemin kalkınma anlayışını yansıtırken, belediye önünde ve Gaziantep yolu üzerinde yapılan park ve ağaçlandırma çalışmaları da kentsel estetik ve yeşil alan düzenlemeleriyle refahı artırmaya yöneliktir; aynı zamanda Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi heyetinin şehre gelişile bilimsel araştırmaların desteklenmesi ve Göksun Halkevi’nin açılışı gibi kültürel etkinlikler, halkın sosyal yaşama katılımını teşvik etmiş; valilerin ve ilbayların düzenli teftişleri,

²⁰³ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Havacılık Haftası” (19 Eylül 1940), 3.

²⁰⁴ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Yenilmez Ordu” (17 Ekim 1940), 1.

seçim hazırlıklarının takibi ve kamu yatırımlarının hızla uygulanması ise dönemin yönetim anlayışının etkinliğini göstermiştir. Maraş Vilayet Gazetesi şehircilik ve imar haber örnekleri;

Maraş Vilayet Gazetesi (13 Aralık 1938) haberine göre, Aksu köprüsü civarındaki At İzi Höyüğü yakınında, Şükrü Bayazıt'a ait bir tepecikte hafriyat yapılmasına Kültür Bakanlığı izin vermiştir. Hafriyat sırasında bir öğretmenin nezaret edeceği belirtilmiştir. Bu durum, dönemde kültürel mirasın korunması ve arkeolojik çalışmaların devlet gözetiminde yürütülmesi uygulamalarını yansıtmaktadır.²⁰⁵

Maraş Vilayet Gazetesi (27 Aralık 1938) haberine göre, Maraş şehrinin imarı, halkın refahı ve sağlık koşullarının iyileştirilmesi amacıyla Ankara'da yapılan yüksek düzeyli temaslar sonucunda önemli bir adım atılmıştır. İlbay Osman Şahinbaş'ın katkılarıyla fenni su şebekesi ve sudan elektrik üretim tesislerinin masraflarını karşılayacak olan 235 bin liralık kredi sözleşmesi, Şarbay Sükûti Tükel'in takibiyle Belediye Bankası ile Maraş'ta imzalanmıştır. Tesislerin bir yıl içinde tamamlanması hedeflenmektedir. Bu girişim, dönemin devlet politikalarının şehir altyapısını modernize etme ve halk sağlığını artırma yönündeki doğrudan müdahalesini göstermesi açısından önemlidir ve Maraş'ın ekonomik ve sosyal gelişimine katkı sağlayacak bir adım olarak değerlendirilebilir.²⁰⁶

Maraş Vilayet Gazetesi (27 Aralık 1938) haberine göre, Göksun yolundaki Alikayası, Suçatı ve Tekir köprüleri ile Eloğlu yolu üzerindeki Aksu köprülerinin inşaatı ihale edilmiştir. İlbay Osman Şahinbaş'ın Ankara'da Nafia Vekaleti nezdinde yürüttüğü girişimler sonucunda Sadık Diri ve Halid Köprücü şirketine verilen ihale ile köprülerin bu yaz tamamlanması planlanmaktadır. Bu projeler, bölge halkının ulaşım güvenliğini artırmanın yanı sıra, çalışarak gelir elde etme imkânı sağlayacak ve vilayetin ekonomik refahına katkıda bulunacağı belirtilmektedir.²⁰⁷

Maraş Vilayet Gazetesi (3 Şubat 1938) haberine göre, Ankara Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Coğrafya Enstitüsü'nden 21 kişilik bir heyet, Maraş'ta coğrafi araştırmalar yapmak üzere şehre gelmiştir. Heyet, dört kadın öğrenci dahil olmak üzere çoğunluğu öğretmen olan bir akademik gruptur. Maraş İlbay Osman Şahinbaş ve Şarbay Sükûti Tükel, heyetin gelişinden memnuniyetlerini ifade etmiş ve konaklamaları ile ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli önlemleri almıştır. Misafirler Sakarya Okulu'nda ağırlanacak, şehirde iki gün kalacak ve Maraş'ın Kurtuluş Bayramı'na katılacaklardır. Bu ziyaret, dönemde devletin bilimsel araştırmaları desteklemesi ve yerel halk ile akademik çevre arasında etkileşimi artırma çabalarını göstermektedir.²⁰⁸

²⁰⁵ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "At İzi Höyüğü Yanındaki Küçük Tepecikte Hafriyat Yapılacak" (13 Ocak 1938), 1.

²⁰⁶ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Maraş Şehrinin İmarı" (27 Ocak 1938), 1.

²⁰⁷ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Göksun Yolundaki Köprüler ve Eloğlu Yolu Üzerindeki Aksu köprüsü İhale Edildi" (27 Ocak 1938), 1.

²⁰⁸ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Şubatın Onuncu Günü Coğrafi Tetkikat Yapmak Üzere Bir Heyet Geliyor" (3 Şubat 1938), 1.

Maraş Vilayet Gazetesi (14 Nisan 1938) haberine göre, Maraş'ta belediye çalışmaları kapsamında şehir önündeki yol kısmen tamamlanmış ve küçük bir park ile çamlık oluşturulmuştur. Ayrıca Gaziantep yolu üzerine binin üzerinde ağaç dikilmiş, Ziraat Dairesi altındaki bahçeye yeni bir umumi park inşa edilmiş ve parkın duvarları, büfe binası ile çalgı mahalli tamamlanmıştır. Bu gelişmeler, dönemin belediyeçilik anlayışının şehir estetiği, yeşil alanlar ve halkın sosyal kullanım alanlarına verdiği önemi göstermektedir.²⁰⁹

Maraş Vilayet Gazetesi (16 Haziran 1938) haberine göre, İlbay Osman Şahinbaş, Şarbay Sükûti Tükel ve Hastane Başhekimi İhsan Ekin eşliğinde Maraş'ta çeşitli denetimler yapmıştır. İlbay, su tesisatı çalışmalarını incelemiş, yeni tamir edilen hastane binasını gezerek eksikliklerin giderilmesini sağlamış ve Memleket Hastanesi'nin yakında parti binasına taşınacağını bildirmiştir. Ayrıca Turan İlkokulu'nda yapılan Tabiat Bilgisi sınavını izleyerek öğrencilerin başarılarını takdir etmiş ve öğretmenlerini tebrik etmiştir. Bu faaliyetler, dönemde devlet görevlilerinin şehir altyapısı, sağlık ve eğitim alanlarındaki doğrudan denetim ve rehberlik uygulamalarını göstermektedir.²¹⁰

Maraş Vilayet Gazetesi (12 Aralık 1939) haberine göre, Kanlıdere civarında eski köprünün yerine yapılacak modern köprünün temeli, 6 Aralık 1939'da Valimiz Sabri Çıtak tarafından konmuştur. Köprünün birinci ayağı inşa edilmekte olup, üst kısmı beton olacak ve üç ay içinde tamamlanması beklenmektedir. Bu yapı, şehri hem estetik açıdan süsleyecek hem de mevcut yolun düzenlenmesini sağlayacaktır. Ayrıca, Parti Bahçesi'nde spor alanları ve yüzme havuzu inşaatları devam etmekte, 100 akasya fidanı dikilerek alanın düzenlenmesi planlanmaktadır. Bu gelişmeler, erken Cumhuriyet dönemi belediyeçilik anlayışının kentsel estetik, altyapı ve halkın sosyal kullanım alanlarını geliştirme yönündeki çabalarını göstermektedir.²¹¹

Maraş Vilayet Gazetesi (26 Aralık 1939) haberine göre, İlbay Maraş-Gaziantep yolu üzerinde jandarma mıntıka komutanı eşliğinde Narlı İstasyonu'na kadar bir inceleme yapmış, yol üzerindeki han ve karakollarda teftişlerde bulunmuştur. Yolun tamiri için gerekli emirler verilmiş olup, bu ziyaret devlet yetkililerinin ulaşım altyapısını denetleyerek iyileştirme çabalarını göstermektedir.²¹²

Maraş Vilayet Gazetesi (9 Şubat 1939) haberine göre, yeni sayılab (milletvekili) seçim işlemleri İlbay Sabri Çıtağ'ın günlük takibi ve Şarbay Sükûti Tükel'in bayram günlerinde de süren denetimleri sonucunda tamamlanmıştır. Tüm defterler 4 Şubat 1939'da eksiksiz şekilde ikmal edilmiş, teftiş heyetlerince incelenmiş ve mahallere asılmıştır. Benzer işlemler kazalarda da başarıyla yürütülmüştür. Bu durum, erken

²⁰⁹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Belediye İşleri Belediye Önündeki Geniş Yol Kısmen Bitirdi" (14 Nisan 1938), 1.

²¹⁰ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "İlbayımızın Teftişleri" (16 Haziran 1938), 1.

²¹¹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "İlk Taşı Valimiz Koydu" (12 Ocak 1939), 1.

²¹² *Maraş Vilayet Gazetesi*, "İlbayımız Maraş- Gaziantep Yolu Üzerinde Teftişleri" (26 Ocak 1939), 1.

Cumhuriyet dönemi yerel yönetimlerinde seçim süreçlerinin devlet yetkilileri tarafından yakından denetlendiğini ve disiplinli bir şekilde yürütüldüğünü göstermektedir.²¹³

Maraş Vilayet Gazetesi (2 Mart 1939) haberine göre, Göksun Kazası'nda Halkevi açılışı 19 Şubat 1939'da yapılmıştır. Tören, İstiklâl Marşı ile başlamış, kaymakam ve mahkeme reisinin konuşmalarının ardından Halkevi'nin kurdele kesme ve tanıtım etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. Başöğretmen ve katılımcılar Halkevleri çalışmaları, şiirler ve Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'ni sunmuş; tören milli oyunlarla son bulmuş ve akşam düzenlenen çay ziyafeti ile devam etmiştir. Açılış, halk ve memurlar tarafından yoğun ilgi görmüş, katılımcılar Halkevi'nin ilerlemesi için temennilerde bulunmuştur. Bu etkinlik, erken Cumhuriyet dönemi devletinin eğitim ve kültürel yaygınlaştırma politikaları ile halkla kurduğu iletişimi göstermektedir.²¹⁴

5.17. Tarım ve Hayvancılık Haberleri

Maraş Vilayet Gazetesi Tarım ve hayvancılıkla ilgili haberlerde Maraş bölgesinin öne çıkan ürünlerinden üzüm ve bu üründen yapılan pekmez çeşitleri üzerinde durulmakta, üretim şekilleri ve saklama yöntemleri ayrıntılı biçimde açıklanmaktadır. Dönemin tarımsal faaliyetlerinde modern tarım aletlerinin köylere ulaştırılması, mahsul verimliliğinin artırılması ve hayvan ıslahı çalışmaları gibi konular öne çıkmaktadır. Ayrıca tarımsal üretimin çeşitlendirilmesi, kış ekimi ve nadas uygulamalarının yaygınlaştırılması gibi yöntemlerle verim artışının hedeflendiği görülmektedir. Hayvancılıkta at yetiştiriciliğine verilen destekler ve tohumluk uygulamaları ile üretimde kaliteyi yükseltme çabaları dikkat çekmektedir. Maraş Vilayet Gazetesi Tarım ve hayvancılıkla ilgili haber örnekleri:

1938 tarihli Maraş Vilayet Gazetesi'nin üçüncü sayfasındaki haberde, Maraş'ın üzüm üretimi ve bundan elde edilen pekmez, şire ve revanda gibi geleneksel ürünler öne çıkmaktadır. Bu durum, halkın tarımsal üretimi yalnızca mevsiminde tüketmekle kalmayıp kış aylarına hazırlık için de değerlendirdiğini göstermektedir. Üzüm ve pekmez, hem beslenme alışkanlıklarının hem de ekonomik hayatın ayrılmaz bir parçası olarak toplumsal bellekte yer edinmiştir. Haberin gazeteye yansımaları ise; 1938 tarihli gazetenin 3. sayfasındaki haber metninde, "Maraş ili üzüm üretimiyle ünlüdür; üzüm çeşitleri beyaz, sarı ve beyazı şeklindedir, suyu boldur ve yaş olarak yenir. Ancak Maraş şirelerinin çoğu bu üzümlerden yapılır ve şireler beyaz ve lezzetlidir. Maraş'ta üzüm suyu kaynatılarak pekmez elde edilir; en yaygın yöntemle yapılan pekmez iki türlüdür: sulu (cıyık) ve katı pekmez. Üzüm suyu büyük maşere kazanlarında kaynatılır, sulu pekmez fiçilerde veya küplerde saklanırken, katı pekmez külek adı verilen tahta

²¹³ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Yeni Saylav Seçimi İşleri" (9 Şubat 1939), 5.

²¹⁴ *Maraş Vilayet Gazetesi*, "Yeni Saylav Seçimi İşleri" (2 Mart 1939), 2.

kutularda muhafaza edilir. Maraş ayrıca revanda denilen ekşimiş pekmez de üretir; bu pekmez su ile karıştırılarak hazım kolaylığı sağlayan şerbet hâline getirilir.”²¹⁵

1939 tarihli bu haberde, Ziraat Vekâleti tarafından Maraş'taki köy eğitimlerine 30 pulluk ile birlikte aşı ve çeşitli tarım aletlerinin gönderildiği bildirilmektedir. Bu uygulama, yalnızca tarımsal üretimi artırmaya değil, aynı zamanda köylünün modern tarım teknikleriyle tanışmasına da hizmet etmektedir. Eğitimci aracılığıyla köylünün yeni araçlarla buluşturulması, üretim verimliliğini yükseltmeyi ve köy ekonomisini güçlendirmeyi amaçlamaktadır.²¹⁶

1939 tarihli bu haberde, o yıl mahsulün bereketli olduğu ve ürünlerin depolara kaldırılmaya başlandığı ifade edilmektedir. Ancak asıl vurgulanan nokta, Türk köylüsünün yalnızca mevcut ürünle yetinmemesi, nadas ve ekim çalışmalarına derhal başlaması gerektiğidir. Devlet daireleri ve köylere kadar ulaşan kurumların köylüleri bilinçlendirme görevi üstlenmesi, tarımsal üretimin sürekliliği ve artırılması için bir seferberlik anlayışının benimsendiğini göstermektedir. Böylece tarımsal üretimin hem geleneksel yöntemlerle sürdürülmesi hem de devletin yönlendirmeleriyle daha bilinçli ve verimli hale getirilmesi hedeflenmiştir. Bu yaklaşım, Ziraat Vekâleti'nin köy eğitimlerine tarım aletleri dağıtması gibi adımlarla birlikte düşünüldüğünde, köylünün üretimdeki etkinliğini artırmaya yönelik bütüncül bir çabanın varlığını göstermektedir. Haberin gazeteğe yansıyan metni ise “şimdi bunlardan daha mühim bir mesele vardır. Bu sene mahsulü verimli olmuş ve depolara alınmaya başlanmıştır. Türk köylüsünün sonbahar çalışma devri gelmiştir. Her tarafta yağmurlar yağmaktadır. Derhal nadasa başlamak ve kış ekimini bu seneden çok daha ziyade miktara çıkaracak şekilde çeşitli ekim yapmak, vatanımızın en yüksek ve en mühim menfaatlerinden biri olduğunu halkımızın bilmesi lazımdır. Bütün devlet dairelerinin ve bilhassa köye kadar teşkilatı uzanan resmi müesseselerin, her nevi mahsulün gelecek sene daha çok olmasında köylü vatandaşın ne kadar müessir olacağını kendilerine köy köy, mahalle mahalle dolaşarak anlatması için emir verilmiştir. Her münevver Türkün de bu mühim fikri yaymakla ve anlatmakla hükümete yardım etmesini rica ederim”²¹⁷ şeklinde olmaktadır.

Maraş Vilayet Gazetesi (1939) haberine göre, vilayette at yetiştiriciliği merkezi hükümet tarafından desteklenecek, yarışlar düzenlenecek ve başarılı at sahipleri ödüllendirilecektir. Bu gelişme, yerel tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi çabalarının bir parçası olarak değerlendirilebilir ve devletin kırsal kalkınma politikalarına yönelik doğrudan müdahalesini göstermektedir. Haberin gazeteğe yansıyan metninde ise “Değerli saygılarımızdan Hasan Reşit Tankut'un Parti başkanlığına yolladığı bir mektupta, memleketimizdeki hayvan cinsinin ıslahı için vaki teşebbüslerinde muvaffak olduğunu ve bu işte vilayetimizin hükümet merkezinden yardım göreceğini ve bu maksatla 1940 yılı bütçelerinde binicilerimize hususi bir yer bulunacağını, buralarda

²¹⁵ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Maraş İli Üzüm Üretimiyle Ünlüdür” (6 Ocak 1938), 3.

²¹⁶ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Ziraat Vekâleti Köy Eğitimlerine Pulluk Gönderdi” (5 Ocak 1939), 2.

²¹⁷ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Mahsul Verimli” (14 Eylül 1939), 2-3.

mevsim yarışları yapılacağını, kazananlara ikramiyeler verileceğini ve birinci gelen atların yüksek bir bedele tohumluk olarak satın alınacağını bildirmektedir. Memleketimizin yiğit binicileri ve at sahipleri için verilen bu müjdeden biz de büyük bir sevinç duyduk. Kıymetli saylavımıza bu hizmetinden dolayı teşekkür etmeyi bir vazife sayarız”²¹⁸ denilmiştir.

Maraş Vilayet Gazetesi (5 Eylül 1940) haberine göre, Ziraat Vekili Muhlis Erkmen Kırşehir’de şehrin görülecek yerlerini gezmiş, Halkevinde kendisi onuruna verilen programa katılmış ve Kaman nahiyesinde köylülerle görüşerek tarımsal durum ve üretim hakkında bilgi almıştır. Bu ziyaret, devletin kırsal bölgelerde doğrudan inceleme ve köylüyle iletişim yoluyla tarımsal gelişimi teşvik etme çabalarını göstermektedir.²¹⁹

Maraş Vilayet Gazetesi (15 Ağustos 1940) haberi, Ziraat Vekili Muhlis Erkmen’in Merinos Fabrikası ve Böcekçilik Enstitüsü’nü ziyaret ederek tarımsal üretimi incelemesini ve köylülerle yaptığı görüşmeleri aktarmaktadır. Haber, özellikle şeftali ve sebze üretimi ile pamuk ve soya fasulyesi gibi yeni ürünlerin tanıtımı üzerinden, devletin kırsal alanlarda tarımsal modernizasyon ve üretim artırma çabalarına doğrudan müdahalesini göstermektedir. Gazetede metinlerinde haberin yazılması ise “Ziraat vekili Merinos fabrikası ile böcekçilik enstitüsünü ziyaret etmiş ve her iki müessesinin çalışmalarını tetkik etmiştir. Vekil. Gürsu’yu nahiyesine gitmiş ve burada toplanılanmış olan elli köyün muhtar ve ihtiyar heyetleri ile görüşerek nahiyenin zirai durumunu üzerinde köylüden izahat almıştır. Muhlis Erkmen bu heyetlerle yaptığı uzun bir hasbihalde bilhassa bu yerin pek nefis olan şeftalisi ile sebze bahçeleri üzerinde durmuş ve bu hususa dair verilen izahat büyük bir alaka ile dinlenmiştir. Bu görüşme esnasında köylülerimiz bu sene ziraat vekâleti tarafından tohumluk olarak gönderilen Akala pamuğu ile burada ilk defa yetiştirilmiş Soya fasulyesinden çok iyi neticeler aldıklarını bildirmişlerdir. Vekil Mudanya’ya giderek bu mıntika da tetkikler yapmışlardır” olarak yazılmıştır.²²⁰

²¹⁸ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Önümüzdeki Yıl Vilayetimizde At Yetiştirme İş Merkezi Himaye Edilecek” (12 Ekim 1939), 1.

²¹⁹ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Ziraat Vekilimizin Tetkikleri Kırşehir” (5 Eylül 1940), 1.

²²⁰ *Maraş Vilayet Gazetesi*, “Ziraat Vekilimizin Tetkikleri Bursa” (9 Eylül 1940), 1.

SONUÇ

Maraş Vilayet Gazetesi'nin 1933-1948 yılları arasındaki yayın hayatı incelendiğinde, gazetenin yalnızca bir basın organı olmanın ötesinde, erken Cumhuriyet döneminin sosyal, ekonomik ve kültürel dönüşümlerini belgeleyen bir arşiv niteliği taşıdığı görülmektedir. İncelenen dönemde gazetenin başlangıçta dört sayfa olarak yayımlanırken zamanla altı ve sekiz sayfalık baskılara ulaştığı; bu artışın içerik yoğunluğunun ve konu çeşitliliğinin doğrudan bir sonucu olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle 1936'dan itibaren Halkevi'nin yayın sorumluluğunu üstlenmesiyle birlikte gazetenin eğitim, kültür ve inkılap temalı içeriklere daha fazla yer vermesi, Cumhuriyet'in toplumsal modernleşme projeleriyle uyumlu bir çizgiye yöneldiğini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede gazetenin hem yerel haberleri hem de ulusal ve uluslararası gelişmeleri yansıtarak geniş bir yelpazede bilgi sunduğu görülmektedir.

Gazetenin sayfa düzeni ve içerik başlıkları incelendiğinde, birinci sayfanın genellikle ulusal ve yerel siyasi gelişmelere ayrıldığı; resmi ziyaretler, hükümet kararları, önemli demeçler ve Kurtuluş Bayramı gibi milli günlere dair haberlerin ön planda yer aldığı dikkat çekmektedir. İkinci sayfada Osmanlıcadan Türkçeye karşılıklar, kültürel etkinlikler, şiirler ve dönemin dil politikalarıyla bağlantılı yazılar düzenli biçimde yer almıştır. Üçüncü sayfa çoğunlukla meclis konuşmaları, askeri kararlar ve ilanlara ayrılırken, dördüncü sayfa belediye ve defterdarlık duyuruları, gayrimenkul satışları ve kamuya yönelik resmi ilanlarla doldurulmuştur. Sayfa sayısının artmasıyla birlikte mahalle haberleri, halk evleri faaliyetleri, inkılap tarihçesi ve Atatürk'ün fikirlerini ele alan özel içerikler de gazeteye eklenmiştir. Bu yapı, gazetenin hem güncel bilgilendirme hem de halkı eğitme işlevini aynı anda üstlendiğini göstermektedir.

İçerik temaları açısından bakıldığında, Maraş Vilayet Gazetesi'nin dönemin toplumsal kalkınma politikalarıyla doğrudan uyumlu haberler yayımladığı görülmektedir. Tarım ve hayvancılık haberlerinde, özellikle üzüm üretimi ve pekmez çeşitlerinin yapım yöntemleri gibi yerel ürünlerin tanıtımı ön plana çıkmış; modern tarım aletlerinin köylere dağıtılması, nadas ve kış ekimi uygulamalarının yaygınlaştırılması gibi verim artırıcı tedbirler kamuoyuna aktarılmıştır. Hayvancılık alanında ise at yetiştiriciliğinin ıslahı ve binicilik yarışlarının desteklenmesi gibi girişimler dikkat çekmektedir. Bu haberler, Cumhuriyet'in kırsal kalkınma politikalarının yerel basına nasıl yansıdığını göstermesi bakımından önemlidir.

Şehircilik ve imar faaliyetleri, gazetenin diğer bir önemli içerik alanını oluşturmaktadır. Köprü ve yol yapımları, su ve elektrik tesislerinin inşası, park düzenlemeleri ve belediye çalışmalarına ilişkin haberler, Maraş'ın modernleşme sürecindeki altyapı yatırımlarını belgelemiştir. Özellikle Göksun yolu köprüleri, Aksu köprüsü ve Kanlıdere köprüsü gibi projelerin haberleştirilmesi, halkın ulaşım ve yaşam kalitesine doğrudan katkı sağlayan gelişmelerin kamuoyuna duyurulduğunu göstermektedir. Bu tür haberlerde hem teknik bilgiler hem de halkın projelere dair

beklentileri yansıtılmış; dolayısıyla yerel yönetim ile halk arasındaki iletişimin basın aracılığıyla nasıl kurulduğu anlaşılmaktadır.

Gazetenin önemli bir diğer işlevi, resmi ilanlar ve kamu duyuruları yoluyla bölgenin sosyo-ekonomik yapısını kayıt altına almak olmuştur. Gayrimenkul satış ilanları, kadastro ve tapu duyuruları, memur atamaları ve belediye faaliyetlerine ilişkin bilgiler, yalnızca haber niteliği taşımakla kalmamış; aynı zamanda dönemin ekonomik ilişkilerini, mülkiyet yapısını ve kentleşme sürecini anlamaya imkân tanıyan birer belge işlevi görmüştür. Bu yönüyle gazete, tarihçiler ve sosyal bilimciler için mikro düzeyde ekonomik ve toplumsal veriler sunan bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Gazetede ayrıca kültürel ve edebi içeriklere de düzenli olarak yer verilmiştir. Şiirler, milli bayramlara dair hatıralar, halk evlerinin faaliyet raporları ve inkılap tarihçesi yazıları, Cumhuriyet'in kültürel politikalarının yerel düzeyde benimsetilmesinde önemli bir araç olmuştur. Mustafa Kemal Atatürk'ün nutukları, yurt gezileri ve siyasi demeçlerine geniş yer ayrılması ise hem lider kültürünü pekiştirmiş hem de halkın ulusal bilinçle bütünleşmesine hizmet etmiştir. Atatürk'ün vefatı sonrası bu içeriklerin devam etmesi, onun fikirlerinin yeni kuşaklara aktarılması konusundaki sürekliliği ortaya koymaktadır.

Afet haberleri ve doğa olayları da gazetenin düzenli olarak işlediği temalardan biridir. Özellikle 1940 yılında meydana gelen depremler, "Zelzele" başlığı altında hem afetin boyutları hem de halkın maruz kaldığı zararlar açısından ayrıntılı şekilde raporlanmıştır. Bu tür haberler, yalnızca bilgi aktarmakla kalmamış; aynı zamanda halkın dayanışma ruhunu ve devletin afet yönetimindeki rolünü vurgulayan içeriklere dönüşmüştür. Benzer şekilde askeri haberlerde, özellikle havacılığın milli savunmadaki önemine dikkat çekilmiş ve halkın bu alandaki yardım kampanyalarına katılımı teşvik edilmiştir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında, Maraş Vilayet Gazetesi'nin 1930'lu ve 1940'lı yıllarda hem yerel halkın günlük yaşamına dair bilgileri hem de Cumhuriyet'in siyasal ve toplumsal dönüşüm süreçlerini bir arada sunan çok katmanlı bir yayın organı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Gazete, bir yandan Maraş'ın yerel dinamiklerini ve kalkınma hamlelerini belgeleyerek bölgesel bir hafıza oluşturmuş; diğer yandan ulusal modernleşme projelerinin halka benimsetilmesinde aracı bir rol üstlenmiştir. 1948 yılında yayım hayatının sona ermesi, bu işlevin yerini yeni gazetelerin almasına yol açmış; ancak Maraş Vilayet Gazetesi, içerdiği haber çeşitliliği ve kronolojik düzeniyle erken Cumhuriyet basınının karakteristik özelliklerini yansıtan nadir kaynaklardan biri olarak önemini korumaktadır.

KAYNAKÇA

- Afyoncu, Erhan. “Mehmed Said Paşa, Yirmisekizçelebizâde” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 28/524-226. Ankara: TDV Yayınları, 2003.
- Akyüz, Mehmet. *Konya Vilayet Gazetesi*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- Alpaslan, Erhan - Tombul, Y. Yusuf. “Cumhuriyet Döneminde Maraş’ta Yerel Basın (1923–1990)”, *Turkish Studies* 13/16 (2018), 1-20.
- Ayhan, Bünyamin. “Osmanlı’dan Cumhuriyete Toplumsal Kimlik Oluşumunda Basının Rolü”, M. B. Arık, ve M. Şeker (Dü), *İletişim ve Ötesi* (s. 259-305). Konya: Tablet Kitabevi, 2007.
- Begtimur, Mehmet Emin. “İlk Matbaanın Mucidi”. *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi* 0/12 (2018), 160-168, 163.
- Çakır, Hamza. “Tercümân-ı Ahvâl” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/495-497. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.
- Ebüzziya, Ziyad. “Cerîde-i Havâdis” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 7/406. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.
- Gerçek, Selim Nüzhet. *Türk Matbaacılığı: Müteferrika Matbaası*. İstanbul: Devlet Basımevi, 1939.
- Girgin, Atilla. *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 2001.
- Güz, Nurettin. “Şinasi ve Namık Kemal’in Osmanlı Fikir ve Basın Hayatına Katkıları”, *Osmanlı Basın Yaşamı Sempozyumu*. Ankara: GÜİF Yayını, 1999, 83-95.
- <https://zhidao.baidu.com/question/560375694.html>.
- İnuğur, M. Nuri. *Basın ve Yayın Tarihi*. İstanbul: Der Yayınları, 1993.
- Karateke, Hakan. *Osmanlı'da Yayın ve Bürokrasi İlişkisi*. İstanbul: B.Y., 2005.
- Koloğlu, Orhan. *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın*. İstanbul: İletişim Yayınları, 1994.
- Köktener, Aysun. “Fikir Gazeteciliği ve İlk Türk Fikir Gazetesi: Tercüman-ı Ahval”. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 0/11 (2001), 203-217.
- Kut, Turgut. “Matbaa”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 28/111-113. Ankara: TDV Yayınları, 2003.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “19 Mayıs Spor Bayramı’nda Düzenlenen Müsabakalarda İkramiye Alanlar Şunlardır” (25 Mayıs 1939), 2.

- Maraş Vilayet Gazetesi*, “19 Mayıs” (5 Mayıs 1938), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “3529 sayılı Ecnebilerin Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkındaki Kanununun 16, 20 ve 30. Maddeleri Tadil Edilmiştir” (26 Eylül 1940), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “8-9 Temmuz 1940 Gecesi Vilayetimizde Yer Sarsıntısı Olmuştur” (11 Temmuz 1940), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Ankara’da Maraş Kurtuluşu Sayın Saylavımız Bay Hasan Reşit Tankut’un Yüksek Yardımlarıyla Ankara’da Maraş’ın Kurtuluş Yıldönümü” (3 Şubat 1938), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Arazi Vergisi Kanunu” (27 Nisan 1939), 3-4.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Askerlik Şubesi Başkanlığından” (11 Temmuz 1940), 4.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “At İzi Höyüğü Yanındaki Küçük Tepecikte Hafriyat Yapılacak” (13 Ocak 1938), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Atatürk Kupası Güreş Müsabakaları İçin Dün Ankara’da Ortaokul Alt Bahçesinde Bir Müsabaka Düzenlendi” (26 Mayıs 1938), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Atatürk’ün İstanbul, Eskişehir ve Konya’yı Ziyareti” (21 Ocak 1937), 6-7.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Atatürk’ün İstanbul, Eskişehir ve Konya’yı Ziyareti” (21 Ocak 1934), 6-7.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Atatürk” (6 Ocak 1938), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü” (18 Temmuz 1940), 4.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Beden Terbiyesi” (8 Ekim 1942), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Belediye Başkanlığına” (1 Haziran 1938), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Belediye Faaliyetleri” (3 Temmuz 1934), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Belediye İşleri Belediye Önündeki Geniş Yol Kısmen Bitirdi” (14 Nisan 1938), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Bir Batında Dört Çocuk” (22 Haziran 1939), 3.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Borsa Ankara’da Açılacak” (20 Ocak 1938), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Buğday Alım Merkezi Açılacak” (3 Temmuz 1934), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Büyük Güreş Müsabakaları Geliri Ulu Cami’nin Onarılmasına Harcanacak” (27 Nisan 1946), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Büyük Güreş müsabakaları” (18 Mayıs 1946), 3.

- Maraş Vilayet Gazetesi*, “C.H.P. Bazı Halkevlerimiz, Genel Müsamerelelere Çocukların Katılıp Katılmayacağını Sormaktadır” (13 Ocak 1938), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Cahit beyefendi Trabzon Jandarma Mıntıka Kumandanlığına Tahvili” (11 Eylül 1934), 4.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Cumhuriyet Halk Fırkası Vilayet İdare Heyeti Reisliklerine Yapılan Atamalar” (17 Temmuz 1934), 3.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Cumhuriyetin 19 uncu Yıldönümünün Kutlaması” (22 Ekim 1942), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Cumhuriyetin 19. Yıl Dönümü” (5 Kasım 1942), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Çeltik Mütéhassısı Harun Beyin Tayini” (3 Temmuz 1934), 4.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Dairelerde Çalışma Saatleri” (30 Haziran 1938), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Denizli Havalisinde Sellerden Ölenlerin Sayısı 14’ü Buldu” (18 Temmuz 1940), 3.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Devlet Demir Yolları İdaresi İmtisas Şubeleri İçin Memur Yetiştirmek Üzere “Demiryolu Meslek Okulu, Açılacak” (17 Eylül 1942), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Dış Politika Haberleri” (5 Ocak 1946), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Dil Kurultayı” (14 Ağustos 1934), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Doğu Afrika Çarpışmaları Yalnızca Yerel Bir Anlaşmazlık Değil” (9 Ekim 1934), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Duyuru ve İlan Haberleri” (3 Temmuz 1934), 3-4.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Elbistan’ın Yılan Ovası’nda Kaçakçılık” (31 Temmuz 1934), 3.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Elektrik Santral Binası ve Bu Binada Yapılacak Elektrik Tesisatı İşleri Bugün İhale Oldu” (6 Şubat 1939), 5.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Endüstri Hayatı” (27 Ocak 1938), 4.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Gayrimenkul İlanı” (5 Ocak 1946), 4.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Gayrimübadillere Tahsis Edilen Malların Vergileri Kanun No: 3374, Kabul Tarihi: 25.4.1938, Neşri Tarih: 2.5.1938” (23 Haziran 1938), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Gaz Kursu” (13 Ocak 1938), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Gazi Hazretleri Ankara’ya Avdet Buyurdular” (10 Temmuz 1934), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Gazi Mustafa Kemal Paşa’nın Büyük Millet Meclisi’nde Yaptığı Konuşması” (25 Ekim 1934), 1.

- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Gazi Terbiye Enstitüsüne Girmek İsteyenlerin İmtihanı Yapıldı” (8 Ağustos 1940), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Gaziantep’te Cezri Bir Hareket Geçen 30 Ağustos Zafer Bayramı” (26 Eylül 1934), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Gelenler Mezunen Şehrimizden Ayrıldı” (10 Temmuz 1934), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Gençlik Kulüpleri Faaliyete Başladı” (5 Eylül 1940), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Gençlik Kulüplerinin Kayıt Muamelesine Başlandı” (15 Ağustos 1940), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Göksun Yolundaki Köprüler ve Eloğlu Yolu Üzerindeki Aksu köprüsü İhale Edildi” (27 Ocak 1938), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Habeşistan Meseleleri” (2 Nisan 1935), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Halkevi Okutma ve Yazma Kursları” (13 Ocak 1938), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Hava Kurumumuz Çalışıyor” (25 Temmuz 1940), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Havacılık Haftası Başladı” (29 Ağustos 1940), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Havacılık Haftası” (19 Eylül 1940), 3.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Hayvanlar Vergisi Kanunu Değişti” (31 Mart 1938), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “II. Dünya Savaşı” (2 Temmuz 1942), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Irak Petrolleri ve Suriye Irak petrollerinin Akdeniz’e Akıtılması” (26 Mart 1935), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “İçeride ve Dışarıda Barış” (22 Ocak 1935), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “İki Köylü Kadının Hava Kurumuna Yardımı” (22 Ağustos 1940), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “İkinci Türk Kurultayı” (21 Ağustos 1934), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “İlbayımız Bay Osman Şahinbaş’ın Yüksek Yardım ve Alakalarıyla Tenis, Basketbol, Voleybol Mahalleri Yapılıyor” (23 Haziran 1938), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “İlbayımız Maraş- Gaziantep Yolu Üzerinde Teftişleri” (26 Ocak 1939), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “İlbayımız Maraş’ın Kurtuluş Hazırlığı” (13 Ocak 1938), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “İlbayımızın Teftişleri” (16 Haziran 1938), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “İlbayımızın Teftişleri” (17 Şubat 1938), 2.

- Maraş Vilayet Gazetesi*, “İlk Taşı Valimiz Koydu” (12 Ocak 1939), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “İlk Tren Tezahürat Arasında Erzurum’a Girdi” (14 Eylül 1939), 3-4.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “İngiltere Başbakanı Winston Churchill’in Amerika Ziyareti” (5 Ocak 1946), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “İngiltere, Suriye ve Lübnan’ı İcabında Müdafaa Edeceğini Açıkladı” (4 Temmuz 1940), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “İran Şahı, Makoya Kadar Türk heyetini Kabul Etmış ve Şah Bahti Hazretlerinin Verdiği Ziyafet” (10 Temmuz 1934), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “İran Şehinşahi’nin Türkiye Ziyareti” (10 Temmuz 1934), 6-7.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “İsmetpaşa Mahallesi Ocağını Ziyaret” (10 Temmuz 1934), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “İstanbul’da Et Fiyatları İndirildi” (20 Ocak 1938), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “İsveç Velihttı Bursa’da” (9 Ekim 1934), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “İşçi Sağlığı Umum Müdürlüğü Kuruluyor” (31 Ağustos 1946), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “İzmir’de Şiddetli Zelzele Oldu” (3 Ekim 1940), 3.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “İzmir’e Ceviz Büyüklüğünde Dolu Yağdı” (4 Temmuz 1940), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Kepçeciler Çarşısında Kavga” (4 Mart 1940), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Kız Enstitüsünün Akşam Sanat Kısımına Kayıt” (3 Haziran 1943), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Köy Eğitimcileri ve Gezici Başöğretmenler” (5 Ocak 1939), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Liberal Partisinin Oranı Manchester Guardian Gazetesi, Türkiye’nin Durumunu Yorumlayarak Şunları Yazmaktadır” (5 Ocak 1946), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Lise ve Ortaokullara Parasız Yatılı Talebe Alınacak” (8 Ağustos 1940), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Maarif Vekaletince Vilayetimizde Bir Kız Enstitüsü Açılması Kararlaştırılmış” (17 Eylül 1942), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Mahsul Verimli” (14 Eylül 1939), 2-3.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Maliye Vekâletinden” (31 Ağustos 1939), 3.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Maraş Halkevi’nin Sosyal ve Kültürel Faaliyetleri, Halkın Bu Çalışmalara Desteği” (31 Temmuz 1934), 2-3.

- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Maraş İli Üzüm Üretimiyle Ünlüdür” (6 Ocak 1938), 3.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Maraş P.T.T. Merkez Müdürlüğü” (11 Temmuz 1940), 3.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Maraş Şehrinin İmarı” (27 Ocak 1938), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Maraş’ımızın Kahraman Halkıda Felâketzedelere Yardım İçin Derhal Faaliyete Geçti” (28 Nisan 1938), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Maraş-Göksun-Kayseri Yol Çalışması” (12 Mart 1935), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Maraş-Göksun-Kayseri Yol Çalışması” (21 Ağustos 1934), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Mebus Seçimi İşleri Faaliyetle İlerlemektedir” (16 Şubat 1939), 4.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Memleket Hastanesi Baştabipliği” (1 Ağustos 1940), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Meşhûr Suçlar Mahkemesi” (25 Aralık 1941 – 5 Ocak 1942), 3-4.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Millî Eğitim Müdürümüz Terfi Ettiler Millî Eğitim Bakanlığı Müdürler Encümeni Kararı” (19 Ocak 1946), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Millî Müdafaamızın Bu Senede Adi Bütçe Dışında Bırakılan Fevkalâde İhtiyaçlarının Miktarı Geçen Senekinden Farklı Değildir” (4 Mart 1943), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Millî Şefimiz Cumhur Reisimiz İsmet İnönü Tarih ve Dil Kurumlarını Yüksek Himayelerine Aldılar” (5 Ocak 1939), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Muhterem Valimiz Fahrettin Beyefendi Maraş-Göksun-Kayseri Yolu Tetkik ve Teftişleri” (28 Ağustos 1934), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Muhterem Valimiz Teftişe Çıktı” (22 Ağustos 1940), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Mustafa Kemal Atatürk’ün Afyonkarahisar Şuhut” (1 Ocak 1934), 6-7.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Mükellefiyeti Askeriye Kanunu Kabul Edildi” (15 Haziran 1939), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Okullar Açıldı” (5 Ocak 1946), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “On Yıl İçinde Başarılan İnkıpların Hiçbiri Diğerinden Geri Kalmaz” (24 Temmuz 1934), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Öğretmen Saim Emir Mahmutoğlu’nun 26 Eylül 1942 Dil Bayramı’nda Halkevinde Verdiği Söyleve Göre, Dil Bayramı Millî Bayramlarımızdan En Önemlisidir” (1 Ekim 1942), 1-2.

- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Öğretmenlerin Konferansı Şehrimiz İlkokul Öğretmenleri Aylık Mesleki Toplantılarını Yapıldı” (26 Ocak 1946), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Önümüzdeki Yıl Vilayetimizde At Yetiştirme İşi Merkezden Himaye Edilecek” (12 Ekim 1939), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Pazar Yerinde Hileli Teraziler Kullanılan Esnafa Ceza” (20 Mart 1940), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Perşembe Günün Zilhiccenin Dokuzu Olduğundan Arife, Cuma Gününde Kurban Bayramıdır” (17 Aralık 1942), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Reisi Cumhur Hazretlerinin Sebahatları” (17 Temmuz 1934), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Resmi Duyurular” (21 Mayıs 1935), 6-7.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Sakarya Okulu Öğretmenlerinden Halit Kurtaran ile Bay Sait Yalçın’ın Kızı Hatice Yalçın’ın Evlenme Töreni” (8 Ağustos 1940), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Saltanat 324 Senesinde” (24 Temmuz 1934), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Sanat Okulunun Temelleri Atıldı” (2 Kasım 1946), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Sinema ve Gazino Belediyenin Yardımı” (13 Ocak 1938), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Sivas-Erzurum Demir Yolu İstikraz Tahvilleri” (16 Temmuz 1934), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Sokak Fırınlarda Gramaj Eksikliği Tespit Edildi” (19 Ocak 1939), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Sovyet Amerikan Ticaret Muahedesi Uzatıldı” (10 Ağustos 1939), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Şark Musikisinin Kaldırılması Tedricen Kahve, Bar ve Tiyatrolarda Uygulanacak” (1 Ocak 1935), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Şehrimizde Çiçek Aşısı Yapıldı” (1942), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Şehrimizde Spor Faaliyetlerini Yürütmek Üzere Vilayet Beden Terbiyesi Bölge Heyeti kurulmuş” (7 Aralık 1939), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Şubatın Onuncu Günü Coğrafi Tetkikat Yapmak Üzere Bir Heyet Geliyor” (3 Şubat 1938), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Tayyare Resmi Hakkındaki 2459 Sayılı Kanun Bazı Hükümlerini Değiştiren Kanun No:3401, Kabul Tarihi: 25.5.1938, Neşri Tarihi: 28.5.1938” (30 Haziran 1938), 1.

- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Ticaret Vekili Doktor Behçet Uz Yarın Sabah Şehrimizden Harekât Ederek” (17 Eylül 1942), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Ticaret Vekili” (6 Ağustos 1942), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Türk Kadınları Biçki-Dikiş Yurdu Sergisi Açıldı Vilayetimiz Merkezinde” (18 Temmuz 1940), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Türk Köylüsü El Ele Vererek Sağlığını Korumalı Yardımlaşmalı ve Genlik İçinde Yaşamalıdır” (7 Ekim 1935), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Türk Matbuatıyla İlgili Gelişmeler ve Duyurular” (20 Haziran 1935), 4-5.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Valimiz Bay Sabri Çıtağın Geçen Hafta Eroğlu’nda Yaptıkları Teftiş İntibalarından” (19 Ocak 1939), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Vilâyetimiz Kızılay Kurumu Tarafından Yılbaşı Münasebetiyle Bu Gece Bir Balo Verilecektir” (31 Aralık 1942), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Vilayetimizin Eğitim Kursumu İştirak Edecek Olan Eğitimci Namzetlerinin Adları” (29 Nisan 1943), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Yardım Sevenler Derneği Menfaatine Sonbahar At Yarışları Tertip Edilmiştir” (31 Ağustos 1946), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Yaz Aylarında Ankara’da Toplanacak Olan Maarif Şûrası İçin Vilayetimizde De Hazırlıklara Başlanmıştır” (16 Şubat 1939), 4.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Yeni Belediye Doktorumuz” (1 Haziran 1938), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Yeni Kaymakamlarımız” (16 Şubat 1939), 4.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Yeni Saylav Seçimi İşleri” (2 Mart 1939), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Yeni Saylav Seçimi İşleri” (9 Şubat 1939), 5.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Yenilmez Ordu” (17 Ekim 1940), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Yılbaşı Balosu” (5 Ocak 1939), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Yol ve Köprü İşleri” (16 Haziran 1935), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Yurdun Her Tarafından Gelen Haberler” (24 Eylül 1942), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Zabıta Vukuatları” (3 Temmuz 1934), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Ziraat Vekaleti Köy Eğitimcilerine Pulluk Gönderdi” (5 Ocak 1939), 2.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Ziraat Vekilimizin Tetkikleri Bursa” (9 Eylül 1940), 1.
- Maraş Vilayet Gazetesi*, “Ziraat Vekilimizin Tetkikleri Kırşehir” (5 Eylül 1940), 1.

- Oral, Süreyya. *Türk Basın Tarihi 1728–1922*. Ankara, Yeni Adım Matbaası, 1968.
- Orhonlu, Cengiz. “Türkçe Yayınlanan İlk Gazete: Takvim-i Vekayi”. *Belgelerle Türk Tarih Dergisi* 1/6 (1968), 35-39.
- Sümer, Tülin. “İlk Büyük Gazetecimiz Şinasi ve Tasvîr-i Efkâr’ın Çıkışı”. *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, V/26 (1969), 56-57.
- Şahin, İsmail. *Maraş Vilâyet Gazetesi ve Matbaası*. Kahramanmaraş: B.Y., 2007.
- Varlık, M. Bülent. “Osmanlı dönemi Türkçe Yerel Basını Üzerine Bazı Gözlemler”, *Osmanlı Basın Yaşamı Sempozyumu Bildirileri*. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi, 1999.
- Yazıcı, Nesimi. “Bölge Tarihlerinin Kaynağı Olarak Vilâyet Gazeteleri: Karesi Örneği”, *Tarih Boyunca Türk Tarihinin Kaynakları Semineri Bildiriler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1997.
- Yazıcı, Nesimi. “Takvîm-i Vekâyi” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39/490-492. Ankara: TDV Yayınları, 2010.
- Yazıcı, Nesimi. “Tasvîr-i Efkâr” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/138-140 İstanbul: TDV Yayınları, 2011.
- Yazıcı, Nesimi. *Takvim-i Vekayi Belgeler*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1983.
- Yüksel, Mustafa. *Osmanlı Taşrasında Matbaa Faaliyetleri*. İstanbul: B.Y., 2012.

حوادث آذربایجان

چونکه ماه محرمه منتهی اولدی و وجهه ذات الله الی جماعت حضرت پادشاهی بکن بخشیده کونی باب عالی برینی نشر بیه رعیت بیور شدرد

صیدیا والبلکی ازبیر والیسی سبب دوتلو احمد پاشا حضرت نلریته

ازبیر والیسی زبند سایدوزانه مجلس والا اعضاء من دوتلو عثمان افندی حضرت نلریته

قونیبه والیسی باق پاشا حضرت نلریته قونیبه کندی مجلس والا کتوبی بیسی سعادتو رؤوف کندی به

امامه و جلیک منصرفی قونیبه کندی سعادتو رؤوف جبل افندی به

مجلس والا اعضاءنی عزتو رفعتی افندی به

موسل منصرفی قونیبه کندی عزتو رفعتی سزای افندی به

احاله و توجیه بیور شدرد

ذات الای حضرت و کاتبهای ماه عالی بشیمی کونی ساهت الی بخشیده و دیندن حرکت شه شهر مذکور دن سکر ساهت سافده طونه اوزر نه واقع اوم نام قصبه به موصلت بیور شدرد

شماره ای حضرت نلریته استیقال انلشدر ذات حضرت صدارت نهای طوغریمه حکومت قواضه عزت و هسان اولکون اهالی طرفدن کنه و سوسه بکری قدر هر ضحال قدیم اولتوب بونلرک اکتزبسی دخی شراب و جانور و سومانه دایر اولنه در حال مجلس و اهیان بله بی جلب الیه رسومان مذکوره من بعد بر نظام مخصوصه تطبیقا اخفا و کجی تلبیه و بیان بیور شدرد

بونی تصاقب کرک موی الیهدن منفردا کرک ججت اهالی دن احوال و احتیاجات حضرت لری بی سؤال بیور شدرد

اوردش او اسله امرت شریحه اولان استند عازری تدعی انش اولدقاری هر ضحال لرنه ذکر اولان رسومانک برعت قضاة ادخال قضیه سندن عبارت اولوب خصوصات ساره حقه حکومت طرف سندن و بعضی چور باجیر سلسلا اولق اوزره منزه بودلما قندن خت بود اولدقاری بی همزبان اتفاق اولدقاری حالده عرض و افاده انکشرد و قونیبه بعضی چور باجیرک سو حرکتی و اهالی قرا حقه قدر و تدبیری و قونیبه بیور شدرد

بولان رقابت جبهته بالاندر اهالی حقه حضرتان صفیه بی دعوت ایه به جک سازغات ظهور انککه اولدقاری تین انککه من بعد چور باجیرق اذ اوله درق برینه اهالی معرفتیه بر قریه کج ساهت کوره پرو یاخود ایکی بخاران انصاب و انسی اصول وضع و تأسیس قلمشدر انبو مختار کتدول بنه و بر به جک تعلیمات مخصوصه موجبیمه

قر بهل نیک متبرانیله بالانحدار مجلس تشکیل و قر بهل نیک احوال و کفایته دایر برمه بر مضطمت تنظیم ایدرک ناخدیاری مدبر و یاخود قائم مقامی طرفه تقدم ایدر جکلردو پرو اصول هر برده اتخاذ اولوب بین الامالی فوق القایه تأییرات سنه سی کورلش و اورا جده دخی اقتضاسک اجرائی منتهیه منصرف ایالت طرفه اواخر لازمه اعلما قلمشدر اشته او اوجمه اهالیکن حق احقاق و تدبیرات لازمه اجرا اولدقندن صکره ذات حضرت صداریته دخی فرداسی جمعه کونی اولردن حرکت و سورا و بیرون قریه لرنه مروا الیه او اشام نعل مذکور دن سکر ساهت مسافده واقع قونیبه قصبه منتهیه موصلت بیور شدرد کرک انای و اهده کرک قصبه مذکورده تحقیقات و اقمه به نظراً عموم اهالیکن احوال ملز می طالب افادن و ادملری ملا مراد و نورالدین افانن منشی اولدقاری انلاش و بونلردن ملا مراد اولجاورده بونلش اولنه در حال اخذ و گرفت اوله درق محاکمه ایجا اولق اوزره قضایانی اولان رفوقیه به ارسال قلمشدر و مشابره حضرت نلریته فرداسی سو قریه و توجیه قریه لرنه مروا الیه مذکور رفوقیه به موصلت ایدوب هسان او اشام مأمورین علمیه بی و باجیرسی و بیجوان اهالی بی حضور بنه جلب و استطاق ایلمش اوللر به جبهسی منهدا سالف الذکر ملز لرنه نکایت ایدرک اولایکه مشتمله مظهر و تدعی ارتکاب ایشد سکر بی و ادملر شیه مجامع خله و بی و به جک و ریمکه و تحصیل ایندکری حیوانات و سائر نک کتدو هر بدل به قلمه اهالی قریه ایجا اولدقاری اولدقاری بی افاده ایدرک لرنه و صرفه قوم طالب انایله دخی اولردن دخی اوزره بولند قریه منتهیه در عقب اندر دخی اندو قوی قلمشدر و بولند بشده عموم قضا اهالیسی اصحاب ملا کدن بوسف یک نام کنه الیه شندنگاری کج عتاز و بولاق حسن و امین و شینه و شریک کتدقاری قریه لرنه نک ناموسه و محفل ارباب سار کونه حرکت جسارت ایلرندن نکایت انش اوللر به اشخاص هر قوم دخی جیس اولنشدرد مجلس احوالک ایغای و نظایف مأمور بنه نکاسل و رعایتی تین انش اولنه منصرف ایالت معرفتیه در حال جله عزت اوله درق و جوه و اهالی بلده طرفدن اوج صالان و ایکی بلقا و بیور بودی اهضا انتخاب اولقاری امر شیه اولقش و همان اولکون اقتضای این اهضا انضایه مجلس جدید تشکیل اولوب بیعت مأمور لری حضورده هر بر صفتک اصول مذهبه منتهیه تطبیقا مراسم تحلیفه لری دخی اجرائی شدرد بعد ذات حضرت صداریته نهای اعضای موی الجمعی حضور بنه جلب الیه یکدیگر له برادرانه حسن امتزاج و معاشرت و اهانت سادات حالاری و مسائلک استحصاله متوالیسی و غیره کتدولر بنه و ادارت بنه مأمور اوللر و بر به جک تعلیمات مقصده مو جیبیه ایغای حسن مأموریت ایللری حقه و صایا و تدبیرات لازمه بی اجرا بیور شدرد

اهالیته حضرت نلریته اوله حضرت نلریته عمل مذکورده مدت امانی اولان بی کون نظر خدمت مأموریت له دوتلو عثمان پاشا حضرت نلریته محلی مجلس اعضاء بالانحدار اهل جرایم

اسه طابق و اصلاحات لازمه نیک اجرائی منتهیه کجیه کونلر و هذ مجلس مشورت ایشلر و هر شینه اول مذکور ملز سار کیه تعریفه و غیر حق انش اولدقاری

بالفک و ذخائر ثقلندین و شانه کراسی و طعام جهاسندن طویانی اهالی به اولان دینلر نیک تعیین مقدار له انتفال اوله درق مذکور ملز سار کیه اقرار لری و بعضی حسابلر نیک مطالع و تقوی اوزر بنه صرفه قوم طالب و نورالدین افانن در بیور اولن دخی قریه قونیبه قصبه منتهیه قریه اهاده و اعطای نلریته حکم اولنشدرد و بو کیفیت علماً ذات اولای حضرت صداریته نهای و معیت مأمور لری حضورده وقوف بولندر اهالی فذ کورده بر در مجلسه جلب اوله درق حصه اصابت ایدن انکک کتدولر تسلیفده حاصل اولان شوق و محظوظ لیلری نمره با اولنه مندر جلدده بونلشدر و بو کیفیت اوج کون عتد اولوب مذکور ملز نلریته دخی حاضر بالجلس بونلشدر فقط اولو جبهه مغایر اصولو حفاظت ملز سار کیه اهالیکن انش اولدقاری مبالغ کتدی جبهته ذات حضرت صداریته نهای اورد صحت امانی انشدره و مقوله حسابلر ارقمسی الیه جقتدن محمل مذکور دن حین عزت بنده و خصوصاً امانی باور و بولری عزتو مبرالای ذکی الیه معیت کنه سندن بقوب افندی به و الیه و مذکور ملز سار کیه قاری تیش و تدقیق الیه تحصیل اوله جتی انکک اصول منقذه مذکوره اوزره اصحابه ده و اعطای اولقاری و بنام صلحه تفصل کتدی و اربانه و اعطای اولان سار کیه مقدار بی بین رفقه مقرر بونلر ایدرک و صرفه قوم ملز نلریته دخی برابر ارق پیشه کتدولر بی تلبیه بیور شدرد

شدی به قدر بالذقاب اعلان اولدقاری و وجهه مسکوکات صحیحه کج قیامت اصلیه منتهیه تداول ایدر لری و بوجیه امر تجارت و اموال خلقک برانیت حقه و بولسی اوزره دنیور دولت علیه ک اقتضای امانی اولوب ایق اوراق تدبیه الیه مسکوکات منشوشه کج و بوی و معطلک حصه مانع اوله ابتدای امر ده بیدانه اولان کاغذک قالدیر لری امانیه قیامت اولننه برابر مسکوکات منشوشه کج دخی اون سنه نظر فده مسکوکات صحیحه به نهجی منتهیه تدبیرات لازمه اتخاذ اولنشد و مسکوکات منشوشه کج ارقمسی انکک به دک قایم بی حد اصلاحیه مطوق بی انکک ابرای بی قیامت الیه بوزارن غروض اعتبار له اسبابلر اورد و بوزارن بولیمه و رک اوزر سار کیه نلنده رفوقیه الیه عزت جلیه بنده عقد معاوه اولنشدی لاله هذ اوراق تقیه نک کلینلو مقداری قالدیر لری و مذکور قریه نیک اجرائی نهمه بنه شروع ایق کافدک کاملاً قالدیر لرنه مشروط بولند بی حالده میدانه قونلر بیسی بر منظر فده چکلیک قزاری اوزر بنه سار کیه مابک اینداسندن اعتباراً مذکور قویله بر موجب معاوه قایم و صافه باشرت انکک بی ایق مؤخرأ ظهور ایدن بعضی احوال مجریزه اقتضایه دولت علیه اوراق نقده قیاسک چکلیسنه قار شوق اولان ایق بی آخر امور مهمه ملکه به صرف ایق

Ceride-i Havadis in 26 Muharrem 1277 (Agustos 1860) tarih ve 1000 numaralı nüshasının ilk sayfası

Maras

Abone:

Sayısı 52 her senede « 125 » Altı aylığı « 65 » kuruştur.

— Tanesi 100 Paradır —

Bağlar tarifesine tabidir.

3 Temmuz 1934 (Salı Günleri Çıkar Resmî Vilâyet Gazetesidir.)

Yıl - 1
Sayı - 43

Gazi Hz. ile Şehinşah Hz. nin İstanbulda Gezintileri

İstanbul 1 [A.A] İran Şehinşahi hazretleri bu gün öğleden evvel Üniversiteyi ziyaret ve bazı imtihanları takip etmişlerdir. Üniversiteye gelişlerinde olduğu gibi dönüşlerinde geçtiği yolların imtidadına birikmiş olan halk saygı ve sevgi tezahüratında bulunmuşlardır öğleden sonra şehinşah hazretleriyle Reisi Cümbür hazretleri Kadı köyüne geçmişler ve oradan Maltepe atış mektebini teşrif buyurmuşlardır. Burada yapılan atış tâlimlerini takip buyuran iki Devlet Reisi avdette Çamlıcaya kadar bir gezinti yapmışlar ve Üsküdar üzerinden dolma bahçe sarayına avdet buyurmuşlar gece dolma bahçe sarayında Şehinşahi hazretlerinin memleketimizi ziyaretleri şafhasına ait olarak hazırlanmış olan filmi seyir etmişlerdir.

Şehinşah Hz. memleketimizden ayrılıyorlar

İstanbul: 2, İran Şehinşahi Hz. bu gün saat 16 da memleketimizden ayrılacaklardır.

Şehinşah Hz. Trapzona kadar Ege vapuru ile seyyahat edecekler ve oradan otomobile İrana geçeceklerdir.

İtalyan Filosunun Bir tebliğ

Tirana: 29 [A.A] — Arnavutluk matbuat bürosu aşağıdaki tebliği neşretmiştir:

“Romada neşrolunan yarı remî tebliğde verilen haberler hilâfına olarak, İtalya filusunun 23 Haziranda Draç limanındaki faaliyetin Arnavutluk hükümetinin muvafakatile hazırlanmamış ve bu bapta evvelden de hiç bir işar da vuku bulmamış olduğunu beyana mezu-nuz.”

İngiliz Takas Kanunu

Londra 29 [A.A] İortlar kamarası hükümetin takas kanun layihasını kabul etmiştir.

Harun Bey

Evvelce mezanen şehrimizden Ankaraya gittiğini yazdığımız Çeltik Mühessisi Harun beyin Antalya vilâyetine naklen tayin edildiği Ziraat Vekâleti celilesinden vilâyetimize tebliğ edilmiştir. Kendi vazifesinin mühessisi olan mümaileyhin bilhassa vilâyetimizin her hangi hayır müesseselerinde ve gazetemizin tahrir işlerinde gösterdiği yılmaz faaliyeti şayanı şükran bulunmuş Vilâyetimizden ayrılış haberi gerek çeltikçileri ve gerekse fabri hizmetleriyle kendini sevenleri müteessir kılmıştır. gittiği Antalya vilâyetinde dahi muvaffak olmasını dileriz.

Zabite vak'ası

30-6-934 günü kılıç ali mahallesinden Hasan oğlu hüseyine ait olup kanlı dere içindeki incir ağacı altına sakladıkları 39Metre Kaçak kumaş ve 2 masa örtüsü ve 1 fanila bulunmuştur.

30-6-934 gecesi kazancılar çarşısında kâtip zade hakkı efendinin dükkânı kepenegi açılarak 8 Top dokuma alaca alındığı iddia edilmiş ve yapılan tahkikata sarikin şekerli mahallesinden sütcü Osman oğlu Şekrîş olduğu anlaşılmiş ve çaldığı eşya ile birlikte derdest edilmiş olduğu haber alınmıştır.

Mühim bir şayia

Berlin 29 [A.A] Başvekil muavini M. Fon Papen'in çok yakın mesai arkadaşlarından avukat ve gazeteci M. Yungun gizli zabita tarafından evkif edildiği şayiası dolaşmaktadır.

Fransız - Sovyet Ticarî anlaşması

Paris 29 [A.A] Mebusan meclisi Fransız Syvet ticaret mukavesini bu sabah reyî işarı ile kabul etmiştir.

Mistirlyaymin

Vilâyetimizde bulunan Amerikan Bort şirketi müdürü Mistirlyayminin vilâyetimizden temelli ayrıldığı haber alınmıştır.

MARAS

Sahibi: Maraş Halkevi Yönetim Kurulu
Gazeteyi idare eden: Maraş Halkevi Yayın Şubesi

Seneliği 52 tane hesabı ile 125 kr.
Aylığı 26 » » 65 »

İlanlar tarifesine tabidir.
Tanesi 100 Paradır.

Sayı 170—31 Yıl:4 (Perşembe Günleri Çıkar Halkevi Gazetesidir.) 7 İkincikanun 1937

Atatürk İstanbulu, Eskişehir, Konyayı şereflendirdiler

Eskişehirde, İnönü, Mareşal Fevzi Çakmak, Hariciye ve Dahiliye vekillerilerinin iştirakile dört saatlik bir toplantı yapıldı

— Atatürk Hükümetin daveti üzerine Ankara'ya avdet buyurdular —

Ulu Önder Atatürk'ü hamil tiren 30-12-936 Çarşamba günü sabaha karşı Ankara'dan hareket ederek 31-12-36 Perşembe günü saat 20.30 da Haydarpaşaya girmiştir. Atatürk'ü Ordu Müfettişi Fahreddin, Ali Sa'at, General Ali Fuat Osman Tufan, Kemal, Rüşti Nurettin, Sahib, Devlet Demiryolları Genel Direktörü Ali Rıza Ermen, Üniversite Direktörü Cemil Bilsel karşılamıştır. İstanbul Valisi Muhiddin, İstanbul Komutanı Halis Atatürk'ü İzmitte karşılamışlardır. (Artarı sayfa 3 te)

C. H. Partisi İlyönkurul toplantısı — Halkevi Reisi —

Son kongrede C. H. Partisi II kuruluna seçilen üyeler ilk toplantısını İlyay Sahih Cemal Gülenin başkanlığında geçen pazartesi günü yapmıştır.

Bu toplantıda Halkevi başkanlığına Rıza Çukadar seçilmiştir. Genç arkadaşımızı kutlar başarılar dileriz.

Kaza idare heyeti de toplantısını yapmış, başkanlığa avukat Hami seçilmiştir.

Halkevi yönetim kurulu Rıza Çukadarın başkanlığında toplanmış, Halkevinin daha verimli çalışmasını temin için bir program hazırlanmıştır.

Bu hafta içinde (Çoban) piyesini temsil edeceklerdir.

İdare Umumiye Vilâyet Kanunu mucibince müdürler İbhavlıkta toplandılar

İdare Umumiye Vilâyet kanunu mucibince bütün daire reisleri İlyay Sahih Cemal Gülenin başkanlığında Vilâyet oru nunda toplanarak yapılan, yapılacak ve yapılmakta müşkilât çekilen işleri görüşmüşler ve bunları bir rapora bağlamak üzere 1-2-937 pazartesi günü tekrar toplanmağa karar vermişlerdir.

Belediye Meclisi

Belediye meclisi fevkalâde olarak 11-1-937 pazartesi günü toplantısını yapacak, meclisi Şar-bavımız Sükûti Tükel açacaktır. Bu toplantıda şehrin imarı hususunda çok önemli kararlar verileceği öğrenilmiştir.

Göksün Kaymakamı

Göksün kaymakamlığına tavin edilen Hülûsi 7-1-937 günü Adanadan gelmiş ve 9-1-937 de Göksüne hareket etmişlerdir. Burada bulunduğu müddet zarfında sık sık İlyay ziyaret ederek göksünde yapılacak işler hakkında direktif almışlardır. Yeni kaymakamı kutlar başarılar dileriz.

İktisat Vekâleti İş Başmüfettişi

İktisat vekâleti İş Başmüfettişi Mehmet Ali 4-1-937 günü gelmişler, buradaki sanayi müesseselerini tetkik ettikten sonra 6-1-937 günü gitmişlerdir.

Maliye tayinleri

Andan malmüdürü Mehmet Teyfûzin maaşı 30 liraya çıkarılmıştır, kutlarız.

Elbistan malmüdürliğüne Kulp malmüdürü Ahmet Arif tavin edilmiştir.

Parti Grubundaki müzakere

Ankara, 29 (A.A) — C. H. P. Grubu Başkanlığından: C. H. Partisi Kamutay grubu bu gün 29-12-936 Trabzon Saylavı Hasan Sakamın başkanlığında toplandı. Söz alan Hariciye Vekil Vekili Şükrü Saracoğlu harici siyaset hakkında beyanatta bulundu.

(Artarı sayfa 2 de)

Parti toplantısı tebliği:

C. H. Partisi Kamutay Grubu bu gün (5-1-937) Trabzon Saylavı Hasan Sakamın Başkanlığında toplandı.

Dr. Aras Cenevre'de ve Paris'de Sancak meselesi üzerinde geçen müzakereleri ve maraşhas heyetimizin çalışmasını G. H. U. içtımında hülâsa etti.

Bu hülâsa geçen hafta Parti Grubu tebliğinde zikredilmiştir. Dr. Aras buna ilâve olarak Paris'ten ayrılrken Fransız Başvekil ile görüşüğünü ve müşâ-funilevlin hakiki bir hüsnüniyet göstererek iki memleket arasında iyi münasebatı muhafaza edecek bir hal sureti bulmak lüzumunda ısrar ettiğini ve vilbaş münasebetiyle bir kaç gün istirahatın sonra Sancak işle kendisinin de işğal edeceğini söylemiş ve diğer taraftan Sancak için Fransa hariciyesince tasavvur edilen ve fi i sahada bizi tatmin edebilecek mahiyette zannedilen (Rejim), adı bilâhare görüşülmek üzere, esas itibariyle mütalea etmeğimizi istemiş ve böyle bir sarih teklif alınca azami husnünniyetle tetkik ve mütalea edeceğimiz kendisine söylenmesi üzerine derhal Fransa hariciyesine bildirerek böyle bir teklifin verileceğini vadetmiş olduğunu nakletmiştir.

Bugün Paris'ten avdet etmiş olan Fransa büyük elçisinin bir teklifi hamil olmadığımız ve hükümetinden keyfiyeti derhal sorarak iki üç güne kadar bu hususta bir cevap verebileceğini söylediğini bildirmiştir.

Dr. Aras'ın beyanatından meselenin nasıl bir reviş alacağını tasavvur etmek mümkün olmadığı anlaşılıyordu. Söz alan hatibler, Fransanın takibettiği müzakere usulünü şiddetle tenkid etmişler açık ve anlaşılır bir usulü Türkiye efkârı umumîyesinin daha ziyade takdir edeceğini söylemişlerdir. Hatibler havret ve infiallerini gizlemiyorlardı.

Dr. Aras tekrar kürsüye gelerek beyanatına ilâve edecek bir şey olmadığını, uncerayı firkaya sadıkane nakletmekle şimdilik iktifa ettiğini ve hadisatın almış olduğu cerevanı nihayete kadar soğuk kanlılıkla takip etmek muvafık olduğunu söylemiştir. Bazı hatiblerin iki tarafa dostluk gösteren devletlerin bu meseledeki hareketleri hakkındaki suallerine, Dr. Aras, yakın bir zamanda izahat vereceğini vad ederek cevabını şimdilik tehir ettiğini arz etmiştir.

Elbistan hazine avukatlığına 50 lira ücretle serbet avukat Ali Avni tavin edilmiştir.

Belediye muhasebecisi

Açık olan belediye muhasebeciliğine Ticaret odası başkâtibi Hüseyin tavin edilmiştir. Çok çalışkan olan bu genci kutlar başarılar dileriz.

Adres: Maraş
Vilayet Gazetesi
Daire mahanesi
Başlıyan yazılar
geri verilmaz.

MARAS

Abone şartları
Sancığı: 150 Kuruş
Atayığı: 80
İlanat tarifesine tabiidir
Geçmiş nüsha 20 kuruş
TANESİ 13 Kuruşdur

Sayı: 430 Yıl: 8 (Perşembe Günleri Çıkar Vilayet Gazetesidir.) 1 İkincikanun 942

RUSLAR KALAGAYI GERİ ALDI

Almanlar yeniden 10 Şehiri ve 100 köyü terkettiler

Moskova 2 (a.a) - Sovyet tebliği:
General Guderiy'a'nın kumandası altındaki ikinci Alman zırhlı ordusunun Tula yakınlarında uğradığı hezimetten sonra batı cephesi katalarımız bu ordunun geri kolanlarını kovalayarak ve parçalayarak kafileleri yürüyüşlerine devam etmiştir. Alman kumandanlığı katalarını toplayarak ve işlerinden fakviyeler getirerek ilerleyişlerini önlemeğe ve durdurmağa çalışıyor.
Nara, Frotva ve Oka nehirleri batlarında yapılan son şiddetli muharebeler neticesinde marşal Fon Klugo'nun kumandası altındaki dördüncü Alman ordusunun mevzileri birçok noktalardan yarılmış ve bu mevzileri muhafaza eden bu ordu kataları bir yenilgeye uğratılmıştır. Bu muharebe-lerde batı cephesi katalarımız 20. 12. 13. 53. 43 ve 57 inci Alman kolordularını yenmiştir. Bu kolordular 292, 250, 183 15, 98, 349, 280, 62, 17, 137, 131, 31 ve 167 inci Alman piyade tümenleriyle 19 neu tank tümeninden ve Krakoviden tayyarelerle getirilen iki hücum tugayından mürekkeptir. Düşman katalarımızın darbeleri altında batıya doğru çekiliyor. Muharebe sahasında ve çekiliş yolunda yaralıları, topları ve harp malzesini bırakıyor.
Düşmandan Narapominsk, Dogotski, Zazo, Aleksime, Paransa, Şoşekine, Odof, Çereotets, Parâmihl, Tikvin şehirleriyle 100 kadar da köy kurtarıldıktan sonra, katalarımız 30 İkincikanun 1941 de Kaluga şehrini almıştır. Kaluga şehrinde büyük miktarda malzeme ele geçirilmiştir bunlar sayılıyor.

General Veyvel Uzakşark müttefik başkumandanı

Manilla tehlikeye düşüyor, Japonlar İpoh'ta ilerliyemiyorlar

Londra 2 (a.a) - Star gazetesine göre, İngiliz-Amerikan plânında general Veyvel'in Uzakşark müttefik kuvvetleri başkumandanlığına ve Amerika donanması kumandanı King'in de Pasifikteki müttefik donanmaları başkumandanlığına tayinleri kararlaştırılmıştır.

Vaşington 2 (a.a) - Harbiye Nazırlığının tebliği:

Düşmanın şiddetli hücumlarına rağmen Cenup batıda Amerikan ve Filipin kuvveilerinin birleşmesi temin edilmiştir. Elde bulunan bütün müdafaa kuvvetleri şimdi bir araya toplanmış ve bir kumanda altına verilmiştir. Adadaki mevziler, limanlar ve diğer müstahkem yerler şiddetle müdafaa ediliyor. Diğer bölgelerde bildirilmeğe

YILBAŞI BALOSU

Yılbaşı münasabıyla şehrimizde Kızlay menfaatine Belediye Şehir sinemasında yılbaşı gecesi bir balo verilmiş, balo samimiyet ve neşe içerisinde geç vaktâ kadar devam etmiştir.

İSTİKLAL OKULUNDA FENNİ SU TESİSATI YAPILDI

Haber Alıştımıza göre İstiklal ilkokulu İlimaye Heyetinin yüksekte gayretleri ve bazı talebe velilerinin değerli yardımları ile bu okula fenni su tesiatı yapılmış ve yavrularını sıhhi içme suları temin edilmiştir.

Bu gayretli himaye heyetle yardım sever talebe velilerine gazetemiz namına teşekkürü bir borç biliriz.

Bu yıl 32 köy okula kavuştu

941 Ders yılında Akçadağ Eğitim kursuna vilayetimiz adına giden 32 eğitimci muvaffakiyetle kursu bitirerek dönmüşlerdir. Bunlardan 13 eğitimci merkez, 14 eğitimci Elbistan, 3 eğitimci Andırın ve 2 eğitimci de Göksün köylerine gönderilmişlerdir. Bu eğitimcilerin 1 Kânunnevel 941 den itibaren yeni vazifelerine başlamış olduklarını memnuniyetle haber aldık, eğitimcilerimize başarılar dileriz.

ŞEHİRİMİZDE KIŞ

Şehrimizde bir kaç gündünberi çok şiddetli ve misli görülmemiş derecede bir kış hüküm sürmektedir. Yağan kar şehir içinde 20 santimi geçmiştir.

değer bir şey olmamıştır.

Singapur 2 (a.a) - İngilizler Japonların İpoh cenubuna doğru ilerlemek için sarfettikleri gayretini neticesiz bırakmışlardır. Bu cebbhede iki gündünberi değişiklik yoktur. İngiliz kataları Japon tabiiye sistemini öğrenmiştir. Japonların her hangi bir mevkiye yerleşmesine mani olmak için karşı hücumlar yapıyor. Japonlar topçu kuvvetleri getirmek zorunda kaldıklarından ileri hareketleri yavaşlamıştır.

Manilla tehlike içinde

Londra 2 (a.a) - Pasifikte Manillayı tehdit eden tehlike gittikçe büyüyor. Filipin ve Amerikan katalarının şiddetli mukavemetine rağmen Japon zırhlı kuvvetleri Filipinlerin Baş şehrine doğru ilerlemeğe devam ediyor. Şimdi Manilla akibetinden korkulur.

Maraş Vilayet Gazetesi 1 İkincikanun 1942 yılından 1. sayfa nüshası

TÜRKİYEİN DURUMU

İngiliz basınında çeşitli yorumlar

TÜRK MİLLETİNİN MİLLİ BİRLİĞİ BUGÜN HİZAMANKİNDEN DAHA KUVVETLİDİR
Manchester 3 a. a. — Liberal partinin orası Manchester Guardian gazetesi, Türkiye'nin durumu yorumlayarak şunları yazmaktadır:
Türk basını, 1946 yılını parlak olabileceği ümitleri izbar etmekle beraber, bugün için mağnum görmektedir. Türkiye, Moskva konferansının neticeleri açısından iyimser değildir, eğer bilhassa İran meselelerine hiçbir anlaşmaya varılmamasından endişe duymaktadır, zira, Türkiye'nin durumu budutlarındaki durumun arişliğini muhafaza etme müddetçe herhangi bir şekilde vahim ihtilalleri det edebilir. Türkiye'nin dili durumunu zafa düşürmek için yapılan gayretler beraf edilmiş ve bugün in Türk milletinin milli biğ her zamankinden daha ivetli bir hale gelmiştir. Türkiye ne eski bir mütip devlet, ne de yabancı ialei albede bir memleket adından, Türkiye yabancı bir devletin tekliflerini kabul ettirmenin tek yolu bu memleketin tecavüz etmekte ki, bu taktiklerde Türkiye bağımsızlığı için mücadeleyi göze alacaktır.

FRANSA'NIN CEVA

Paris 3 a. a. — Fırsız hükümeti sulh andlaşmasının tanzim şekli hakkında Amerikan, İngiliz ve Rus hükümetleri tarafından sendisine yapılan tebliğ bugün cevap vermiştir.

Yeni Yıl Dolayısıyla

ŞÜKRÜ SARACOĞLU'NUN TÜRK MİLLETİNE YAYINLADIĞI MESAJ

Sivas 1 a. a. — Başbakanımız Şükrü Saracoğlu yeni yıl için Türk Milletine sadet dilekelerini ulaştırmak görevini Sivas'ta çıkan Ökte gazetesine tevdi etmiştir. Saracoğlu diyor ki: "Anadolununun yüksek yayla ve bu yayların kahraman çocukları varlığınının iznel tağları oldukları halde yüzyıllarca parasız, palaz, hekimisiz, hocasız, yolsuz ve bakımsız bırakılmışlardı. Yoksulluk içinde kahramanlık yaratan bu yerlerin çocuklarını devlet, merkezine duyurmak için büyük şehirlerimizde çakanlar ölçüsünde Ökte adlı bir gazetenin zerece çalışmaya başlasak bu Türk yaylalarının ve buradaki Türk çocuklarının şen yuvalarının süsleneciği günler uzak değildir. Gazetenizin şen yuvalarında çalışmalarında muvaffak olmasını dilerim. Sizin vasıtanızla yeni yılı bütün Türk çocukları için yürekten kutlarız."

SAYIN BAY AHMET GÜRÜN PARTİ BAŞKANI ELİLE MARAŞ GAZETESİNE

Şimendiferimizin tahsisatı Büyük Millet Meclisimizce kabul buyuruldu. Hem Maraş hem Antebin ihalesi yakında yapılacaktır. İhale edilince temlatma merasimine geleceğim. Saygıları. Rashid Kaplan

RUŞEN ESREF ÜNAYDIN İTİMATNAMESİNİ VERDİ

Atina 3 a. a. — Türkiye'nin Yunanistan'daki yeni büyük elçisi B. Ruşen Eşref Ünaydın naip Damaskinosu itimatnamesini vermiştir.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL KURULUNDA

Vaşington, 3 a. a. — Dışişleri bakanlığı sözcüsünün bildirdiğine göre, İngiltere ve Amerika, Rus-İran buhranının önümüzdeki hafta Birleşmiş milletler Genel kurulunun toplantısında görüşülmesi için hiçbir diplomatik teşebbüste bulunmamışlardır.

İRAN PARLAMENTOSUNDA

Tahran, 3 (BYUM, R.S.) — Bugün toplanan İran parlamentosunda bir Saylav Başbakanı Hakimiyetini geçmişti ki bu müşkül anda başbakanlık görevinden çekilmesini tavsiye etmiştir.

M. CHURCHILL YAKINDA AMERİKA'YA GİDİYOR

Londra 3 a. a. — M. Winston Churchill beraberinde karısı olduğu halde Amerika'yı ziyaret etmek üzere 9 ocakta Quen Elizabeth vapuruyla hareket edecektir. Kızları Sarah da bir zaman sonra Amerika'da kendilerine iltibak edeceklerdir.

ÇEKOSLOVAKYA'DAN SINIR DIŞI EDİLECEK ALMANLAR

Prag 3 a. a. — Bugün bildirildiğine göre, Almanyadaki müttefik makamlarının kiş esnasında büyük sürgün kütelleriyle meşgul olamayacakları göz önünde tutularak Çekoslovakya'daki Almanların Almanyaya gönderilmeleri, ilk bahara kadar geri bırakılmıştır.

Polonya'nın doğuda terk ettiği arazi

Vaygova 2 a. a. —

Milli meclis Gurzon hattının doğusundaki araziyi Sovyetler Birliğine terkeden Polonya-Rus anlaşmalarını oybirliğiyle onaylamıştır.
Bu arazi, 150 bin kilometre kare bir yüz ölçümündedir ve yedi milyon nüfusu ihtiva etmektedir. Bu rifiattan bir milyon Polonyalıdır ve bunlardan 800 bini anavatana iade edileceklerdir. Polonya, buna mukabil, Oder'den Nisse nehrine kadar olan arazi ile Baltik kıyısındaki 523 kilometrelik bir sahil bölgesi almaktadır. Almanyaya ile eski hudut 1912 kilometre idi. Müstakbel hudut ise 420 kilometre olacaktır.

Bu anlaşmaların onaylanmasından sonra, Başkan Bierut bu tarih karar neticesinde Ukrayna, Litvanya ve Rutenya halkları ile mevcut asırık ihtilallerin halledilmiş ve Polonya budununun emniyet altına alınmış olduğunu belirtmiştir.

Macaristan tekliflerini hazırlıyor

Budapeşte, 3 a. a. —

Macaristan hükümeti, Londra'da toplanacak olan Dışişleri Bakanları muavinleri konferansında müzakere edilecek sulh anlaşmasına Macaristan tarafından yapılacak teklifleri incelemek üzere, bütün partiler üyelerinden mürrekkep bir heyet toplamıştır.

Bu anlaşma müzakerelerinde arazi meseleleri hakkında verilecek olan kararların, Macaristan'ın harpten evvelki hudutları esasına dayanacak olmasını Macar siyaset mahfilleri memnuniyetle karşılamaktadırlar. Avusturyalı unsurların Avusturya hudutlarının Macaristan aleyhine olarak doğuya doğru uzanmasını istediklerine dair çıkan şayınlar, Budapeşte'de hayret uyandırmıştır. Macaristanın, Trianon anlaşması gereğince doğu vilayetlerinden Burgenland'ı evvelce Avusturyaya terk ettiği olduğu burada belirtilmektedir.

Maraş Vilayet Gazetesi 5 Ocak 1946 yılından 1. sayfa nüshası